

En grund för framtidens ideologi

2021

Sammanställt av:

Elin Hammarberg, Annika Wessman, Tomas Rudal, Regina Zaitzova

EN GRUND FÖR FRAMTIDENS

IDEOLOGI

INNEHÅLL

Inledning.....	4
Prioriteringar	6
Mänskligt välmående	6
Mänskligt välmående och miljön på planeten	7
Mänsklig välfärd som riktning	7
Basbehov och behov	8
Basbehov och samhället	8
Mänskligt välmående i ett ekonomiskt system.....	9
Mänsklig välfärd hela livet	10
Barns roll i samhällsutvecklingen	11
Miljövänlig transport.....	12
Miljövänlig mat.....	13
AI - Artificiell Intelligens	14
Pandemi.....	15
Samexistens.....	16
Relationer	17
Samarbete mellan partier	18
Identitet som grupp.....	18
Konkret applicering i politiska förslag.....	19
Hela landet - olika typer av samhällen	19
Kunskap.....	19
Sträva mot visdom.....	20
Lärande - lyssnande	20
Fred och frid	21
Frid och fredsberande sätt - i ord och handling	21
Nutidsanalys - positiva sidor	24
En tradition av demokrati, humanism och mänskliga rättigheter	24
Mänskliga rättigheter och deras förhållande till politiken	24
Omvandla aggression och egoism.....	25

Omställning mot grönare ekonomi, nu!.....	26
Forskning om positiv människosyn	27
Forskning om samhällen styrda mot jämlikhetsskapande ekonomisystem	28
Lärdomar av välstånd och kriser.....	29
Nutidsanalys – negativa sidor	30
Balansen har rubbats	30
Ekonomi före mänsklig välfärd.....	31
Svaga grupper missgynnas.....	33
Kortsynt ekonomiskt tänkande	38
Demokratin och politiken.....	40
Förlegad politisk ambition.....	40
Ideologier byggda utifrån industrialismen	41
Utopier, teorier och verkligheten	42
En egocentrisk tidsanda	43
Synen på ledaren i behov av förbättring	44
Vulgarisering och polarisering av det offentliga samtalet	47
Idealsamhälle	51
Principer för framtidens politik.....	51
Övergripande vision	51
Förändra systemet.....	51
Samhället - organism i rörelse.....	52
Viktigaste enhet är människa och planet tillsammans	53
Framtida skiljelinjer och den riktning vi väljer	53
Så ser vi idealsamhället	55
Utopin; flexibel och icke totalitär.....	56
Långsiktighet och altruism som filosofisk inriktning	57
Kunskap och folkbildning.....	58
Människosyn	59
Värdighet, respekt, fred och samarbete.....	60
Att vara en del av samhället.....	60
Utrymme för människors behov av utveckling	61
Brott och straff	63
Ekonomi - fördelningspolitik	64
Donut-ekonomin ^[OB] (Kate Raworth ^[OB])	65
Jämlikhet.....	66
Kate Raworths förslag på yrkesetik för nationalekonomer	67

Real utopias[ö] - Verkliga utopier	67
Offentlig verksamhet	68
Kommunikation och infrastruktur.....	68
Propaganda och populism	69
Politisk styrelseform och vägen dit.....	72
Bakgrund	72
Önskvärd typ av ledare	72
Strukturell makt och självorganiserande system	73
Ideologin som utgångspunkt	74
Vikten av grundlagar	75
Parlamentariskt samarbete	76
Kommunikation.....	76
Demokrati, helhet och minoriteter	78
Utforma politiska alternativ utan att söka makt.....	79
Förvalta givna mandat mer demokratiskt	79
Parti som förtjänar tillit.....	80
Leda i kris	81
Ideologins ekonomiska strategi.....	81
Kate Raworths konkreta idéer.....	83
Ideologins variant av basinkomst.....	83
Lokalt inflytande och lokalt lyssnande	84
Parti; ett sätt att pröva ideologin	86
Börja lokalt.....	87
Lyssnande-lärande.....	88
Roll i helheten.....	88
Walk the talk.....	88

Inledning

En grund för framtidens ideologi

Den första redigerade versionen av det ideologiska skelettet

Detta dokument bildar en grund för en ny ideologi. Många personer har bidragit till att skapa grunden. Genom politiska samtal online, fysiska möten samt diskussioner på Facebook har tankar uttryckts. Tankarna samlades först i Ideologiskelettet och har därefter formats till en helhet.

Helheten rymmer fyra delar: Prioriteringar, Nutidsanalys, Idealsamhälle och Politisk styrelseform.

Innehållet spänner över många stora områden, men dokumentet är ändå ofärdigt. Vi kan använda det som utgångspunkt för fortsatta diskussioner och studier och som en sammanfattning av var den ideologi vi arbetar för befann sig i starten. Det är alltså en färdig första version av ett slags ideologiskt manifest, men inte en slutgiltig sådan.

DEL 1: PRIORITERINGAR

Sidorna 7 till 23

Prioriteringar

Mänskligt välmående

Mänskligt välmående och miljön på planeten

Mänsklig välfärd som riktning

Basbehov och behov

Basbehov och samhället

Mänskligt välmående i ett ekonomiskt system

Mänsklig välfärd hela livet

Barns roll i samhällsutvecklingen

Miljövänlig transport

Miljövänlig mat

AI - Artificiell Intelligens

Pandemi

Samexistens

Relationer

Samarbete mellan partier

Identitet som grupp

Konkret applicering i politiska förslag

Hela landet - olika typer av samhällen

Kunskap

Sträva mot visdom

Lärande - lyssnande

Fred och frid

Frid och fredsberande sätt - i ord och handling

Prioriteringar

Ideologin bygger på fyra prioriteringar, som är:

- Mänskligt välmående - mänsklig välfärd,
- Samexistens.
- Kunskap
- Fred - frid

Allt detta går in i vartannat och är förutsättningar för varandra. Prioriteringarna är tänkta att vara genomgående i både politiska idéer och reformer och i det egna sättet, handlandet och organiserandet.

Visdom rymmer teori/fakta/kunskap och etik/empati/förståelse. Samexistensen är en bonus för kunskap/teori men en förutsättning för etik/empati. Du kan inte utveckla empati ensam (det är åtminstone mycket svårt) men du kan utveckla kunskap ensam, och ännu mer om du har samröre med andra. Utgångspunkten är att vi hittills lagt på oss mer kunskap/teori än etik/empati och att vågskålen inte är i balans. Det är rimligt att prioriteringen av mänskligt välmående före annat förutsätter empati. Och att kanske den måste vara på samma nivå som teori/kunskap, annars väger detta tyngre och leder till rationella idéer om vad som behövs mest för att vara effektivast. Om empatin då i sin tur kräver samexistens, så är det en fin pusselbit till i ideologipusslet där de här delarna allt tydligare visar sin inbördes dynamik och vilken helhet de kan ge.

Mänskligt välmående

Vi vill se att mänsklig välfärd och människors välmående alltid kommer först, alltid före exempelvis ekonomiskt välmående. Här ingår att basbehov då per definition alltid måste vara uppfyllda. Meningsfullhet är utmaningen för vår lycka idag och forskningsnära vad gäller vad som faktiskt driver välmående. Vad skulle gå att göra politiskt för att öka människors känsla av meningsfullhet? Spontant kommer man att tänka på friheten att välja arbete, att ägna sin tid åt det som känns meningsfullt. Men går det att ha som filter på allehanda frågor?

Vad människor känner ger meningsfullhet är subjektivt. Människor ska behandlas med värdighet och få möjlighet till en värdig tillvaro. Myndigheter kan behandla individer ovärdigt i sitt arbete med att säkra basbehov. Exempel på det är hur Socialtjänsten, Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan ibland förhåller sig i arbetssättet och bemötandet av personer i behov av hjälp.

Allt som är en förutsättning för samexistens behöver prioriteras, till exempel att respektera och värdesätta möjligheten att tänka och leva olika. Detta bidrar också till välmående.

Hur stor är egentligen kopplingen mellan mänskligt välmående och ekonomiskt välmående? God ekonomi i samhället är en förutsättning för mer välfärd. Tanken är att så länge ekonomiska förbättringar leder till förbättringar i välmående så är det förstås välkommet, men att ökad tillväxt eller rikedom inte automatiskt gör oss mer lyckliga eller gör livet mer meningsfullt.

Konceptet av värdighet för beskrivningen av vår ideologi fångar in mer än bara fysiska basbehov men innefattar även dessa.

Mänskligt välmående och miljön på planeten

Miljön måste räknas in i det mänskliga välmåendet, eftersom den är en förutsättning för det. Miljöpartiet för en diskussion om hur viktig migrationsfrågan är. Den frågan behöver vi också ta ställning till. Om miljön och klimatet är din prioritering, då blir det inte hundra procent logiskt att vilja förespråka migration. Är migration bra för klimatet? Det kan vara dåligt till och med, beroende på hur det räknas på och i vilket perspektiv över tid. Men om mänskligt välmående är prioriteringen, då är det logiskt att vara för att människor får flytta när de bor på en plats där deras välmående inte rimligtvis kan hållas gott.

Klimatfrågan är vare sig direkt underordnad mänskligt välmående eller överordnad det, och därför finns ingen anledning att ställa dem emot varandra. I de fall de krockar får man göra avvägningar för och emot. Det handlar om två olika likvärdiga saker. Om det är vi människor som ska ha en ideologi blir det svårt att resonera att planetens välmående är överordnat vårt.

Vi har alltid sett människans behov som överordnat naturens, och det har inte gått så bra för planeten att vi historiskt sett resonerat så. Samtidigt som det omvända också blir knepigt därför att det ultimata för naturen kan vara att vi inte finns över huvud taget, ifall *bara naturens* behov skulle prioriteras. Alltså är bägge sakerna viktiga men samtidigt två helt separata frågor att ta hänsyn till, två olika prioriteringar. Balansen mellan individ och planet måste beaktas.

Mänsklig välfärd som riktning

Hjärnan tar inte passivt emot verkligheten, utan skapar den. Det betyder att varje människa lever i en egen, unik verklighet. Det innebär också att varje individ har tre rättigheter och tre skyldigheter: Vi har rätt till introspektion, att utvärdera vår egen upplevelse. Vi har rätt till agens, att få agera på vår upplevelse. Och vi har rätt till självförverkligande / självuttryck, att få uttrycka vår upplevelse. Skyldigheterna blir då att inte försöka utvärdera någon annans upplevelse, inte agera i någon annans intresse genom att tolka denna persons upplevelse, och att inte uttrycka någons upplevelse åt den.

Basbehov och behov

Vilka är basbehoven, och är det fattigdom att leva precis på basbehoven? Kan det vara så att basbehov och fattigdom är väldigt olika beroende på var i världen vi lever?

Grunden för att hålla planeten välmående är att inte nyttja mer än vi behöver. "Bruka allt, missbruka inget". Och vad vi behöver (på riktigt/egentligen) är svårt om inte omöjligt att bedöma generellt, eftersom det är så individuellt. Det vi behöver är på olika sätt kopplat till ekonomin och till iden om att mänskligt välmående innefattar att basbehov är tillfredsställda. Allt beror också på hur ens livssituation ser ut, vilka förutsättningar man har, hur man mår rent psykiskt eller fysiskt. En mängd olika faktorer spelar in.

Om man är rik så kan man tappa begreppet om pengars värde. Å andra sidan, om man är fattig så kan man "snärja in sig" genom att låna för att nå upp till en viss standard eller bara täcka basbehov. Basbehov och fattigdom ändras också över tid; på sextioalet hade inte alla telefon, bil, TV, eller gjorde utlandsresor. Men man kände sig ändå rätt normala i samhället. Basbehoven idag ser annorlunda ut om vi ska leva vad man kallar ett någorlunda normalt liv och känna oss tillfreds med vår vardag.

Sanningen är att vi idag lever lyxliv jämfört med hur människor levt genom tiderna historiskt sett. Men att göra avkall på vår invanda lyx, som idag upplevs som självklar, skulle för många upplevas som fattigt. Vi behöver skala av en rejäl del av vår lyx, behålla det som faktiskt berikar tillvaron och ta bort det som är helt onödigt. Men också sådant som tär alltför mycket på jordens resurser, även om det till en början svider att överge det.

Det viktiga med teknikutveckling måste vara att utvecklingen kommer alla till godo och att vi får en rimligare fördelning av det utveckligen betyder för hur vi producerar varor och tjänster. Det bör ske en fortsatt utveckling där uttjänta produkter återvinns och inte bara kasseras. Kanske vi inte behöver äga så mycket av våra prylar utan att vi "hyr" istället? Hyr det vi behöver och det föråldrade ersätts av mer utvecklade produkter.

En viktig fråga är hur man ska kunna öka alla människors välbefinnande. Ett av de stora problemen idag är att några få har mer än vad någon rimligtvis kan behöva och så många fler i världen har mindre än vad de behöver mätt i basbehov.

Basbehov och samhället

*Miki Kashtan*¹ som är en praktisk visionär talar om behov på följande sätt: Marknadsekonomin ser inte till behov utan till efterfrågan, därför att behov inte existerar på marknaden. Samhället är de som kan möta behoven. De kanske inte är fantastiska på det, men de kan. Detta märks

---

¹ <https://accidentalgoods.life/miki-kashtan-2/>

nu under pandemin. När vi föds förväntar vi oss att våra behov kommer att tillgodoses. Om det inte hade varit en rimlig förväntan så hade ingen av oss överlevt spädbarnsstadiet.

Men verkliga behov är inte alltid upplevda behov. I nöd, separation och maktlöshet väljer vi och håller oss till strategier som verkar fungera för att uppfylla behoven. Det blir beroenden som också kan leda till missbruk. Att fråga vad som egentligen är viktigt just nu, startar en frigörande process.

En idé kring basbehov kan vara att använda befintliga infrastrukturer och dra bort pengarna från dem. Till exempel finns det behov av mat. Genom att titta på konsumtionsmönster ser vi var maten behövs och hur mycket som behöver odlas. På det sättet kan livsmedelsbutiker göras om till matcenter. Till ett sådant matcenter kan du gå och ta den mat du behöver utan att några frågor ställs för att det ska finnas tillräckligt för basbehovet.

Människan upplever positiva känslor av att ge utan att förvänta något i gengäld, av att vara generösa. Vi kan öva oss i att ge utan att få, och i att få utan att ge. I grunden handlar det om ett förändrat sätt att tänka. Tillit till att det räcker och tillit till medmänniskans välvilja.

Mänskligt välmående i ett ekonomiskt system

Angående inkomstskillnader är frågan om det inte finns något som är viktigare än att få upp de lägsta lönerna, nämligen att så många som möjligt som idag försörjer sig på timvikariat och deltidsanställningar får fasta anställningar. Som i kommunen, där detta är vanligt förekommande i vård och omsorg, går det att göra förändringar inom den egna verksamheten. I linje med detta skulle verksamheter som hemtjänst och omsorgsboenden kunna återinföras i offentligt driven regi, eller med andra typer av upphandlingar, när befintliga kontrakt tar slut. Utveckla kraven från beställaren på anställningstrygghet och bemanning i LOU², lagen om offentlig upphandling. I arbetet med social hållbarhet i kommuner syns mer och mer att föräldrars frånvaro från hemmet (på grund av bland annat arbete) är en parameter som nästan alltid finns med när barn hamnar snett. Att föräldrar i områden där fler har lägre inkomster arbetar för mycket, verkar vara ett större problem än att föräldrar arbetar för lite, vilket varit en av huvudberättelserna kring problemen i miljonprogramsområden.

Även om arbetslöshet också är ett problem, verkar föräldrars närvaro vara en viktigare fråga. Om en kommun ska välja mellan att höja lönen med 300 kronor i månaden för alla inom vård och omsorg till exempel, eller erbjuda fasta tjänster till alla som gått på timvikariat och jobbat minst femtio procent senaste halvåret, verkar det sistnämnda intressantare. Det är viktiga frågor, för många har en osäker tillvaro idag rent ekonomiskt.

---

² <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/regler-och-lagstiftning/om-regler-for-upphandling/>

Så kallade delade turer där arbetstagaren har en lång rast mitt på dagen borde avskaffas helt och skulle kunna regleras genom att det får vara en max- och minimigräns mellan arbetspass (fast att de etiska incitamenten borde vara tillräckliga). Den här typen av krav kan och borde ställas i samband med upphandlingar för att hitta aktörer som har en långsiktig syn på den tjänst som ska levereras. Konsultföretag och bemanningsföretag existerar främst för att det ger en flexibilitet för arbetsgivare som kan öka och minska mängden personal efter behov i samband med projekt och eller satsningar. Det finns både positiva och negativa aspekter av detta. Där timanställningar, schemaläggning och deltid främst är problem inom vården, är konsultverksamheten, där konsulten fyller samma funktion som en anställd, störst inom tekniska branscher och där arbetstagaren har frihet över sin arbetstid och fritid.

I boken *Och några, antar jag, är ok!* av ekonomen *Sandro Scocco* finns en intressant reflektion: ...”invandringen kan faktiskt leda till försämringar för de som är mest beroende av statens omfördelningar, men det sker inte via de mekanismer många föreställer sig, det vill säga ökade kostnader för staten, utan genom att det på grund av fördomar möjliggör en politik som leder till mindre omfördelning.”

Mänsklig välfärd hela livet

Det blir mer och mer intressant att se det som ett basbehov för människor att under barndomen ha tillgång till sina föräldrar. Likställt med mat, sömn, frid (kroppslig och psykisk) och tak över huvudet. Men i kategorin över till exempel skolgång eller fritid. På något sätt föll det bort i till exempel *Maslows* behovstrappa³. Inte helt ovanligt för manliga forskare på den tiden att utgå från maskulinitet i sitt tänk och missa delar som egentligen är centrala men då var ansett som kvinnlig domän. Klassiskt är till exempel att *Adam Smith*, när han urskilde och skrev sina ekonomiska teorier bodde hos sin mamma, som lagade mat åt honom, aldrig kom att se kvinnors hushållsarbete som en del av ekonomin.

Om mänskligt välmående/välfärd är prioriterat i ideologin, då är det förstås mänskligt välmående hela det mänskliga livet. Att alltid ha ett barnperspektiv måste då vara självklart i och med det. Ett konkret exempel vi kan spegla oss i är föräldraförsäkringen i Sverige. Föräldraförsäkringen är utvecklad inte primärt för att barn ska ha tillgång till sina föräldrar, utan för att uppnå ekonomisk och strukturell rättvisa mellan kvinnor och män. Det är inte en dålig avsikt, och har fungerat bra i viss mån. Fördjupad ekonomisk orättvisa mellan kvinnor och män är förstås inte ett önskat utfall, men kanske går det att förhindra på andra sätt?

---

³ <https://sv.wikipedia.org/wiki/Behovshierarki>

Barns roll i samhällsutvecklingen

Barn skulle må bra av att tränas i att ha relationer kopplade till samhällsutveckling. Det är i linje med ideologin att alla barn i kommunen vartannat år deltar i ett samråd där de delar med sig av erfarenheter och ger åsikter till kommunförvaltningen om de olika aspekterna som ska arbetas med. Det gör både att förvaltningen får bättre kunskap, att ett maktunderskott kompenseras (barn får ju inte rösta) och att barn får vänja sig vid att ha inflytande och en röst, och delta i samtal om sitt samhälle på ett sätt som antagligen gör att fler vill delta i demokratiska processer i framtiden. Om kunskap är lika med erfarenheter, fakta och forskning, då ska förstås också barns erfarenheter räknas in.

Oavsett vad peronismen var i övrigt, menade *Eva Peron*: Barn skall vara den enda privilegierade gruppen i samhället. Det kan förstås i den meningen att de kan få särskilda privilegier som inte är kopplade till något i deras funktionalitet eller förmåga i övrigt. Bara få allt de behöver av samhället utan villkor, bli extra omhuldade, hjälpta, omhändertagna (men inte bortskämda). Som princip är det intressant också eftersom barndomen är så viktig för välmåendet i livet.

Det finns mycket på kommunal nivå som är centralt ur barns perspektiv. Större delen av Sveriges välfärdserbjudande som direkt påverkar barn i hög grad förvaltas av kommunerna: Skola, barnomsorg, fritidsgårdar, kulturutbud, stadsplanering, idrottsanläggningar och friluftsområden.

Överlag är kanske behovet av att kommuner ska "ordna" saker för barnen på fritiden kopplat till att föräldrar saknar tid och ork med sina barn, på grund av sin arbetssituation. Antagligen skulle behovet av att använda resurser till att ordna kommunala aktiviteter minska om föräldrar fick mer tid att själva vara med och ordna (föreningsliv lika mycket som själv i familjen). Om barns välmående också görs till en del som speciellt iakttas när bedömningar av mänskligt välmående görs, får vi en viktig dimension till.

Samla resurser runt barn (och vuxna) med särskilda behov eller utmanande situationer. Prioriteringen av arbetet mot våld i nära relationer är viktig, därför att det är en av de situationer som är svåra för barn och som flest barn råkar ut för, antingen våld mot sig eller föräldrar emellan, och det är ofta en av de parametrar som driver ett barn i en destruktiv riktning. Samhället bör prioritera en värdemässigt god omsorg om barn till föräldrar som arbetar. Alltså en förskola baserad på psykologisk kunskap om barn, kärlek och kontinuitet, samt god utbildning och bra löner till personalen för att ge större kvalitet än idag. Viktigt är också färre timmar per dag - idag är många barn från klockan åtta till fem på dagis och går sen och lägger

sig klockan sju hemma. Det är psykologiskt förkastligt för barnets utveckling men debatteras ändå inte.

Det behövs en stor satsning på att utforma en kreativ och utforskande utbildningsplats för våra barn årskurs F-9. Och en lärandemiljö som både barn och lärare orkar och vill vara i.

Miljövänlig transport

Att inte skada planeten är en självklar del i allt. Att sluta subventionera fossilt bränsle till flygen är en planetär hygienfaktor, liksom möjligheten att beskatta utsläpp och aktiviteter som skadar planeten högre än andra aktiviteter. En hel del skadliga aktiviteter skulle kunna förbjudas också, men sett till hur verkligheten ser ut verkar inte flygplans flygningar kunna bli en sådan aktivitet. Skatter skulle minska flygandet, men eftersom det måste gå ner till en till två flygningar per invånare på jorden under varje persons livstid för att vara klimatmässigt hållbart, så finns egentligen ingen politisk väg dit mer än att förbjuda det.

Men skatter är fel väg att gå här om man vill få möjlighet att politiskt kunna genomföra det som verkligen behöver genomföras. Det är extremt viktigt att föra en agenda som inte skrämmer den stora skaran som av ekonomiska orsaker kan känna sig hotade.

Den andra vägen är den som mycket handlar om idag, att fler människor avstår och gör medvetna val. Det räcker med att tänka på att det finns ungefär 300 miljoner människor på jorden som bytt hemland, som om de ska träffa sin familj tio gånger under sin livstid i princip äter upp den gemensamma kvoten. Och mest troligt kommer fler att migrera i framtiden med ökad klimat- och miljöpåverkan.

Förutom det som troligen de flesta skulle säga är rimligt att acceptera, så kommer en majoritet av de som vant sig vid att flyga idag att ha svårt att sluta. Om skatter gör att det kostar fem gånger mer skulle nog många höginkomsttagare möjligtvis halvera sitt flygande, men ändå prioritera det framför andra utgifter. Andra skadliga varor som beskattas hårt och avskräcks från har också fortsatt konsumeras. Alkohol och tobak är sådana exempel i Sverige.

Ser vi att näringslivet och flygbolagen alltid kommer att vara en aktör, kan det vara ett starkt ekonomiskt incitament för dem om fler pausar sitt flygande med löfte om att återta det när flygen drivs av nytt bränsle, snarare än att påheja generella bojkotter.

Det är viktigt att främst föra fram alternativen som finns i form av alternativa bränslen men även utvecklingen av till exempel el som drivmedel för flyg och snabbtåg. Samtidigt är det fokus på just flyg och ytterst lite om sjöfart. De containerfartyg som seglar runt på världshaven och inte kör på miljöbränslen påverkar det marina livet enormt, och är också ett problem.

Många har också ett behov av bil, och det ska gå att leva i och röra sig i hela Sverige. Man måste alltså balansera miljö och mänskliga behov även här.

Det här är en av de frågor där möjliga lösningar hänger ihop med demokratin. Det går inte att förbjuda något som majoriteten vill ha kvar. Och att få med sig majoriteten är svårt när det handlar om att ge avkall på bekvämlighet, rättighet, livsglädje, ja till och med upplevd nödvändighet. Att låta verksamheter bära sina egna kostnader däremot, det accepterar många som logiskt. Kostnader på lång sikt för miljö och klimat ingår då, även om det egentligen är omöjligt att omvandla det till pengar. Satsningar på nya bränslen eller el kan här vara en framkomlig väg.

Gällande tåg och flyg handlar det också om att göra tåget mer attraktivt än flyg. Det måste bli billigare och trevligare att resa med, och höghastighetståg. Många människor skulle troligen välja tåg om det vore ett likvärdigt alternativ.

Miljövänlig mat

Insynsverige.se, som arkiverar möteshandlingar, har ett intressant protokoll från en stadsdels sammanträde. Där står en punkt om "strategi för god, hälsosam och klimatsmart mat". Förslag är att ha mycket vegetarisk kost (grönsaker, frukt och fullkorn). Som en bonus slipper vi bidra till djurmisshandel och dödande, samt den negativa effekten av att köttproduktionen idag står för stor påverkan av klimatförändringarna. Nya riktlinjer för hälsosam köttkonsumtion ur ett hälso- och klimatperspektiv behövs och andra strukturer tas fram för att underlätta att fler kan efterleva målen, både på mikro och makronivå.

Vi måste se till att det blir billigare att äta ekologiskt och nyttigt. Mat som objektivt sett är mindre sund ur ett hälso- klimat- och djurhållningsperspektiv idag, är ofta billigare. Kyckling från en fabrik som vill vinstmaximera med hjälp av dålig djurvälstånd kan säljas för småpengar. Kommuner borde sponsra de bättre alternativen genom att dra sig närmare hållbarhetsmål. Och beakta alla tre aspekter. Att tala om skolmat som inte skadar klimatet vore antagligen smartare och bättre. Skolmåltidernas energi- och näringsinnehåll behöver börja redovisas parallellt med detta, så blir det också folkbildande vad vi behöver och vad vi får i oss. Ökar vi kunskapen, så ökar det mänskliga välmåendet (direkt och via planetens välmående) och är ett fredligare sätt att göra det på. Det uppfyller ideologins kriterier.

Kommuner bör alltid servera vegetariskt alternativ till vuxna, kanske till och med veganskt. Det finns pengar och logistik att spara för kommunen eftersom veganskt och glutenfritt i princip alltid gör att inga födoämnesintoleranser behöver tas hänsyn till - alltså att en rätt räcker till

alla. En annan fördel är att det också är bildande på så vis att ju fler som smakar vegansk eller klimatsnäll mat desto fler blir bekanta med nya maträtter och kan själva upptäcka nya alternativ till köträtter. Som alla fördomar behöver även den här förändras och kan så göras i mötet.

Skulle offentlig sektor börja ha vegetarisk och ekologisk standard, skulle också efterfrågan gå upp och priset gå ner på varorna generellt och därmed möjliggöra för fler hushåll att också handla ekologiskt ekonomiskt. Om många minskar på köttkonsumtionen gör det större skillnad än om några få slutar helt.

Det är också viktigt att komma ihåg att frågan är mer komplex, till exempel att gräsbetande djur håller landskap öppna för biologisk mångfald och många områden inte kan användas för odling men kan användas för bete. Och att storskalig monokultur, besprutad odling av vegetarisk mat inte är mer miljövänlig än kött från ekogårdar. Igen, så handlar det om att skapa en hållbar balans.

Frågan om att äta vegetarisk kost eller inte är en av de frågor, tillsammans med flyg-frågan, som är svår eftersom de flesta inte vill äta enbart vegetariskt eller sluta flyga. Om då det offentliga ska bjuda på vegetariskt kan det uppfattas som en odemokratisk handling som saknar stöd hos befolkningen och splittrar. Är det försvarbart att genomföra progressiva klimatpolitiska åtgärder om det inte finns stöd för detta hos befolkningen?

En möjlig lösning är att när man i det offentliga vill servera mat som är rätt för klimat, miljö och hälsa och därför väljer vegetariskt, så kan man servera kött som tillbehör. I stället för tvärtom. Välj i så fall från naturbetesdjur, ekologisk gård eller vilt. Vissa kommer att äta lika mycket kött som " normalt", men sammanlagt blir det mindre utan att någon blir trampad på tårna.

AI - Artificiell Intelligens

Den riktigt stora framtidsfrågan som samtidigt innefattar det mesta av alla andra politiska frågor är den om artificiell intelligens. Vi har nu en teknik som verkligen kan ge människan ett bra liv om den används för att göra gott som exempelvis omvårdnad. Men den kan också vara ett stort hot om den används fel (militära ändamål och för att övervaka våra åsikter, spåra upp människor som är kritiska mot systemet med mera)

De militära drönarna är ett exempel på hur det kan bli. Det pågår även utveckling av robotsoldater. Hur ska man kunna försvara sig mot några som ser oss som en del i ett dataspel? Samtidigt hörs väldigt lite från våra politiker om hur samhället ska främja att tekniken används för oss och inte mot oss.

En viktig del som kommit helt i skymundan är hur AI kan vara en gåva för alla med behov av personliga assistenter. Det är en funktion där många hellre har en robot än en annan människa. Ta det enkla exemplet med att vara på dejt med någon, och ha en tredje person närvarande, jämfört med en robot. Vi kan hitta många saker redan på kommunal nivå som kan vara intressanta att fördjupa oss i.

*Sofia Thunberg*⁴ är robotutvecklare vid Linköpings universitet och hon är säker på att robotarna är här för att stanna!

Pandemin som vi nu går igenom kommer att göra att den digitala tekniken används mycket mer i arbete, möten, kultur och på många andra sätt även när detta lugnat ned sig. Geografin kommer förmodligen inte längre att vara samma hinder som innan för mänskliga möten.

På sätt och vis har vi prejudikat i frågan. Hur har vi lyckats och misslyckats med att till exempel forskning har kunnat skapa atombomber och experiment med människor, respektive att så småningom nå konsensus om vilka gränser som inte får passeras (vad gäller till exempel att utföra genetiska eller sociala experiment på människor)?

AI är en gåva som vi behöver vara proaktiva med.⁵

Pandemi

Om social distansering skall ha god effekt är det inte enbart viktigt att den genomförs på så adekvat sätt som möjligt men också att den är så "universellt" hållbar som möjligt, särskilt om pandemin blir långvarig och vi inte lyckas få fram botemedel och åtgärda andra Covid-19 pandemi-relaterade effekter.

Skiftarbete i kristider är mer hållbart för individen och organisationerna i och med reduktion av sociala och medicinska hälsorisker.

Genom upprätthållande av fundamentala samhällsfunktioner så reducerar man förhoppningsvis riskerna för ohälsa och andra negativa effekter liksom begränsar skadorna av ökad social utsatthet. Utbildning och undervisning kan fortsätta under flexibla och adapterade former. Utsatta grupper får ett upprätthållet andrum (barn och ungdomar kan till exempel garanteras en hel del basala stöd som mat för dagen, och ett nödvändigt "eget" andrum utanför hemmet är att inte förglömma som för en del barn och unga kan vara livsviktiga bidrag generellt men speciellt i dessa svåra tider)!

Rikta åtgärder där dessa är nödvändiga/har en vital betydelse, ju förr desto bättre, till riskgrupper, exempelvis äldre och yngre.

---

⁴ <https://urplay.se/program/217085-kjells-agenda-2030-behandla-din-robotgrasklippare-som-en-tradgardsmastare>

⁵ <https://www.breakit.se/artikel/25249/sa-leder-du-i-en-komplicerad-varld-med-hjalp-av-ai-och-tvivel>

Se över samhällsorganisationen med nya tag och perspektiv. Se till att skapa en bättre förebyggande beredskap. Öka bildningen och utbildning för ett friskare och mer hållbart samhälle.

Värdesätta professionalism och faktabaserad kunskap och värdesätt sanitet och dess bärare. Inse att alla delar i en processkedja är lika viktiga! Från golv till tak!

Samexistens

Polarisering är extremhögerens strategi. Sorgligt är då att vi göder den kulturen, när det bästa borde vara dess radikala motsats. Att håna sin motståndare och inte ta i hand blir kontraproduktivt. Polarisering är inte bättre för att man är på den "goda" sidan. Man kan tycka att det finns en god sida rent åsiktsmässigt, men att det handlar om rädsla. Man kan inte banka in budskap i huvudet på människor, men istället bygga nyfikenhet och förståelse. Att inte ta sig själv för god, och att inse att jag själv hade kunnat hamna där.

Siktet måste vara på att leva som man lär. Det är viktigt men ibland svårt att skilja på sak och person och att aldrig vara nedlåtande. Meningsfullhet kan vara som ett filter på alla andra frågor; det är lite så vi tänker med till exempel samexistens. Allt från vilka språk vi erbjuds att lära oss i skolan (tyska lär vi oss för att stärka vår förmåga att handla -> vår ekonomi, medan vi skulle kunna lära oss säg arabiska eller persiska för att stärka vår förmåga att samexistera med de största grupperna som kommit och kommer under de närmsta åren från andra länder). Eller hur vi bygger bostäder - gör vi det på ett sätt där personer från olika inkomstgrupper blandas eller segmenterar vi så det blir ett kluster med de dyraste bostäderna på ett ställe, ett nytt bostadsområde till exempel.

Filosofen *Nayef Al-Rodhan*⁶ har analyserat världshistoria och hållbarhet utifrån värdighet, och han berör viktiga aspekter som mångfald och gemenskap och samtidigt ansvaret för alla människors värdighet. Det är också intressant att han föreslår att statens uppgift innefattar att framgångsrikt försona alla intressen under vägledningen av rättvis makt. Det här med staten som försonare, upprätthållare av fred och rättvisa är tilltalande, eftersom det samtidigt ger mycket utrymme för mångfald, olikheter och frihet.

Samexistens är en prioritering. Inte minst för att fred och även frid är en förutsättning för vårt välmående som människor. Att möjliggöra samexistens och öka vår kapacitet att samexistera (då alltid underförstått i fred) blir centralt. Men samexistens är också en förutsättning för utveckling av kunskap och lösningar av problem som uppstår.

---

⁶ https://muslimheritage.com/book-review-of-sustainable-history-and-the-dignity-of-man-by-dr-nayef-al-rodhan/?fbclid=IwAR2o1_V-b6dptv8HeDgshCK0W3gZbUGzsdVwpWtnENhBNBmuceKBGgZmH-

Om samexistens alltid är en prioritering, så blir det automatiskt att folks välmående behöver utvecklas utan att stänga sig mot att samexistera med andra. Samexistens präglar allt - samexistens på marknader, samexistens i skolan, och så vidare. Och om helheten alltid är med och alltid innefattar hela planeten, så behöver marknaderna vara gjorda för samexistens, det vill säga inkludera aktörer som vill vara på dem var de än befinner sig. Om vårt välmående blir högre av att vissa saker produceras lokalt är det bra att göra det. Det saknas en poäng med att värdera det högre per definition att vara självförsörjande än att behöva handla från någon annan.

Relationer

Relationer är centralt för mänskligheten, våra system och politiken. Relationer framkommer allt mer som en lösning på olika sociala situationer. Forskning visar att den enstaka parameter som mest påverkar flyktingars tillfredsställelse i livet i det nya landet är att de har en (djupare) relation med någon. För de som kommer ut från fängelse är en relation med någon utanför de gamla kriminella cirklarna av stor vikt för att kvarbli i en laglig tillvaro och undvika återfall. Ett barns destruktiva kurva kan hämmas av en relation till en vuxen förebild. Äldre som bor ensamma kan bli hjälpta på motsvarande sätt. Kanske kommer relationer att vara politik i framtiden?

Relationer byggs genom att vi kan vara sårbara, eller visa oss sårbara, såsom vi är. Mellan två individer kan det vara att vara öppen med problem, svårigheter eller osäkerhet.

Detta beteende är frånvarande i politiken, och det kan vara en anledning till att människor känner att det är svårt att knyta an till politiker. Folk kan känna samhörighet eller en djupare relation med musiker eller artister men sällan med politiker.

Ödmjukhet genom frågor är ett annat sätt att knyta an, hellre än att visa sig potent och veta svaret på allt. Ta exemplet med artificiell intelligens, att det första vi behöver göra där är att fråga oss "Varför behöver vi AI? Vad vill vi ha det till?" Att tala vision och i positiva termer vad vi vill se för ett samhälle, för en värld, känns mycket mer lockande än att styras av rädsla. Vi vet också av mänsklighetens historia att rädsla inte är en bra motor för en positiv samhällsutveckling för fler och fler. Ett frågeorienterat agerande tror vi kan tillfredsställa både de oroliga och de visionära. Inte utesluta det ena eller de andra, men påminna om ett tredje sätt att röra sig framåt, nyfiket, tillitsfullt och tillsammans.

Om relationer och vår samexistens står i fokus i framtiden, då måste den ledas av politiker och politiska kroppar som i sin natur främjar relationer och samexistens, inom sig och i sitt interagerande med andra och i sitt förändrande av samhället.

Vad gäller samexistens och välmående så är samexistensen ett led till ökad trygghet när fler människor förstår och känner fler olika människor från olika platser och med olika livshistorier och situationer. Som spegling är socialkonservatismens idé om att hålla olika grupper ifrån varandra att det skapar social stabilitet när vi slipper friktion. Idén som blir bärande i den här ideologin är snarare att det ökar den sociala stabiliteten när den första oron över mötet med en främling är övervunnen och gemenskap och trygghet kickar in.

Miljön, samexistens inte bara med varandra utan med vår omgivning och naturen, är inte också det en prioritering?

En del av en vision för en ideologi som den vi utforskar kunde vara att vi ska jobba tillsammans. Politikernas uppmaningar under Corona är ett exempel på ett försök till samexistens, och det är något som politikerna sällan gör. Flyktningmottagandet är ett annat exempel, där civilsamhället stegrade in och tog ansvar.

Samarbete mellan partier

Samarbeten mellan block är bra, men vissa av dagens politiska partier har saker i sin grundläggande ideologi som gör dem omöjliga att samarbeta med, och det är rätt att markera det.

När det gäller övriga blir man ofta frustrerad av att höra politiker "debattera" utan att svara på varandras frågor och utan att försöka komma överens om man inte planerar att regera tillsammans. Olika åsikter för konfrontationens skull. Så välgörande det hade varit med en konstruktiv debatt mellan "motståndare". Om flera partier kunnat resonera sig fram till samförstånd hade mycket bra kunnat hända. Samtidigt, om vi haft en samlingsregering med de flesta partier tillsammans hade det lett till en upplevelse av en kompakt mur av maktfullkomlighet för dem som inte håller med. Det hade setts som minskad demokrati. Så det är inte enkelt.

Identitet som grupp

Hur bygger man gemensam identitet trots olikheter? Nationalidentiteten har haft en sådan funktion. Nationalism kan vara bra så länge den är inkluderande och inte används för att stänga ute folk. Det finns många motsägande kulturer och viljor i samhället, så kanske är det inte möjligt att bygga en överordnad identitet, utan samhörigheten kommer från att de olika identiteterna överlappar varandra? Att personer från de olika "grupperna" fungerar som broar? Det är säkert nödvändigt ur ett fred och fridsperspektiv att diskutera vad som är bäst och klokast av regler och lagar för dem som ska komma in i det svenska samhället på ett bra sätt. Men utgångspunkten måste alltid vara humanism och en respektfull tydlig kommunikation.

En brittisk författare med nigeriansk bakgrund, *Taiye Selasi*⁷, sa: "Fråga inte mig varifrån jag kommer utan var jag känner mig hemma." Man kan känna sig hemma på många platser och med dagens teknik kan man ha samhörighet med människor långt borta. Man kan vara lokal och global samtidigt, inte minst ungdomar som följer folk från länder långt borta på Youtube. Människor är inte öar, utan istället är de intrasslade i varandra.

Konkret applicering i politiska förslag

- Föra samman folk genom samtal om politiska sakfrågor/områden och hitta olika vägar för att kunna göra det mer öppet (exempel med diskussionsgrupp för Skogaholmsbor i Stockholm). Detta för att minska utanförskapet & skapa samhörighet.
- Utformandet av en samtalspanel i syfte att "brygga" mellan valda makthavare och övriga medborgare.

Hela landet - olika typer av samhällen

Landsbygdsfrågor är verkligen viktiga! Många som inte bor i någon av storstadsregionerna upplever hur allt för mycket diskuteras utifrån ett "Stockholmsperspektiv". Hur kan vi lösa den ojämna fördelningen av makt mellan centrum och periferi? Det är lätt för folk att säga att vi är lika viktiga var vi än bor men när det kommer till skott så dominerar den urbana blicken obönhörligt och icke självkritiskt. På landsbygden eller i glesbygden i Sverige finns en mängd viktiga frågor om det ska gå att leva och verka där och vi vill verkligen att hela Sverige ska leva och att landsbygden inte bara ska vara något som befolkas av storstadsmänniskor under någon månad per år.

Kunskap

Kunskap är en prioritering i sig, närd av samexistensen bland annat men också av att systematiskt använda sig av kunskap. Att gemensamt bygga kunskap kan främja samarbete snarare än splittring. Välmående och empati för andra levande varelser, inte bara människor, i möjligaste mån. Kunskap menar vi är människors erfarenheter, fakta och forskning och den samlade visdomen vi kan få ur detta. Visdom är teori och etik i samspel. Vi har idag mycket kunskap men inte mycket etik. Teori och vetande får oftast väga tyngre än etik, men vågskålen borde vara i balans. Sanning och saklighet är sådant som alltid återkommer. Helheten kommer också in här – vi kan inte fatta beslut utan en så komplett bild som möjligt, utan hänsyn till helheten.

Kunskap går in i en människa och blir bara det som människan gör av det. Hittills har mer incitament funnits att göra något av kunskap som betalar sig i pengar eller ära och attraktion.

---

⁷ https://www.ted.com/talks/taiye_selasi_don_t_ask_where_i_m_from_ask_where_i_m_a_local

Kunskap som genererar ekonomisk tillväxt har också haft högre status. Kunskap per definition är alltså inte alltid det bästa, utan det måste göras något vettigt av den.

Önskvärda förändringar bör alltid utgå från kunskap och mänskliga rättigheter med hänsyn till kort- och långsiktiga verkningar för allt levande och planeten vi lever på.

Det blir svårt att genomföra förändringar som innebär att mer kunskap ska hämtas in genom att till exempel lyssna in fler människor innan beslut fattas, om inte den egna politiska kroppen individuellt och som grupp/parti gör detsamma inför sina beslut.

Det är ett problem att få människor bryr sig om att sätta sig in i samhällsfrågor. Staten behöver hjälpa till och stötta bildning, men det förutsätter att bildning värderas högre av samhället. Eftersom människor ofta bara söker att bekräfta sina egna åsikter, så bygger inte våra åsikter på rent faktaunderlag. För att uppnå det skulle utbildning kunna handla mer om hur vi kan möta varandra, och vara öppna för ett förhållningssätt där det inte är vi som väljer fakta utan fakta som påverkar oss.

Sträva mot visdom

Visdom har setts som något gott inom de stora religionerna och hos flera filosofer. Ordet "filosofi" betyder kärlek till vishet och i den tidiga politiken söktes visa politiker. Få människor tycks vara emot vishet eller verkar känna sig överkörda av den oavsett vad som är tongivande inslag för en persons åsikter. Synen på vishet verkar vara något som förenar stora delar av mänskligheten kring vad som är gott även om den skiljer sig något i definition mellan filosofier, religioner och inom psykologin.

Strävan efter insikt och visdom ses och har setts som en dygd i religiösa och filosofiska sammanhang och har värdesatts i kulturer över tid som strävat efter fred, frihet och förbättring. Strävan mot insikt och vishet kan vara vägledande kring kunskapsbegreppet som vi använder oss av här i våra fyra prioriteringar. Kunskap kan beskrivas som en fristående insikt medan strävan efter visdom kan placera in kunskapen i sammanhanget och helheten och ge den nya kunskapen rättmätig betydelse däri. Den som praktiserar vishet kan bättre se hur kunskapen ska placeras. Strävan efter vishet kräver också en större ödmjukhet inför lärandet, för det som var och det som kommer i framtiden. Att nå visdom kräver en vilja att nå den och till viss del erfarenhet för att förstå.

Lärande - lyssnande

Människor som vi, kan bidra till förändring. Många människor väljer att vara okunniga, tar inte reda på fakta, och verkar vara omedvetna om vem som styr vad. För inte alltför länge sedan kände folk till vem som representerade dem och de folkvalda var tillgängliga på ett helt annat sätt. De flesta förtroendevalda politiker hade arbeten utöver det politiska. Vem vet namnet på

"sin" riksdagsledamot idag? Många av dagens politiska partier kommunicerar ut att de har fokus på problem i stället för lösningar, vilket signalerar minskat intresse för att lära och förstå för att finna en lämplig och anpassad lösning.

Det är viktigt att vanliga människor ges utbildning så att alla känner sig tillräckligt kompetenta för att våga diskutera politik. Ungdomar är en viktig grupp att nå. Skolan kan även bidra till att jobba med förståelse mellan de olika partierna. En idé för framtiden är att svenska skolan skulle ta större ansvar för att lära ut om vad olika politiska partier står för. Skolan har idag ett uppdrag att lära ut om politik och demokrati och lärare ska vara neutrala vid undervisningen om olika partier, vilket kan vara svårt när det finns ett odemokratiskt parti i riksdagen. Det är viktigt att lära sig om det demokratiska systemet i skolan, men också att få verktyg som källkritik och civillurage för att själv kunna vara en engagerad medborgare.

Kunskap är en del av konceptet i folkhögskolorna, men en stor del handlar om dialog och reflektion om vad som är viktigt i livet och utveckling av inre förmågor. Idag behöver vi en eller flera nya plattformar för personlighetsutveckling:

- Fördjupning i bildningsbegreppet och dess användning.
- Reformerat utbildningssystem, från förskola till universitetsutbildning, som tillvaratar barns, ungdomars och vuxnas nyfikenhet och kreativitet, och som dessutom kan ge de kunskaper och färdigheter som krävs för att blomstra under den fjärde industriella revolutionen och samtidigt uppnå FN:s 17 hållbarhetsmål.

Det är viktigt att se politikernas behov av att kontinuerligt konsultera och ta in kunskap från invånarna som en viktig del av all byråkratisk verksamhet i en demokrati. En representativ demokrati är inte bara de folkvalda representanterna, så som det nästan blivit idag. Lite som att vi tog vara på representativ, men inte på demokrati, i begreppet.

Fred och frid

Fred och frid är alltid med i bilden. Att alltid prioritera politiska val som möjliggör mer fred och mer frid människor och samhällen emellan på alla nivåer.

Frid och fredsbärande sätt - i ord och handling

I boken *Politiska ideologier i vår tid* av Reidar Larsson står det så här på allra första sidan: "Politik är strid mellan olika grupper om hur samhället bör vara ordnat. Striden gäller såväl själva metoden att fatta politiska beslut som innehållet i besluten. Att innehållet i de politiska

besluten leder till ständiga konflikter är självklart så länge de tillgångar som ska fördelas inte är obegränsade.”

Det kan vara de första meningarna som många statsvetare läser i sin kurslitteratur under sin utbildning. Det måste väl spela roll för det vi är i, där helt enkelt ingen ifrågasätter det aggressiva, krigiska, i politiken?

Att verka för fred globalt känns självklart och att kunna bidra med fredsmäklande känns naturligt. Liksom att inte bidra med produktion av fler vapen, alternativt växla så att vi bidrar med produktion av fler icke-dödliga vapen och på så sätt minskar lidandet - som ett steg.

Våra möjligheter att påverka globalt egentligen är små, så att en rimlig målsättning för utrikespolitiskt arbete är att verka inom och för Norden. Icke-våld är en viktig prioritering; I Corona-krisen har alla stater bestämt att vi ska stanna hemma. Trots att vi aldrig ska bestämma åt andra. Det är våld att gå ut, men också våld att tvinga folk att vara hemma. Våld är aldrig berättigat. Så principen borde vara att få folk att stanna hemma utan våld.

Paul Colliers bok *The Bottom Billion* handlar om hur den miljard människor som har det sämst i världen ofta inte får hjälp eftersom det är så otroligt svåra situationer i de länderna. Det är svårt för väpnade styrkor och det är livsfarligt för biståndsarbetare också. Kan vi skapa allianser just för att bidra där på något sätt, antingen till att det blir tryggare för de som ska in där och arbeta eller själva hitta metoder, tillsammans med andra länder/aktörer? En grundbult kan vara att verka generellt för global beredskap vad gäller klimatförändringar, pandemier och plötsliga ökningar av migration.

DEL 2: NUTIDSANALYS

Sidorna 25 till 51

En tradition av demokrati, humanism och mänskliga rättigheter

Mänskliga rättigheter och deras förhållande till politiken

Omvandla aggression och egoism

Omställning mot grönare ekonomi, nu!

Forskning om positiv människosyn

Forskning om samhällen styrda mot jämlikhetsskapande ekonomisystem

Lärdomar av välstånd och kriser

Nutidsanalys – negativa sidor

Balansen har rubbats

Ekonomi före mänsklig välfärd

Svaga grupper missgynnas

Kortsynt ekonomiskt tänkande

Demokratin och politiken

Förlegad politisk ambition

Ideologier byggda utifrån industrialismen

Utopier, teorier och verkligheten

En egocentrisk tidsanda

Synen på ledaren i behov av förbättring

Vulgarisering och polarisering av det offentliga samtalet

Nutidsanalys - positiva sidor

En tradition av demokrati, humanism och mänskliga rättigheter

En rad politiska folkliga rörelser har i demokratins namn fått viktiga frågor högre upp på agendan. Exempelvis fredsrörelsen och miljörelsen. Andra rörelser har flyttat fram positionerna för vissa missgynnade grupper. Till exempel kvinnorörelsen, gay-rörelsen, medborgarrättsrörelsen i USA och Kriminellas rätt i samhället.

Feminismen har breddat politiken. Politik är i mångt och mycket en process där man lappar och lagar, och nya värderingar skapas utifrån att samhället förändras. En delaktighet från fler vanliga medborgare i det politiska arbetet hade fördjupat demokratin. Det är ett problem att vi inte tar tillvara på människors potential. Man kan bjuda in fler till att samtala om ekonomi eller på andra sätt involvera människor. Man behöver då bryta ner samtalet från abstrakt till konkret nivå där det finns exempel och fallbeskrivningar, och ställa öppna frågor. När man ställer alltför stora frågor kommer det inga svar. Inte alla känner sig kompetenta att besvara frågorna, eller kan relatera sina erfarenheter och kunskaper till dem.

Mänskliga rättigheter och deras förhållande till politiken

Varning för inflation i rättigheter⁸ (Studio Axess 2018 Lars Trägårdh professor i historia) - en sammanfattning av intervjun

Från de franska och amerikanska revolutionerna och ända in på 1900-talet talade man om människan och människans rättigheter framför allt kopplat till medborgarskapet inom ramen för nationalstaten. Efter andra världskriget föddes idén att förintelsen inte får upprepas. FN blev en viktig institution med sin konvention om mänskliga rättigheter (MR) från 1948.

Samuel Moyn har skrivit en viktig bok som heter *The Last Utopia* om MR-begreppets historia. Han menar att begreppet fram till slutet av 1970-talet var inaktivt. Det fanns en potential i MR-tanken, som inte blev aktiverad förrän långt senare. Den politiska utopin var koncentrerad till vad man kan göra i nationalstaten. Enligt Moyn dominerade under kalla kriget andra utopiska föreställningar, en vänsterrörelse bland annat och de nationella befrielseörelserna i tredje världen, som inte ifrågasatte nationalstaten. Därmed begränsades möjligheterna för MR-tanken att blomma ut. Men när 68-rörelsen tappade fart och experiment i tredje världen mynnade ut i misslyckande och diktatur, uppstod ett tomrum och ett sug efter *den sista utopin*. Unga började tappa intresset för den vanliga politiken. Och MR-tanken har en moralisk

---

⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=U8GCjOBnl34&fbclid=IwAR0HCpD38Atkr-mMDKcl7xzy9fAGsNMYJbuDMQ6b49n42TAgDPnUBjIRND0>

dimension ovanför politiken. Vid murens fall kom *Václav Havel* i Tjeckien som ville ersätta politik i stil med kohandel med en högre moral som var autentisk. Nästan en religiös dimension. Något liknande hände i Sydamerika.

Mänskliga rättigheter är ett etiskt begrepp, inte ett juridiskt. Därför bör det begränsas till de negativa rättigheterna, att man inte utsätts för tortyr och misshandel, grundläggande politiska civila rättigheter. Det bör inte omfatta de sociala rättigheterna som nationalstatens skattebetalare måste bekosta.

Från slutet av sjuttioalet och ännu mer på nittioalet aktiverades begreppet MR i fråga om sociala rättigheter. På strikt moralisk nivå är det svårt att hävda att vi skulle ha rätt till mer som svenskar. Men vi har samhällskontrakt som bygger på grundläggande principer som får samhället att fungera. Vad som hände var att man blandade ihop begreppen medborgerliga och mänskliga rättigheter så att de nästan blivit synonyma. Längre såg vi på mänskliga rättigheter som något som angick människor långt borta, medan medborgerliga rättigheter rörde oss här hemma. Vi hade en aktiv biståndspolitik men den byggde på att dem vi hjälpte höll sig där de var. Hösten 2015 med hög migration började det krävas analytiskt att vi kunde skilja på mänskliga och medborgerliga rättigheter.

Det är förhållandevis lätt att bli svensk medborgare. Vi har ett välfungerande stabilt samhälle. Mänskliga rättigheter-tanken tenderar till moralism men vi behöver mer politik, budgetar som bestämmer vad pengarna räcker till. Då kan vi kompromissa och komma överens. MR-idén har haft en negativ roll genom att moralisera det politiska samtalet. Det var inte tanken men blev effekten.

Sverige har inte en *rättighets-* utan en *skyldighetslagstiftning*. Samhällets skyldigheter är *inte juridifierade*. Du kan inte kräva något i domstol. Styrkan i det är att man ser till helheten och fattar beslut på politisk nivå. Men vi har ett undantag. LSS-lagstiftningen⁹ är vår rättighetslagstiftning i Sverige. Därmed kan den inte begränsas utifrån budget. När kostnaderna accelererar borde den återföras in i politiken. Här finns en parallell till de mänskliga rättigheterna. Möjligheten idag att gå till domstol på EU-nivå är bra så länge det gäller negativa rättigheter, till exempel diskriminering. Men när det gäller sjukvård och det sociala ska det vara nationellt. Rättigheter, juridik och domstolar får inte trumfa demokratin.

Omvandla aggression och egoism

Aggressivitet är inte enbart något negativt, utan också dådkraft. Människan behöver få känna vitalitet, kunna stå upp för sig själv och det man tror på. Adrenalin ger oss större kapacitet,

---

⁹ Lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade

fokus och tunnelseende. Den kan öka drivkraften att uppnå frigörelse och bryta igenom destruktiva murar. Att vara obekvämt med meningsskiljaktigheter och ständigt söka konsensus kan bero på att man ser en aggressionsproblematik när motsatta ståndpunkter uttrycks. Konfliktråning brukar ofta handla om att öka förmågan att skilja på sak och person. Träning att kunna hantera sin aggressionshämning är också viktigt.

Skulle det kunna vara så att även viss egoism bitvis kan vara positiv? En viss form av egoism skulle kunna vara en vilja att synas. Synligheten skulle då vara att göra saker som är bra för andra, men grundmotivet till handlingen det personliga välmåendet. Genom att skänka pengar till en insamling för cancerforskning kan man få sitt namn uppläst i teve och dessutom känna att man gjort en insats.

Omställning mot grönare ekonomi, nu!

En näst intill enig forskarkår säger att dagens politiska agenda och tidsplan inte är tillräcklig för att klara 1,5 graders gränsen i temperaturökning av atmosfären. Detta är ett fundamentalt hot mot hela planeten och människan som art.

Forskning visar att mänsklig välmåga ökar med ökad rättvisa och fördjupad demokrati i samhället

- *Forskning och metodutveckling stöder demokratiskt ledarskap (effektivare än auktoritärt)*

I "Jämlikhetsanden" presenterade Pickett och Wilkinson omfattande forskning och statistik från 23 rika länder - däribland Sverige - som visar hur graden av ojämlikhet i ett samhälle påverkar befolkningen.

Slutsatsen var glasklar: Jämlika samhällen är nästan alltid bättre än ojämlika samhällen. Ju större ojämlikheten är, -desto större är många sociala och hälso-relaterade problem, som förtida död, drogmissbruk, våld och kriminalitet.

Utvecklingen av ekonomin kan inte särskiljas från utvecklingen av mänskligt medvetande. Vi behöver ett nytt sätt att styra samhället som speglar våra värderingar. Så länge vi ser oss själva som separata individer kan vi optimera livskvaliteten på andras bekostnad. Men vi är inte separata, vi är beroende av andra och hänger ihop med allt annat liv¹⁰.

---

¹⁰ Daniel Schmachtenberger How to avoid a civilization collapse
<https://m.youtube.com/watch?v=aNj8UjPgggQ&feature=share>

Forskning om positiv människosyn

“Människor är aktiva och ansvarstagande – inte lata och kriminella, har behov av frihet under ansvar - inte styrning utan eget ansvar”

“Self-determination theory, basic psychological needs in motivation, development and wellness” Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). Boken är full av forskning som visar att alla former av yttre styrning minskar människors inre motivation och om man ger människor eget ansvar, så tar de det och driver sig själva att leva ett utvecklande liv i gemenskap med sin omgivning och sina medmänniskor.

En kommun har testat att låta folk ansöka om försörjningsstöd utan att lämna in alla vanliga handlingar som ska kontrolleras av handläggarna och istället görs stickprov för att kontrollera att inget fusk förekommer. I det fallet har det frigjort mer resurser för att jobba stödjande. Man kan jämföra med mindre företag som inte kontrolleras av Skatteverket utan för att förebygga fusk gör Skatteverket stickprov. Bidragskorruption måste man jobba mot men det har gjorts på ett sätt som inte lämnat utrymme för stödjande arbete.

En bok som heter *The Power Paradox* av *Dacher Keltner* tar upp hur folk ombeds leda när de ser till gruppens bästa före sitt eget, men i regel "förvandlas" av makten ledarskapet ger - blir mer egoistiska och ser till sitt bästa oftare än gruppens, rationaliserar behovet av att få göra undantag (tjäna mer, bryta regler)... Vilket gör personen till en sämre ledare. Därav paradoxen. Även auktoritära partier påstår att de vill verka för folkets bästa, men erfarenheten har hittills inte visat att det stämmer i praktiken.

Man kan se det här med auktoritetstroga kontra frihetslängtande människor på ett mer dynamiskt och hoppfullt sätt. *Freud* med flera menade att människan har två grundläggande men motstridiga behov. Trygghet kontra frihet. På gruppnivå skapar detta en grupp människor som tenderar åt det auktoritära hållet (tryggheten blir viktigast) och åt det frihetliga hållet finns det folk som skattar frihet och sanningssökande som högst. Men på individnivå skapar dessa två poler inre konflikter som blir till en viktig grund för individens utveckling och mognad. På så sätt brottas vi alla med inre behov av frihet, acceptans av olikheter i gruppen och sökandet efter att förstå komplexa samband och andra inre behov av trygghet, snäva gruppnormer och starka ledare. Dessa inre konflikter driver vår personliga utveckling och mognad.

I en bok som heter *When Things Fall Apart: Heart Advice for Difficult Times* av en buddhist som heter *Pema Chödrön* finns det en del intressanta delar ur vårt perspektiv, bland annat är det här relevant: Att vår reflex att gripa efter något när vi är rädda, bokstavligen eller bildligt, är ett tecken på hopp. Om vi inte trodde att vi kunde bli räddade från det som skrämmer oss, klara oss från fallet/slaget, skulle vi inte heller försöka undvika det. Detta kan vara relevant för

hur vi gör bedömningen av tillståndet folk kan vara i, i relation till politik och samhällsutvecklingen och de aggressiva beteenden som frodas där.

Om jag attackerar dig och du blir rädd, reagerar du. Du flyr eller slår tillbaka. Att du är rädd och reagerar, menar Chödrön är en handling baserad på hopp - utan hopp skulle du passivt invänta attacken som du tror är omöjlig att undvika. När folk är rädda i samhället kan vi alltså välja att se på dem som hoppfulla, bärande på ett hopp om att de kan vara mer trygga och tillfreds. Istället för att kategorisera dem som bara rädda.

Forskning om samhällen styrda mot jämlikhetskapande ekonomisystem

Det finns flera olika initiativ för att förnya det ekonomiska tänkandet. Den intellektuella inlåsningen av ekonomikåren är kanske ett av våra största hinder. Det är särskilt allvarligt i Sverige, konstigt nog. Ett av de bästa försöken att väva samman såväl kritiken mot konventionell ekonomi som olika nya grepp finns i projektet *CoreEcon*. Projektet samlar yngre nationalekonomer från ledande universitet, och har tagit fram en ny ekonomilärobok, som heter *The Economy*¹¹. Den finns att ladda ner gratis som e-bok. Den bidrar till mer förståelse om nationalekonomi och beskrivs så här: *A complete introduction to economics and the economy that has been successfully taught both to economics undergraduates and in masters courses in public policy. CORE's approach to teaching economics is student-centred and motivated by real-world problems and real-world data.*

Det framhävs ibland att det råder en stor jämlikhet i Sverige och att entreprenörskapet (och därmed ekonomin) verkar gynnas av det ekonomiska trygghetsnätet. Trygghetsnätet ger mer utrymme till kreativitet (och därmed innovation) och bildning vilket gynnar samhället generellt och också ekonomin. Samtidigt är Sverige också väldigt ojämnt på det sättet att det finns väldigt många väldigt rika personer som bor här. Goda löner inom offentliga jobb (såsom förskollärare, sjuksköterskor) gör dock att människor kan välja att jobba med det de brinner för utan att offra en god levnadsstandard.

I boken *Jämlikhetsanden : därför är mer jämlika samhällen nästan alltid bättre samhällen* av socialepidemiologerna *Richard Wilkinson* och *Kate Pickett* diskuteras hur inkomstskillnader inom länder snarare än mellan länder är det som påverkar upplevd ojämlikhet och verkar orsaka hälsorelaterade och sociala problem. Det verkar som att social status påverkar självkänslan som i sin tur påverkar social tillit och osäkerhet. Länder kan uppnå mer jämlikhet på olika sätt, antingen genom mindre lönespridning (som i Japan) eller genom utjämnande skatter (som i Sverige).

---

¹¹ <https://www.core-econ.org/project/core-the-economy/>

Lärdomar av välstånd och kriser

I kriser behöver man tänka om och klara sig med mindre resurser. Man tvingas använda sin kreativitet för att hushålla med resurserna och hitta andra mindre resurskrävande sätt att tillfredsställa våra mänskliga behov. Man tvingas också fundera över vilka behov som är nödvändiga och vilka man kan vara utan (exempel: när flyget går ner pga Corona, så kan man som individ klarare känna efter om exempelvis flygresor verkligen är nödvändiga för grundläggande välmåga).

Corona-krisen har visat hur Sverige måste förhålla sig till resten av världen, politik i ett internationellt sammanhang. Det är bra att titta på pandemin både under och efter för att lära inför framtiden. För det första att det behövs en beredskap. Men sedan några principiella saker också:

1. Att mänsklig välfärd ska gå före ekonomisk välfärd, och att liv är den yttersta mänskliga välfärden. Den diskussionen skulle aldrig ha behövts.
2. Att vårdpersonal inte värderas som de borde.
3. Och slutligen modellen där äldreboenden drivs på entreprenad av en mängd olika aktörer som är svåra att samordna. När dessa dessutom varit de som lagt lägsta budet kostnadsmässigt har det förstås ofta berott på att de använt sig av lågavlönad personal med timanställningar och pressade skift.

Allt detta har varit och är problem. Kostnadseffektivisering är sannolikt ett skäl till att en äldre på ett boende kan få besök av fem - sex eller fler olika personer under en dag - vilket så klart måste ha spelat in för smittan. Fast anställda skötare och mänsklig prioritering kunde till och med ha lett till färre dödsfall. Att man direkt talade om språkbrist som en anledning till smittan var otroligt farligt. Förutom för att det stigmatiserar, var det sannolikt också helt enkelt fel. Bristen på komplexitet i kommunikation har lett till polarisering och syndabockar, ofta invandrare och miljonprogramsbor.

Digitaliseringen förändrar våra levnadssätt. Under Corona-pandemin har vi lärt oss hur många som egentligen kan arbeta på distans, så behovet att flytta in till städer kommer att minska. Och är inte en levande landsbygd jätteviktigt? Kan digitalisering göra att fler flyttar ut på landet?

På tal om tvingande åtgärder vid kriser kontra fokus på frivilliga åtgärder, jämförs Corona-krisen med oljekrisen under sjuttioalet i en artikel från IBF:s nyhetsbrev 2/2020 (Institutet för bostads- och urbanforskning i Uppsala). Artikeln refererar i sin tur en artikel av Evert Vedung, professor emeritus i statskunskap vid IBF och Dan Hansén vid Försvarshögskolan. Vedung

beskriver vilka effekter oljekrisen 1973-74 fick på svensk politik. Även då byggde den svenska strategin snarare på frivillighet än tvång¹².

När oljekrisen bröt ut steg råoljepriset med 400 procent och exporten från flera arabländer ströps. Sveriges energiförsörjning var beroende av olja till 75 procent. Landet hotades nu av kris och massarbetslöshet. Budskapet från regeringen *Palme* var att befolkningen frivilligt skulle minska oljeanvändningen, så att exportindustrin inte skulle bli drabbad. Man talade om solidaritet och myndigheterna föregick med gott exempel. På det viset behövde man inte ta till tvång.

Känslan var att hela folket slöt upp runt detta. Paroller som *ett tomt rum är ett släckt rum* trycktes upp i massor och sattes upp överallt. Värmen skulle sänkas generellt med två grader inomhus, och nästan alla följde detta. Det fanns ett stort förtroende för att vi tillsammans, alla i landet, skulle lösa detta, och just den tydligheten, mycket mer än i dagens rekommendationer, gjorde att det fungerade.

Det här kan alltså jämföras med hur folk hanterat karantänen under Corona-pandemin. Det problematiserades inte så mycket under sjuttioalets kris. Det var knappt något ifrågasättande alls, men många analyser efteråt. Bland annat slutsatsen om hur viktigt det var att komma ifrån oljeberoendet, men inte något ifrågasättande av regeringens handlande under krisen.

Nutidsanalys – negativa sidor

Balansen har rubbats

Vi utnyttjar och utarmar naturen och Jorden. Förstörelse för ekonomisk vinning drivs av girighet. Djuren ses inte som levande och kännande individer utan som råvaror i industriell produktion. Människor behandlas som utbytbara maskindelar. Jordbruk och gruvor har förvandlats till hårt driven industri som utarmar grunden för vår existens. Grundvattnet förstörs. Det ekonomiska systemet med ständigt ökad tillväxt och vinst är det som driver denna destruktiva utveckling. I vårt sätt att leva tror vi att det här ekonomiska systemet och samhället är normalt, men vi behöver sluta låtsas att vi når upp till den här ohållbara "normaliteten", och erkänna att man kanske inte orkar eller förmår. Det passar inte oss människor helt enkelt.

Ideologier kan skapa egna problem genom att lägga alltför stor fokus på vissa orsaker till problemen och lösningar. Människor har en tendens att se en enda orsak när det i själva verket oftast finns många olika orsaker som samverkat till en händelse¹³. Om man fokuserar

---

¹² Evert Vedung och Dan Hansén (2019) "The 1973 Oil Crisis and Sweden's Two-pronged Crisis Policy", Statsvetenskaplig tidskrift.

¹³ Filosofen J. L. Mackie

för mycket på att få folk att blomstra kan det leda till prestationshets. Fokuserar man mycket på att upprätthålla en värdegrund riskerar man att hindra kritiskt tänkande och åsiktsfrihet. Vår politiska ideologi vill betona balans mellan olika aspekter av ett gott samhälle. Aristoteles pratade om den gyllene medelvägen. Inom buddhismen nämns också medelvägen och inom islam framhävs balans. Balansen finns också i kristendomen, men Luther betonar friheten, en annan viktig ideologisk aspekt.

Vi utgår ofta från att vi ser helheten och att våra lösningar är det världen behöver för att komma till rätta. Problemet är att när vi gör det inbegriper vi inte osedda perspektiv i våra lösningar. Vi saknar insikt i att vi inte alltid ser helheten. Ibland kan även själva problemformuleringen hindra oss från att hitta en gemensam lösning.

Lars Jadelius, pensionerad docent, presenterade under rubriken *Ägandefilosofi – är det viktigt?* i *Magasinet Paragraf*¹⁴ i augusti 2020 sin bok *Ägandet av himmel, hav, skog och bygd – Klimatet och demokratin kräver en ny ägandefilosofi*. Han konstaterar att en allt större del av jordens resurser ägs av allt färre, som enbart ser till sina egna kortsiktiga ekonomiska intressen. Författaren menar att det är det privata ägandet, inte det gemensamma, som är problemet. Privategendom, som skiljer sig från komplexa egendoms- och besittningsrätter, är historiskt sett relativt nytt och hör till kapitalismens epok, menar han. Men gemensamt ägande reduceras ofta till kollektivt ägande, som kan leda till organisationsegoism istället för samhällligt ansvar. Demokratin och klimatet kräver en ny ägandefilosofi. Media ägs numera i hög utsträckning av oligarker. Oligarker manipulerar också politiska beslut. Därmed undergrävs demokratin.

Varianterna av extrem kapitalism som på många håll präglar samhället och dominerar marknaderna idag är en tydlig motsats till att vårda marken och näringen som finns och kan komma ur den. "Rädda jorden-skiljelinjen" kan bli ännu starkare och samla fler på "Skit-i - jorden-sidan". Det vi sett nu av mer storskalig klimatförnekelse kan vara bara början, och tydliggöra en skiljelinje.

Ekonomi före mänsklig välfärd

Det blir en nästintill direkt paradox att försöka skapa demokratiska egalitära system baserade på ett kapitalistiskt system som kontrolleras på autokratiska sätt. Man kan såklart försöka reglera ekonomin med omfördelning, vilket gjorts i decennier med olika grad av framgång men det är som att hela tiden simma motströms. Klyftorna ökar men ekonomin har skiftat till fokus

---

14 <https://www.magasinetparagraf.se/nyheter/kronikor/201384-agandefilosofi-ar-det-viktigt/>

på finans, som i sin tur leder till att kapitalinkomster ökat mer än löneinkomster. Kapitalägare har ökat sina rikedomar mycket mer än personer utan kapital¹⁵.

Ekonomi har blivit målet istället för medlet. Det märks i alla delar av samhället men blir tydligt i hur kommunerna jobbar mot finansiella mål som sätts utifrån vad som går att räkna och mäta. Andra mål får stå tillbaka, för att inte tala om visioner. Hållbar välfärd handlar om att prioritera alla människors, nu levande och framtida, grundläggande behov, framför vissa människors önskemål eller lyx. Hur bra olika ekonomiska system är kan utvärderas genom att se på hur väl de lyckas med detta. Bland annat genom att hantera ekonomisk instabilitet, värna om miljömässig hållbarhet och motverka ojämlikhet. Om man lägger till i den grundläggande prioriteringen att djur, natur och miljö ska vara inkluderat, då tillkommer fler syften. På lång sikt kan man inte uppnå människors välmående, samexistens, fred/frid och kunskap utan att samtidigt se till att jorden vi lever på och av, samt dem vi delar den med, uppnår i princip samma sak. Men på kort sikt går det.

Den svenska nationella ekonomins balans bygger till stor del på att den kommunala ekonomin är i balans. Problemet är att under lågkonjunktur ska det offentliga egentligen investera, alltså använda pengar, och tvärtom när det är högkonjunktur, då ska det offentliga hålla tillbaka. Men i lågkonjunktur får kommuner mindre skatteintäkter från invånarna eftersom fler är arbetslösa, och använder då också mindre pengar. Tvärtom när det är högkonjunktur, fler arbetar och mer skatt betalas till kommunen som då har mer pengar - som de måste använda, istället för att hålla tillbaka - vilket är den nationalekonomiska logiken i det befintliga systemet. Hur som helst fungerar det här, även om det alltså är suboptimalt. Pengar kan inte sparas i högkonjunktur för att ha till investeringar vid lågkonjunktur. Varje år görs budget på skatteintäkterna plus det du får av staten. Gör du inte av med allt, får du mindre av staten nästa år.

Det fungerar av olika skäl inte om Sverige ska satsa på att allt ska produceras lokalt, men det är viktigt att stimulera det lokala. En variant skulle kunna vara att alla kommuner hade enkla kvoter av alla upphandlingar som ska tillfalla företag med säte i kommunen. Det skulle fungera liknande budgetbalansen, alla skulle stimulera sin egen kommun och på så sätt upprätthålla balansen i relation till landet.

Lönerna är låga i Sverige i offentlig verksamhet och serviceyrken med lägre utbildningsnivå, i yrken som är traditionellt "kvinnliga" som barnskötare, undersköterska, butiksbiträden, särskilt med otrygga anställningar och deltid/varierande arbetstid. Alltså lever personer utan högre utbildning och deras barn i relativ fattigdom. Det finns också de som gör en "klassresa neråt"

---

¹⁵ Thomas Piketty, Kapitalet i tjugoförsta århundradet

när de kommer till Sverige (*Mehrdad Darvishpours* forskning¹⁶). Detta leder till en upplevd ojämlikhet och utanförskap.

Det finns personer som på grund av åldersdiskriminering och/eller låg utbildning inte har möjlighet att komma in på arbetsmarknaden. Då kan det vara kontraproduktivt att fortsätta tvinga dem till ordinarie arbetsmarknadsåtgärder, som inget annat ger än en låg självkänsla och förlust av förtroende för myndigheters effektivitet och välvilja. Viktigare att ha som syfte att folk ska kunna leva ett värdigt liv. Alla har något att ge. Verksamheter som Yalla trappan som skapade en cateringverksamhet och syateljé kan vara guld värda och genom praktik utanför verksamheten också leda in på den ordinarie arbetsmarknaden.

Men nu ska Arbetsförmedlingens tjänster privatiseras. Arbetslöshet blir big business. Först ramlar människor ur samhällsgemenskapen. Sen ska någon tjäna pengar på ens elände.

Hur sätter man allt detta i ett internationellt perspektiv? Vi lever inte i ett samhälle som är avgränsat mot omvärlden, och det finns inget positivt i en framtidsvision där isolationism och nationalism är det man strävar mot. Tvärtom. Utvecklingen har gått mot att vad vi än behöver så är det en mix av komponenter tillverkade i alla världens hörn. Att ett land skulle bli självförsörjande är en utopi och förmodligen inte ens önskvärt då det ligger något nationalistisk i tanken. Globaliseringen i sig har så mycket gott, gränslösheten på alla sätt mellan människor på jorden, att det snarare gäller att göra sig av med avarterna än att sluta sig inom ett skal. Men ändå är mycket av problemen med kapitalismen och tillväxtekonomin kopplade till att storföretag verkar globalt. Ett bra sätt för länder som behöver utveckla sin ekonomi är att vi handlar av deras företag, samtidigt som vi inte mår bra av att företag åter upp globala marknader och får enorma marknadsandelar på bekostnad av exploaterade arbetare. Det behövs en balans.

Svaga grupper missgynnas

Omtänksamhet, hjälpsamhet, empati, moralisk kompass och ryggrad bör uppmuntras i ett gott samhälle. Den ojämlikhet som råder idag är ohållbar för en sund och fredlig värld.

UNDP - *United Nations Development Programme* konstaterar att många människor som inte skyddas av socialförsäkringar och är flyktingar, migranter, unga, kvinnor, lågavlönade eller har funktionsvariationer, drabbats hårdast av krisen under Covid-19. UNDP har gjort uppskattningar av de socioekonomiska effekterna av pandemin i mer än sextio länder, och det är tydligt att arbetare som saknar socialt skydd heller inte kan stanna hemma från sitt

---

¹⁶ <https://nck.uu.se/kunskapsbanken/forskare/?id=677&type=researcher>

arbete utan en inkomst. För dem skulle en temporär basinkomst vara lösningen, menar UNDP. Det skulle också vara fullt möjligt att finansiera under en sexmånadersperiod¹⁷.

Malcolm Gladwells bok *Talking to Strangers* handlar om hur inkapabla vi är att på personliga möten avgöra om någon fuskar och ljuger eller talar sanning. Och hur detta kombinerat med strategier som blivit populära senaste årtiondena, att polisen stoppar bilar och individer upprepade gånger på lösa grunder, och får dem att känna sig misstänkliggjorda, minskar tilliten för polisen. På samma sätt finns en risk för att myndigheters legitimitet undermineras om dessa utgår från ett misstänkliggörande.

En tydlig förändring har noterats i socialtjänsten angående inställningen till medborgare i samhället, som ses mer och mer som potentiella bidragsfuskare. Hur kommer det sig att vi i samhället i stort betraktar människor som oskyldiga tills motsatsen är bevisad, men när vi möter människor som är i behov av stöd i sin absoluta utsatthet så betraktas de som fuskare tills motsatsen är bevisad? Det ser ut att finnas ett tydligt samband mellan att den politiska debatten kom att handla om att sätta dit bidragsfuskare till att det kommit att färga inställningen markant från myndighetens sida. Man kan ställa frågan hur mycket det kostar att praktisera denna misstro kontra att lita på och utgå från att de allra flesta gör sitt bästa, vill jobba och bidra, inte missköta sig men må bra. Men det handlar inte enbart om politikens och myndigheters inställning. Under alliansregeringen flyttades pengar som löntagarna betalat in för trygghetsförsäkringar, så de kunde användas till skattesänkningar¹⁸. Den allmänna löneavgiften, formellt en vanlig skatt, fördubblades mellan 2006 och 2013, samtidigt som sjukförsäkringsavgiften, arbetsskadeavgiften och arbetsmarknadsavgiften sänktes. Därmed fanns inte längre ekonomi till att upprätthålla det sociala skydds nätet, vilket felaktigt skyldes på att sjukskrivningar skulle ha skenat iväg. Åtstramningar infördes. I debatten ondgör sig många över bidrag men är samtidigt tysta om skatteflykt och skatteplanering. Det borde ha varit mer diskussion kring företag som under pandemin tagit emot krisstöd trots att verksamheten snurrar på, man har en god soliditet och ovanpå det ger stora aktieutdelningar. Samtidigt har vi småföretagare inom till exempel kultursektorn som mer eller mindre ställts på bar backe och har svårt att klara sin personliga försörjning.

---

¹⁷ Temporary Basic Income to protect the world's poorest people could slow the surge in COVID-19 cases, says UNDP
https://www.undp.org/content/undp/en/home/news-centre/news/2020/Temporary_Basic_Income_to_protect_the_worlds_poorest_people_slow_COVID19.html?fbclid=IwAR1p5MVqwJBU7vCK6CSesn0X0dowzdOBCEY6YXepIN-EpPsciMRnf8U-z88

¹⁸ <https://www.dagensarena.se/opinion/kjell-rautio-lo-borgs-trolleritrick-sa-betalar-du-for-skattesankningen/>

Diskriminering och rasism

Experiment som forskare gjort senaste årtiondena med att skicka likadana, välskrivna jobbansökningar visar att det spelar roll vilket namn du har. En av de mer omfattande gjordes av *Moa Bursell* på *Stockholms Universitet* 2014. Hon skickade 1800 ansökningar med olika namn. De hon skickade med ett namn som klingade traditionellt svenskt gav 80 procent större chans att bli kallad till intervju än likadana med namn som klingade traditionellt arabiskt. Det betyder att den med traditionellt svenskklingande namn nästan dubbelt så ofta fick komma på intervju. Därtill kommer lönesättningen. År 2018 kom en forskningsrapport¹⁹ på beställning av Länsstyrelsen i Stockholm, som knappt fick ett nyhetsinslag, fast det är helt otroliga resultat. I genomsnitt 36 procent lägre lön har den som fötts i Sverige av föräldrar som invandrat hit från ett land i Afrika söder om Sahara. Och om du studerar en eftergymnasial utbildning för att höja din lön, då ökar risken att du blir arbetslös om du tillhör samma grupp. Det är unikt och gäller inte för någon annan grupp i den svenska befolkningen. De som har jobb kommer i genomsnitt att ha 25-35 procent lägre löner än andra med samma utbildningsnivå, om de gått ut gymnasiet. Jämför vi afrosvenskar födda i Sverige som inte gått klart gymnasiet med de i övriga befolkningen som inte gått klart gymnasiet är skillnaderna ännu större. Det blir svårt att förklara det här på annat sätt än att det förekommer diskriminering på arbetsmarknaden, där av allt att döma afrosvenskar är en av de grupper som diskrimineringen slår hårdast mot. Att den här typen av fakta inte kom fram under veckorna av Black Lives Matter-fokus 2020 är ett tecken på hur djupt rotad oförståelsen för existensen av diskriminering är, och hur i princip ingen gör kopplingen till andra typer av diskriminering. Utan den här diskrimineringen finns inte heller grogrund för rasistiska mord och våldsdåd. En översikt från 2009 av *Ali M Ahmed* och *Jan Ekberg* berättar om detta. Vad gäller situationen på arbetsmarknaden så är diskrimineringen bland det vi kan vara mest säkra på i den frågan. Ändå är det standard att en kommun har en anställd integrationssamordnare eller integrationsansvarig, men aldrig en diskrimineringsansvarig. Det är integration politiker pratar om, inte diskriminering. Hela vår samhällsstruktur är på så sätt uppbyggd kring idén att problemen för personer som invandrat och deras barn har med dem och deras beteende och förmåga att integrera sig att göra. Vi har helt enkelt inte förstått att det största problemet inte är vad dessa personer själva gör, utan vad andra gör i mötet med dem.

När asylsökande får uppehållstillstånd mister de sin ersättning från Migrationsverket. I väntan på etableringsstöd uppstår ett glapp. Om man inte har ett arbete får man normalt då försörjningsstöd av kommunen. I en del kommuner har man klubbat igenom att inte ge försörjningsstöd. Istället ska etableringslån ges. Detta är ett exempel på rasism eller

---

19 <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/tjanster/publikationer/2018/antisvart-rasism-och-diskriminering-pa-arbetsmarknaden.html>

åtminstone missgynnande av invandrargrupper. Idén drivs av Moderaterna och Sverigedemokraterna. Tanken är att spara pengar och att ge signal att det är arbete, inte bidrag, som gäller i den aktuella kommunen. Det är ett sätt för kommunen att komma ifrån ett ansvar som hör hemma hos socialförvaltningen. Samtidigt ifrågasätts om detta är lagligt, eftersom människor ska ha rätt till stöd om de saknar möjlighet till försörjning. Ska vi alltså skuldsätta samhällets mest utsatta det första vi gör när de får uppehållstillstånd, samtidigt som det råder en stor diskriminering på arbetsmarknaden?

Det är viktigt att förändringar som dessa diskuteras öppet. Många kommuner fattar beslut som strider mot lagen och Sverigedemokraterna är duktiga på att lägga motioner som är lagvidriga. Dessvärre är det inte så ofta någon anmäler om den typen av förslag antas av Kommunfullmäktige. Kanske ett bevis på att många som sitter där saknar den kompetens man borde ha när man ägnar sig åt något så viktigt som att styra en kommun.

I boken *Och några antar jag är ok* av Sandro Scocco beskriver författaren att orsaken till yrkessegregeringen i ett land med hög social rörlighet är att den inhemska befolkningen erbjuds nya karriärvägar när ekonomin expanderar. Invandrare tar då över de lägst betalda och minst attraktiva jobben, vilket leder till en etnifiering. Som en följd av denna utveckling läggs skulden för arbetslöshet och ökade inkomstklyftor på invandrarna. Orsaken framställs som att utlandsfödda är moraliskt, kulturellt och kunskapsmässigt underlägsna. Dessa vanföreställningar gör i sin tur att det politiska stödet för ekonomisk omfördelning minskar. Den italienske ekonomen *Guido Tabellinis* studie av invandringen i USA efter första världskriget, som Scocco refererar till, stöder denna teori. Den minskade omfördelningen drabbar även infödda, som då skyller försämringen på de nyanlända.

Barns rättigheter

Föräldrapolitiken syftar till jämställdhet, men vi har fortfarande patriarkala strukturer i samhället. Ett bättre skydd mot våldsamma fäder behövs. Generellt behövs bättre skydd för brottsoffer, men hänsyn måste tas till om det finns nära relationer mellan offer och förövare. Vilka metoder att skydda mot våld ger bäst resultat för individen och samhället?

Många inom kvinnorörelsen tycker att dagens föräldrapolitik försämrar för kvinnor och barn. Och barn är idag en grupp utan egen röst i samhället. Detta faktum i sig gör det svårt och komplicerat att driva barnfrågor, att klarlägga barns behov och rätt bevaka barns rättigheter. Men yngre barn kan inte tänka i flera steg och själva ta initiativ till att samlas för att debattera. Barn är en särskilt utsatt grupp, vilkas intressen måste bevakas av oss andra.

Utbildningen idag är inte lika bra för barn som bor i utsatta områden. Den verkar också försämrats ytterligare på grund av det fria skolvalet. Föräldrarnas samhällsposition spelar roll

för kvaliteten i den undervisning barnen får. Skolvalet kan också användas för att förbättra för barn i utsatta områden, men då hänger det på att föräldrarna gör "rätt val".

Barn som växer upp i utsatta områden riskerar att hamna i våld. En undersökning²⁰ av *Barnombudsmannen* har visat likheter mellan förorter och glesorter i ekonomiskt utsatta områden i Sverige. I båda fall förekommer våld och hopplöshet i barnens liv som också är präglad av ekonomiskt utanförskap. Där blir det extra viktigt att genom brobyggande ge barnen tillgång till socialt kapital som de saknar.

Landsbygd och skolor på landsbygden

I en mindre ort som Ljungby fanns det förr sju bagerier, ett mejeri och fem radiohandlare. Idag finns inget av detta men kommunen har växt befolkningsmässigt. Större delen av cityhandeln kämpar för sin överlevnad. I Björneborg lades Coop ner så det blev omöjligt för folk utan bil att storhandla enkelt. Vad är orsakerna till att det blivit så? Går det att ändra på? Och, framför allt, vill människor ändra på det? Idag är det betydligt högre priser i landsbygdsbutiker då livsmedelskedjornas prissättning gör att en liten handlare inte har en chans att ligga i nivå med stormarknaderna i de större städerna. Detta gör att många väljer att göra sina inköp i staden och därmed faller möjligheten för en liten handlare att kunna leva på sin butik. Affärer i småstäder lägger också ner på grund av internethandeln. En annan landsbygdsfråga är kollektivtrafik och transport. När folk ångrar att de flyttat till landet, är det ofta just på grund av bristande transportmöjligheter. Antingen att det är dyrt eller glest. Många är beroende av bilar och många har inte råd med dyra busskort. Man vill att det ska bo folk ute i landsbygden men så enkelt är det inte!

Skolan kanske är nyckelfrågan. Barnfamiljer behöver veta att deras barn kan gå grundskolan klart i en ort de flyttar till. Öar ute i Stockholms skärgård har just den här utmaningen, där dessutom kombinerat med att du måste köpa ett hus. En idé är att de bofasta öborna tillsammans i en ekonomisk förening köper hus som är till salu och sedan hyr ut. Liknande problem med tomma hus finns på många håll i landet. Den generella bristen på bostäder skulle på så sätt bli en möjlighet för glesbygderna. Kommunen kunde vara borgenär om lokalbefolkningen går ihop och köper hus att hyra ut. De skulle till och med kunna starta stiftelser som hyr ut bara till en viss grupp - i det här fallet barnfamiljer.

När det gäller landsbygdsskolor så finns det olika typer av landsbygd. Avståndet mellan skolor är inte överallt stort och på många håll åker elever buss till skolan från olika små byar. På mindre orter är barngrupperna små och dessutom är det svårt att rekrytera behörig personal,

---

²⁰ <https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument-for-nedladdning/publikationer/ar2018.pdf>

vilket tvingar fram årskursblandade klasser. Skolorna på landsbygden får mindre resurser vad det gäller utrustning. Skolor med få elever kan ge sociala problem för barn som inte delar intressen med någon jämnårig. Mobbning kan bli resultatet. I den riktiga glesbygden gör avstånden att man helt enkelt måste ha en skola om bygden ska överleva. Här kan man hoppas att pandemin lärt oss något om distansundervisning.

Unga kvinnor flyttar till storstäder medan männen stannar kvar. Så uppenbarligen finns också en könsskillnad här. De som går i folkhögskola och saknar gymnasiebetyg är i hög grad unga män. Det finns likheter socialt, inte minst vad gäller stigmatisering och självbild, mellan glesbygdsfrågor och miljonprogramsfrågor. Barn växer upp i områden de älskar och har alla skäl att älska, för att sedan i tonåren lära sig av det omgivande samhället att det är en plats som de bör lämna så fort de kan. Det finns en del, som när de flyttar till Stockholm eller "stan" och på så sätt ansluter till majoritetssamhället/gruppen/normen, börjar tala illa om platsen de kommer ifrån på ett sätt som bekräftar normgruppens skeva och ofta överdrivet negativa uppfattning. En klassiker är våldsamma eller tragiska anekdoter från miljonprogramsområdet du växt upp i, eller om hur lite som hände och hur tråkigt allt var i barndomens glesbygdsområde. Det här beteendet kan man se som ett sätt att tillfredsställa normen genom att ansluta till andras narrativ, som positionerar dem som bättre. Du visar att du väljer sida samtidigt som du bekräftar ordningen, särskilt deras överordning. Du blir också märkvärdig som "lyckats" trots sämre odds.

Kortsynt ekonomiskt tänkande

Sämre system ersätts inte alltid av bättre

Det finns en ekonomisk teori eller idé som handlar om att en faktor som hindrar nya system från att ersätta gamla är allt som hör till systemet som är anpassat till det. Till exempel fick Windows och Mac monopol med sina operativsystem till datorer, eftersom alla program utvecklades till dem. Även om det gjordes bättre operativsystem, så skulle ingen byta till dem, eftersom det då inte skulle finnas några program. Ett mer klassiskt exempel är våra tangentbord. Efter att vi länge använt det vi har, som kallas Qwerty, utvecklades ett som heter Dvorak. Det var optimerat och gick att skriva snabbare på - alla rekord i att skriva snabbt har slagits på det tangentbordet. Men standarden på alla skrivmaskiner var Qwerty. Kontorister skulle därmed vid ett byte ha fått ett tillfälligt, kortsiktigt tapp i effektivitet, även om de på lång sikt blivit effektivare med det snabbare tangentbordet. Det översätts då till en kortsiktig kostnad och en svåröverskådlig långsiktig vinst. Så även om teorin till och med i praktiken visar sig bättre, kan omställningen utebli om ett system fått en sådan hegemoni och normativitet att det blir svåröverskådligt hur en kortsiktig vinst skulle se ut. Något liknande sker nu med omställning från bensin- till elbilar.

Det motbevisar i princip att *Kuhns*²¹ teori om vetenskapliga paradigmen kan användas på "våra" områden. Det kanske inte helt motbevisar, men det är inte säkert att ett bättre system automatiskt ersätter det tidigare när det uppfinns. En del beror på hur mycket bättre det nya systemet är. Om vi tycker det vi har idag fungerar bra (till exempel operativsystemen Windows, MacOS) då tycker vi inte att det är värt omställningen att lära om. Linux var ett sådant operativsystem som utvecklades, men på grund av hegemonin inte slog igenom även om det av många kunniga anses bättre. För den stora massan konsumenter var skillnaden marginell. Något som är till hjälp ibland i tänkandet ur det ekonomiska perspektivet är att det mesta mäts i vinst och förlust av bekvämlighet, pengar, tillfredsställelse. Ett argument mot valfriheten är att människor sällan väljer det som är bäst för dem, utan antingen det de är vana vid eller vad alla andra väljer. Det känns som en grundläggande svaghet hos människor. Ekonomifältet har delvis misslyckats i sina teorier på grund av ett alltför grovt antagande att alla människor värderar pengar väldigt högt.

Organisatoriska förändringar av det sociala skydds nätet

Trygghetsnätet, eller det sociala skydds nätet, existerar inte riktigt längre. Människor som är sjukskrivna länge blir utförsäkrade av Försäkringskassan fast de inte är friska. Sjukskrivning av läkare godtas inte. De riskerar att hamna i en situation där de helt saknar inkomst. Familj och vänner får ge ekonomisk hjälp vilket i sin tur kan sätta dem i knipa²²..²³ Många har alltså hamnat utanför det sociala skydds nätet idag²⁴. De har ändå rätt till försörjningsstöd men i praktiken innebär det att de får delta i arbetsmarknadsåtgärder som inte alltid är anpassade för dem. Försörjningsstödet har också urholkats vilket bidrar till högre ojämlikhet. Tyvärr kan man också få avslag även när man enligt lag har rätt till försörjningsstöd. Många är drabbade.

Att rösta efter plånboken är vanligt även bland dem som har det välbeställt. Man klagar att skatterna är för höga, men tänker inte på att det hade varit mycket dyrare om vi hade behövt lösa allt på egen hand. Det behövs mer kommunikation i samhället om hur skattepengar kommer tillbaka.

Attityden att politiker och tjänstemän ska "ge och göra välfärd" infantiliserar människor. Passivitet skapas främst hos svagare grupper, som inte klarar att ifrågasätta och kritisera. New Public Management är ett sätt att utvärdera välfärdsarbetet som är väldigt kontraproduktivt. Arbetsförmedlingen och kommuner som ska stödja personer i ekonomisk utsatthet och jobbar mycket med kontroll och väldigt lite med praktiskt stöd. Kontrollarbete ska

---

²¹ https://sv.wikipedia.org/wiki/Thomas_Kuhn

²² <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/sjalvmordstankar-vanligt-bland-de-som-forlorar-sjukpenningen>

²³ <https://www.expressen.se/nyheter/erland-tog-sitt-liv-efter-beskedet-fran-f-kassan/>

²⁴ <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/ost/jag-ar-for-sjuk-for-arbetsformedlingen-men-for-frisk-for-forsakringskassan-och-stressen-att-ga-pa-socialbidrag-tar-musten-ur-mig>

prioriteras samtidigt som personalen ofta säger; "Vi har inte tid, vi hinner inte med". Men om man frågar vad som verkligen hjälpt dem, så är det när de mött en tjänsteman som gör det lilla extra för dem. Vad krävs för att fler tjänstemän ska kunna göra det lilla extra som är avgörande? Bättre prioritering i organisationer, mindre fokus på kontroll och mindre rädsla för att göra fel, mindre perfektionism.

Lärare, läkare med flera har mycket administrativt arbete. Även upphandlare kan inte prioritera uppföljning på grund av administration. Behövs administratörer och sekreterare igen? I myndigheter och kommuner finns en stark, hård hierarki och mycket hinder för idéutveckling jämfört med i föreningslivet. Man fokuserar på administration, på att undvika fel och att få det att se ut som att man gjort bra ifrån sig. Kvalitet och verklig effektivitet faller bort. Personalomsättningen gör att man inte hinner med utvecklingsfrågor. Man tar in dyra konsulter för att klara lagstadgade krav på utredningar i exempelvis socialtjänsten. Istället kanske man borde bryta den onda cirkeln genom att ha mer ordinarie personal? Staten har krympt, mycket har lagts över till kommunerna (skolan) och landstingen (vården), men även deras skatteintäkter kan komma att minska. Skolverket till exempel är mindre än förut och bara säkrar läroplanen.

Kommunen skulle kunna höja lönerna och stabilisera arbetssituationen i de lägst betalda yrkena, men också rekrytera från kommunens egna områden med hög arbetslöshet, framförallt till mer välbetalda tjänster. Det finns en tendens att högre betalda jobb i kommunförvaltning inte tillfaller boende i områdena med lägst inkomster.

Demokratin och politiken

Förlegad politisk ambition

Vårt politiska system är omodernt. Vi behöver ett system med mer än bara ett resultat efter fyra år. Politik borde ha högre ambitioner. Det är tydligt att de politiska ledare vi har idag inte räcker till, även om det säkert finns ledare med visioner. *Greta Thunberg* sa i sitt sommarprat²⁵ att få av de hon mött ens insett allvaret med klimatkrisen. Miljöfrågan är akut och att tänka globalt och på Europa är viktigt, samtidigt som vi ser att ett nytt politiskt initiativ behöver förankras lokalt innan det har möjlighet att växa.

---

²⁵ <https://sverigesradio.se/avsnitt/1515988>

Ideologier byggda utifrån industrialismen

Vi behöver en ideologi för en modern tid. Samhället förändras, och förändringarna går i allt snabbare takt. Industrialismen som efterträdde det feodala jordbrukssamhället innebar en revolutionerande omvälvning, men är idag inte längre dominerande. De ideologier som ligger till grund för hur samhället styrs växte fram i och har sina fundament i ett industriellt sammanhang och är fortfarande anpassade till ett sådant. Kan vi modernisera dem så att de passar dagens postindustriella samhälle? Behöver de ersättas? Det finns fortfarande bra grundidéer som kan och bör förvaltas. De gamla ideologierna utgick ifrån ägande, med pengar som utgångspunkt. Därefter har tillkommit fler begrepp som feminism och migration. Vilken kan en mer allmängiltig utgångspunkt vara som fungerar över tid?

Konservatismen verkar idag bara vara repressiv. Liberalismen bejakar globaliseringen helt och hållet. Gör liberalismens individualistiska frihet oss alltid lyckligare? Gröna partier ser grunden i ekologi, men är i övrigt en blandning av andra ideologier. Därför är de inte så tydliga utom på miljöområdet. Kommunism har i en del av världen lett till många goda resultat men ofta lett till diktatur, förtryck och förföljelse av olikänkande. Vad är det i de olika ideologierna som inte är tillämpligt idag? De goda exemplen har alla valt att följa ett högre värde med människan framför sig i fokus framför att följa regelverket till punkt och pricka. Många gånger är inte de goda exemplen de som slaviskt följer ideologin. Vi måste kanske bestämma gemensamt vem som är huvudperson? Är det själva ideologin, makten, pengarna eller en människa lika mycket värd som sina medmänniskor? Marx teorier om revolution som en historisk nödvändighet har tiden sprungit förbi. Det är inte bara misslyckandet i praktiken med kommunism, en egentligen god tanke som blev hård diktatur, som gör denna idé omodern. Samhället är annorlunda idag än på Marx tid. Vi lever i ett informationssamhälle, och producerande arbetare är i minoritet. Ett av många fel med sovjetkommunismen var att man hindrade människor att blomstra för att de inte passade in i femårsplanen. Vänsterpartiet beskriver ibland klimatfrågan som en klassfråga. Klassfrågor är otroligt viktigt, men stämmer inte i det här fallet. Nej, klimatet är viktigt för att vi behöver hålla vår planet vid liv och helst välmående dessutom. Vid sidan om gamla ideologier som konservatism, liberalism och socialism finns idag också den nyare GAL-TAN-skalan att förhålla sig till.

Många partier och ismer verkar ha förblindats av sin ursprungslogik, samtidigt som de också skruvat den på märkliga sätt. Hur gör vi för att inte hamna där? Och kan vi definiera när vi spelat ut vår roll? Alla har haft sin prioritering utifrån att det ska göra människor lyckligare. Nya tankar har vuxit fram runt om i världen om hur samhället kan organiseras och hur våra gemensamma liv kan utformas. Världen är så sammanflätad idag, att det är svårt att styra över vår egen tillvaro. Det är inte heller önskvärt eller möjligt att dra sig undan från resten av världen. Nyare partier som Feministiskt Initiativ, Junilistan, Piratpartiet och tidigare

Sverigedemokraterna och Miljöpartiet är viktiga att se som uttryck för längtan hos en betydande del av befolkningen. Om de större aktörerna lyssnat direkt och sett att de svarade mot ett behov och en längtan hade de kunnat lära sig mycket. Inte just att lyssna in rasistiska lustar, men osäkerheten många känner inför ett samhälle i förändring och känslan av social instabilitet.

Utopier, teorier och verkligheten

I ekonomin är det ofta en skola eller flera samtidigt som bygger teori. Utvecklingsekonomi har bland annat *Debraj Ray*²⁶ skrivit om. Människor tror mer på information ju mer den upprepas. Vi är så ologiska! Vissa ideologier och teorier verkar inte ta hänsyn till människors olika sidor utan utgår från en fiktiv "economic man" som gör alla de logiskt "rätta" valen.

En bok som heter *Att vara fri* av *Jiddu Krishnamurti* säger något liknande med andra ord. Alla system som du försöker ersätta med ytterligare ett påhittat system (en ism, en troslära, en metod, ett verktyg, ett förhållningssätt) leder i bästa fall till en temporär harmoni men man förblir blind inför nuet. Dessa strukturer främjar nya nervbanor som leder till bias som leder till en förkärlek för vissa tankar och handlingar som leder till ett dömande av världen utanför dig som leder till separation som leder till lidande. Ett sätt att bryta sig loss från både gamla och potentiellt nya strukturer är genom vaksam och kontinuerlig uppmärksamhet i nuet. Genom att förflytta vår uppmärksamhet, vår mentala fokus, från strukturer, från system, från potentiella verkligheter, från framtiden, till det som uppenbarar sig varje sekund, inom oss och utanför oss. På så sätt kan vi ta in verkligheten som den är, ofiltrerad, utan fördomar, i sin fullständiga komplexitet, med alla dess motsägelser. Vi är redo att agera, utan bojor till det förflutna, ständigt förlåtande, ständigt redo för förändring, ständigt redo för nya möjligheter, nya beteenden, nya tankar, både hos oss själva och hos andra. Det är *att vara fri*. Vår utmaning i nutiden är att bygga ett samhälle som främjar individer att lyckas förflytta sin uppmärksamhet till nuet, att tillåtas få vara fria. Samtidigt kan inget förändras utan moralisk ståndpunkt, nutidsanalys och en riktning/målbild för förändringen.

Viktiga frågor att ta hänsyn till i en ny ideologi: Konflikter och aggression präglar samhället och därmed blir fredsarbete något av det mest grundläggande och centrala att ägna sig åt. En ny ideologi måste även täcka det ekonomiska systemet. Syfte med politiken idag är att skapa ekonomisk jämlikhet men var kommer rätten till sin egen kropp in? Och hur ska ett nytt ekonomiskt system se ut? Alla ideologier måste ta ställning till frihet kontra trygghet, men idag är det mer komplext, då ekologin, naturens villkor, också måste vägas in. *Tim Jackson* skriver i *Prosperity Without Growth*: "Questioning growth is deemed to be the act of lunatics, idealists

---

²⁶ https://sv.wikipedia.org/wiki/Debraj_Ray

and revolutionaries. But question it we must." och "The idea of a non-growing economy may be an anathema to an economist. But the idea of a continually growing economy is an anathema to an ecologist." En ständig tillväxt som innebär att Jordens naturligt begränsade resurser utnyttjas i ett stegrande tempo står i motsättning till kretsloppet av levande organismers samexistens och samverkan.

Andra problem idag är aggressivitet och hat, egenintresse före allmänt tjänande, splittring och polarisering samt politik som kamp mellan olika intressen. Fast vi ser att nuvarande ideologier, ekonomiskt system och politik inte fungerar längre, så finns det många som inte ser det så. På samma sätt verkar människor utanför feminismen tycka att allt ändå är okej som det är. De som inte ser problemen kan vara svåra att få med om alternativ saknas.

En egocentrisk tidsanda

Att "skarpsinniga" och bildade personer väljer att bli entreprenörer istället för politiker är intressant. Det problemet syns väldigt mycket inom feminismen. Många som är aktiva, offentliga och kända eller har makt är entreprenörer, säljer föreläsningar och har egna företag. Motivationen blir då inte ideologi, utan andra mål får företräde. Det kan bli svårt med långsiktigheten. Entreprenörer vill ha snabba resultat som är enkla att visa upp. Den historiska ordningen var att först blev de mest skarpsinniga, och mest bildade präster, men under artonhundra- till nittonhundratalet gick politiken om kyrkan och prästerskapet. Och idag blir de alltså entreprenörer. Det är också intressant att politik har mindre makt idag än för sjuttio år sedan, medan privata sektorn har större inflytande både generellt och över fler delar av samhällsutvecklingen. Den genererar dessutom betydligt mer inkomster på individnivå för makthavarna, jämfört med politiken.

Det som uppmuntras idag är att konkurrera, tänka egoistiskt, spara på de sämst bemedlade för att gynna de rikaste, satsa på billig besprutad mat och storskaliga monokulturer från alla världens hörn, billiga produkter tillverkade av fattiga människor som inte har samma arbetsvillkor och miljöregler som vi, kalhyggesbruk, oligarker, storbolag, spekulationer, exploatering av klimat, miljö och fattiga människor.

Egoism och ytlighet leder till rivalitet och bottnar i en brist på förståelse för att jaget inte är separerat från andra och allt annat. Makt och egenintresse får gå före en genuin vilja att fatta så bra beslut som möjligt för så många som möjligt och allt levande på jorden. Det är ett stort problem hur separatistiskt samhället har blivit. Det osynliga limmet som håller ihop vissa grupper verkar vara *vi är inte som dom där dumskallarna* - det är sorgligt. Vi lever i ett globalt ekonomiskt system som främjar egoism, att drivas av makt snarare än vilja till verklig förändring. Hälsoskadliga produkter som tobak genererar storvinster trots att det bidrar till sjukdom och död. Kapitalismen gör inte skillnad på produkter. Att äga kapital och få det att

växa ger makt och inflytande i samhället på deras bekostnad som utnyttjas för intjänandet. Exempelvis är dagstidningar beroende av annonsintäkter och de största företagen kan därmed påverka vilka nyheter som publiceras, och avslöjanden om dåliga arbetsförhållanden kan tystas ner. Medborgarandan har försvagats. Man tjänar egenintresset snarare än allmänintresse eller principiella idéer. Hur kan vi ändra på det?

Egoism eller egocentricitet kan definieras som bristande förmåga till empati. Det som rör mig är alltid viktigast och ska prioriteras, oavsett utfallet för andra människor. Detta ställer till mycket obalans och orsakar i sin värsta form avhumanisering av människor som inte tillhör den grupp jag identifierar mig med, och underlättar att låta ekonomi gå före människovärde i avvägningen mellan olika samhällsåtgärder. När människor handlar i egenintresse rör det sig om en tro på att få slippa lidande eller få en bättre tillvaro. Det kan omöjligt finnas en generell koppling mellan egenintresse och aggression. Självdestruktiva beteenden är aggression utan egenintresse. Altruistiska beteenden är i den enskilda individens intresse på lång sikt. Samarbete och gemenskap stärker individens trygghetskänsla och möjligheter att nå sina mål. Därför är egenintresse inte alltid en bov. Att stå upp för sig själv eller andra eller att genomföra en viktig gränssättning generellt är en viktig funktion av aggressivitet.

Synen på ledaren i behov av förbättring

Den som leder måste vilja att den som är ledd växer, och den som leds måste ta ansvar för att växa. Motsatsen är *inlärd hjälplöshet*. Bra ledare jobbar för att bygga bort sig själva.

När det gäller makt är det viktigt att hitta ett sätt att demokratisera arbetslivet. I arbetslivet råder för det mesta diktatur. Så länge man inte demokratiserar arbetslivet blir det svårt att göra någonting bra. Det en individ gör som är nyttigt för samhället bör premieras. Begreppet nyttigt för samhället bör innefatta allt en individ gör som är till nytta och glädje för andra, idag ofta utfört som ideella insatser. Men ekonomisk framgång och att ta plats i det offentliga rummet är det som i praktiken premieras mest.

Makt är en viktig sak att tänka på eftersom det ofta missbrukas, till exempel i föräldrarollen. I politiken är det som i föräldraskapet, att det auktoritära fungerar inte, man ska få människor att växa. Det är viktigt att man är medveten och öppen med att man själv också ibland missbrukar makt. Man ska älska och bry sig och göra sitt bästa som förälder - samma sak är viktigt inom politiken. Och att bry sig om alla invånare och inte bara sin väljarkrets utan även de som är "jobbiga", att inte prata utifrån vi och dem utan inkludera och ta ansvar för alla i den politiken man för.

Människor söker ledare, frälsare, räddare. Varför ska någon leda oss? Det kan missbrukas att man lägger över ansvaret på en ledare, genom att man beskyller den eller sluter upp bakom

den, beroende på vad som passar en. Makt berättigas genom att man tillskriver den till personliga egenskaper snarare än privilegier och strukturer. Då blir en naturlig fortsatt tanke att vissa har *förtjänat* makt, och vidare att vissa har *förtjänat* rättigheter som hem, mat och utbildning. Rättigheter uppnås via handlingar och egenskaper snarare än samhällelig välfärd och människorätt. Det här problemet kan feminister möta när man får höra att kvinnor måste "tuffa till sig" och "hävda sig", det vill säga fokusera mer på personliga egenskaper än på strukturer.

Välfärd kan ses som motsatsen till *Monopolexperimentet*²⁷, men tyvärr lever vi just nu i en stark personkult och många ropar efter starka ledare med rätt personliga egenskaper. Auktoritet kan därför ses som motsatsen till ett välfärdssamhälle. Men vad är då politik? Ledarskap, att visa vägen. Men också ett fullt spel med lobbyism, pengar, påverkan och att få igenom sina åsikter utan att veta vad man egentligen vill. När polisen hotar människor med våld, och inte kan erkänna misstag, så handlar det om ett brutet samhällskontrakt. Att människor tillskrivs olika värde. Att de inte är lika inför lagen. Att en grupp saknar samhällets beskydd och dagligen fruktar för sina liv.

Om man sätter upp psykologiska försvar mot sina inre konflikter hindrar man sin egen möjlighet till mognad och stannar i växten. Men om man jobbar med dessa, mognar man och fördjupas genom livet. Grupper som klustrar sig kring den auktoritära polen talar ofta om begrepp som *tysta majoriteten* och *verklighetens folk* och tror på fullt allvar att de talar för en stor majoritet av befolkningen. De kan få för sig att det offentliga rummet är kapat av små grupper av extremister - Frihetsälskaren tror däremot ofta att de är en klar minoritet i samhället och när som helst kan tystas ner av representanter för *den tysta majoriteten*.

Idag kommer nya idéer underifrån. Är det verkligen negativt? Kanske hör ledaren som sveper med sig oss i sina visioner till historisk tid. Det är en intressant tanke att ledare har en annan roll idag. Ska de komma med visioner och engagera folket att genomföra dem, eller ska de tvärtom tjäna folket? Ledare kanske bara ska ha en organisatorisk roll där de genomför folkets visioner. Men det är en orimlig tanke, för det finns många förändringar som krävs där folk i allmänhet är visionslösa. Kvinnor lever ett helvetiskt liv på bordeller utan att någon blinkar. USAs fängelsesystem är sjukt men ändå tänker sig ingen ett samhälle utan det. Idéer för att förändra saker i grunden måste kanske komma från visionära politiska ledare. Förändringar som krävs där de flesta människor är visionslösa. Ledare kan vara inspirerande och göra det lättare att arbeta med glädje. Och ändå finns det faror... man kan bli den där skocken som följer blint.

---

27 https://www.ted.com/talks/paul_piff_does_money_make_you_mean

Våra nuvarande politiska ledare är egentligen inte ledare, utan följer folkrörelserna (för eller emot). Några exempel är #blm, #metoo och #fridaysforfuture. Det som saknas är ledare som *startar* och *leder* idéer, inte bara följer. Några historiska exempel är *Martin Luther King* och *Olof Palme*. En sådan politik är önskvärd där politikerna är innovativa och tar risker. Skapar egna ideologier? Ledarskap eller följarskap? Våra politiker ska stå för visioner och övertyga oss om vad som är rätt. Politiker som bara försöker säga det de tror människor vill höra kommer aldrig att kunna leda oss mot en bättre värld.

Vissa saker som är "självklara" blir något som sticker ut. Att vara trevlig som *Trudeau* eller företagsam som *Macron* blir gallet karismatiskt, eller att införa en utveckling av BNP-begreppet. Föreslå basinkomst. De två sistnämnda är idéer som funnits i ett kvarts sekel. Det är lite som när pappor får kredd för att de tar hand om sina barn, för samma grundläggande saker som en mor aldrig kommer att få. Men det som också hör till ledarskapet är lyssnandet, att tjäna andra hellre än sig själv, att bära frid och fred. Vad gäller kreativiteten finns det förbättringsutrymme även hos de som idag går främst. Det har varit så låg nivå på ledarskapet att minsta mediokra eller normala beteende står ut.

Inom feminismen brukar man tänka att de pappor som gör bara minimum och får massa beröm för det och *tjänar* på att andra män betar sig illa och är dåliga föräldrar. Att andra pappor och mansnormen har satt ribban så lågt gör att män som grupp inte har något intresse av att höja den. Och likadant är det med ledare; de *tjänar* på att någon annan är sämre. Vilket betyder att de på ytan verkar kritisera andra ledare, men egentligen arbetar för att behålla status quo där de kan fortsätta göra minimalt men ändå få mer makt, mer beröm, mer auktoritet på grund av sin vettighet. Både de "bra" och de "dåliga" männen jobbar mot samma mål; behålla patriarkal makt. Och både de "bra" och de "dåliga" ledarna jobbar *också* mot samma mål! Om målet är att behålla status quo eller skaffa mer makt kan diskuteras. Så inom feminismen vill man inte gärna dela upp män i "bra" och "dåliga", för de har samma intressen. Kanske går det inte att direkt översätta till politiska ledare, men det finns något där. En lite cynisk världsbild, men det sägs att cynism bara är realism.

Kanske söker många någon som man tror ska kunna *fixa till det*²⁸. Dessvärre så har väl dagens *starka män* en tendens till att vinna mark genom att utpeka syndabockar till problem istället för att fokusera på att finna fungerande lösning på problemen. Och den eller de som ska leda ett land behöver vara både stark och tydlig, inte tveka när det gäller, men alltid vara eftertänksam, kunnig och informerad. Problemet med rop på starka ledare är den trötthet på den demokratiska processen som lett dit. Stark betyder då handlingskraftig. Även när det innebär att sätta sig över lagen. När vi så gett vår starka ledare *carte blanche* och avstått vår

---

28 <https://www.magasinetparagraf.se/nyheter/kronikor/201473-borde-vi-inte-ha-en-ledare-som-kan-ena-landet/>

rätt att avsätta honom (inte ofta en kvinna) så är det inte säkert allt utvecklas som vi önskade. Och då är det för sent.

Lyndon B. Johnson är en av få (kanske enda) presidenten i USA som inte ställt upp för omval. Innan han meddelade det hade han stöd av cirka 30 procent av folket, men efter vände det till över 50 procent och opinion väcktes för att han skulle ställa upp ändå. Det här är en viktig princip. Att ha koll på sitt egenintresse och på vilka makteliter som spelar på mitt engagemang när jag kliver in i politiken. *Chris Hedges* har skrivit en bok som heter *Death of the Liberal Class* där han beskriver hur den amerikanska demokratin dör i den grad som den intellektuella "klassen" i samhället låter sig bli spratteldockor åt *corporate business* och därmed slutar att ge röst åt det amerikanska folket. En svikare är den som väljer smulor från de rikas bord framför att lägga viktig information på bordet som folk behöver för att fatta bra beslut. De som ska framföra viktiga sanningar i USA sysslar mest med sövande dramadokumentärer, enligt Hedges.

De individer som *allra mest* vill ha makt idag är inte alls de bästa personerna att leda andra, och systemet med karriärsträvan som drivkraft till politiska uppdrag gör att vissa grupper aldrig ens kommer i fråga. En förkortad version av *Svend Dahls* avhandling²⁹ "*Efter folkrörelsepartiet Om aktivism och politiska kursomläggningar i tre svenska riksdagspartier*" som kom 2011, visar att ungefär hälften av dem han intervjuade från partierna gick med för att göra karriär och hälften för att förändra - vilka som sedan fick mest makt i partierna säger sig självt.

De villkor politiker drivit fram för sig själva är orimliga. Helt utbildade individer som aldrig ens haft något jobb innan kan tjäna tre fyra gånger mer i lön än vissa arbetare, *plus* kanske göra sitt jobb dåligt, och *ändå* efter några få år få förmånliga pensionsavtal för resten av livet även om de får ett annat jobb med hög lön (vilket ofta brukar vara fallet). Det är absurt och omotiverat. En starkt bidragande orsak, ja kanske enda orsaken, är att politiker är en extremt ovanlig grupp i det avseendet att det är *de själva* som yrkesgrupp som både föreslår och röstar igenom sina egna löner och sina egna förmåner och villkor. Ett sådant system (att ingen utomstående värderar, kvalitetssäkrar och dessutom kräver en motprestation i form av fysisk närvaro och engagemang) är i grunden helt fel system.

Vulgarisering och polarisering av det offentliga samtalet

Det finns en kultur i samhället som uppmuntrar folk och länder att jaga rikedom istället för hållbarhet, och den upprätthålls också medvetet av till exempel reklam. För att förändra politiken behövs det en stark rörelse för att motivera dessa krafter.

---

²⁹ <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:441101/FULLTEXT01.pdf>

Aggressivitet i samhället är ett huvudproblem, en brist. Det handlar i hög grad om lättstötta unga män som ser sig som medlemmar i ett sällskap, och det viktigaste blir att upprätthålla respekten för denna. Allt som kan tolkas som vanvördnad måste beivras enligt deras normer. Respektlöshet ska bestraffas. Aggressiviteten föds som en kompensation för maktlöshet och brist på kontakt med omgivningen och sig själv. Aggressivitet i betydelsen våldsbenägenhet kan också komma ur kontrollbehov och är därför inte ett bra verktyg för konflikthantering. Det bör ersättas med bestämdhet, integritet och frids-benägenhet.

Aggressiviteten finns också i de politiska maktkamperna och leder där till sämre beslut och sämre reformer. Att lära sig att analysera det man möter innan man reagerar på det är ett bra mål, bättre än total frånvaro av aggressivitet. Men vi ska verka för frånvaron av mobbning, personangrepp och härskartekniker.

Känslor är i grunden sunda. Det är inte att folk blir arga som är huvudproblemet, utan hur vissa individer använder våld och maktförtryck konsekvent för att få fördelar eller utnyttja andra. Aggressivitet kan vara ett uttryck för andra känslor, som rädsla. Rädsla är vår tids sjuka, och det är den vi ska bemöta. Rädslan kan också uppstå ur aggressivitet.

En stor del av våra olika så kallade missnöjespartier som poppat upp ända sedan åttiotalet hämtar kraft och väljare ur ett helt befogat politikerförakt. Detta innebär ett hot mot hela demokratin. Att de som ska stå för demokratin rent praktiskt har manipulerat upplägget så att de skor sig själva på skattebetalarnas bekostnad är inte vackert.

Det är svårt att motivera att kalla en politiker för råtta, eller säga saker som att *hon behöver hjälp*. Det är helt enkelt mikroaggressioner eller aggressioner, som göder ett aggressivt och polariserande samhälle. Det går utmärkt att vara bestämd i sin motsatta åsikt eller att inte godta när någon talar respektlöst, utan att göra den typen av saker. Fast när man pratar politik med en meningsmotståndare som låtsas att partiet den representerar inte kränker människovärdet trots att det ständigt gör det i praktiken, är det svårt att undvika att kalla det för *polarisering*. Man tycker helt enkelt olika och vill vara tydlig med det. Det blir en närmast filosofisk fråga i vilken mån det är *polarisering* att säga till någon att man inte håller med.

Enligt *Eugenio Molini*³⁰ behöver man komma överens om vad man inte är överens om. Polarisering kan tolkas som när skillnaderna präglas av aggressivitet, bitterhet och respektlöshet. Omkring 15 - 20 procent av befolkningen drar åt Sverigedemokraternas åsiktshåll, vilket inte innebär att vi anpassar det vi gör till dem i meningen att tillfredsställa önskan om att separera grupper i samhället eller stänga gränser. Men vi kan anpassa oss i den meningen att vi ser att det finns en rädsla i botten som helt andra politiska förändringar kan vara till hjälp för. Och att inga medmänniskors lycka kommer att öka om vi betar oss mot

---

³⁰ <http://molini.eu>

dem som de betar sig mot andra. Vi ska vara hur tydliga som helst med att människor ska kunna röra sig fritt på jorden och få skydd vid behov, och att vi förespråkar samexistens hellre än separering, och fortfarande ser människors rädsla.

Nästan alla Sverigedemokraternas förslag bottnar i rasism och syftar till att försvåra för människor. Man möts alltså i politisk debatt av sådana som har en helt annan inställning till respekt och samarbete. Hur ska vi lyckas få till stånd en dialog med personer som överhuvudtaget inte är intresserade av en dialog? På något sätt blir det avgörande. Allt positivt med våra idéer, hur lyckas man komma vidare med det i en negativ omgivning?

Det talas om *Godhets-shaming*; folk som gör gott beskylls för att tjäna egenintresse, boosta sin självbild. Att vara dålig kan hyllas ibland för att det befriar de andra, ställer inte så höga krav. Vilka är våra förebilder? De som har pengar? Nej, det behövs fler goda förebilder som *Greta Thunberg*. Det är en missriktad ambition att satsa på att öka i förmögenhet, status och karriär, istället för att må bättre genom ständig utveckling.

DEL 3: IDEALSAMHÄLLE

Sidorna 53 till 72

Principer för framtidens politik

Övergripande vision

Förändra systemet

Samhället - organism i rörelse

Viktigaste enhet är människa och planet tillsammans

Framtida skiljelinjer och den riktning vi väljer

Så ser vi idealsamhället

Utopin; flexibel och icke totalitär

Långsiktighet och altruism som filosofisk inriktning

Kunskap och folkbildning

Människosyn

Värdighet, respekt, fred och samarbete

Att vara en del av samhället

Utrymme för människors behov av utveckling

Brott och straff

Ekonomi - fördelningspolitik

Donut-ekonomin (Kate Raworth)

Jämlikhet

Kate Raworths förslag på yrkesetik för nationalekonomer

Real utopias - Verkliga utopier

Offentlig verksamhet

Kommunikation och infrastruktur

Propaganda och populism

Idealsamhälle

Vår ideologi har fyra (fem) principer, som är grundläggande för vad det är vi vill åstad-komma och hur vi gör för att nå dit.

Principer för framtidens politik

1. I utveckling av idéer och värdering av olika idéer med samma mål, lista alltid tänkbara effekter och bieffekter på kortare sikt och på längre sikt. Tydliggör helst fler än två steg och ange tidsperioder, till exempel direkt, efter ett år, fem, tio, tjugofem, femtio och hundra år.
2. I presentation av idéer, var öppen med vad som kan bli positiva effekter på kort och lång sikt, och vad som kan bli negativa effekter på kort och lång sikt – på hela systemet och hela jordklotet. Beskriv dessa effekter hederligt och kunskapsunderbyggt. Beskriv gärna också vad som är positivt och negativt med de idéer som väljs bort, utifrån prioriteringarna.
3. Använd sakliga beskrivningar av situationer och undvik metaforer för konfrontation, dualism, kamp och aggressivitet.
4. När en idé uppstår, urskilj om den är driven av en ideologisk prioritering eller egenintresse av position, pengar, röster, stöd i opinionen, popularitet eller annat. Agera sedan utifrån ideologisk prioritering snarare än egenintresse.
5. Som positiva effekter, räkna det som ökar möjligheterna att i den givna kontexten uppfylla de mänskliga rättigheterna. (Om principerna används utan koppling till de 4 prioriteringarna tillämpas en 5:e princip; "Som positiv effekt, räkna det som stärker de mänskliga rättigheterna.)

Övergripande vision

Det som är skapat av människan kan förändras av människan. Vi ska inte se de befintliga systemen som övermäktiga. Systemet behöver visserligen vara robust. En enkel uppgift är det inte att transformera i grunden, vilket det inte heller ska vara. Men för att något verkar fixerat, betyder det inte att det *är* det. Förändring är möjlig.

Förändra systemet

Om man inte har en kunskapsbaserad analys av det samhälle man vill ifrån, blir det svårt att veta vad det är man främst vill ändra på eller utveckla.

Om man inte målar upp en bild av ett mål eller en riktning, eller prioriterar bland allt man vill ändra på, kommer man förmodligen att gå vilse i skogen på vägen.

Om man inte vet vilket sätt man vill påverka samhället på eller vilka samhällsgrupper som har ett intresse av att göra det, kommer det inte att bli någon förändring över huvud taget.

*Erik Olin Wright*³¹ (EOW) beskrev tre nivåer i politik med situations- problem/möjligheter, värderings- problem/möjligheter och system- problem/möjligheter. De flesta politiker undviker systemfrågor. Men det är naturligt att fundera på hur systemet eller helheten påverkar oss och vad man kan ändra på. Som till exempel att vårt konsumtionssamhälle är kopplat till vårt ekonomiska system som ger ökade problem för naturen. Här handlar det om att nya tolkningar av liberalism och socialism kan vara en väg till lösningen. EOWs idé för ett framtida bättre samhälle är att jobba på flera fronter samtidigt och på så sätt få det nya att successivt växa ur det gamla så att destruktiva element eroderar och de konstruktiva elementen växer i styrka och så småningom blir mer dominanta krafter i samhället. En viktig del i försöken att skapa ett bättre samhälle är att komplettera staten och kapitalet med en tredje jämnstor ekonomisk kraft; att stärka det sociala företagandet med medarbetarinflytande på olika sätt och därmed skapa en tredelad ekonomi. Idén är att staten stimulerar till medarbetarägda företag, kooperativa rörelser och sociala företag, med det gemensamt att de är medborgar- eller medarbetarstyrda alternativ till det kapitalistiska, toppstyrda bolaget.

Kanske undviker politiker systemförändringar för att det kan leda till kortsiktig turbulens.

Kanske de befintliga partierna inte vågar; det känns för långt borta och går lätt att förlöjliga. Och nya partier med systemförändrande idéer går ofta för snabbt dit utan att vara tillräckligt pedagogiska. Ett exempel är en skjutvapenfri värld. Målinriktat, ödmjukt och kreativt kan det nog gå att komma dit, men då måste vi också se möjliga vägar och visa vad vi satsar på, hur och varför. Ännu ett skäl egentligen att alltid tänka på princip 4 och göra det i generell mening, eftersom vad som ger mest egenintresse kan skifta över tid.

Enligt EOWs tankar ska demokratin fördjupas. Fler människor deltar mer aktivt i statliga beslut. En medborgarlön införs, så att en medborgare kan säga nej till beroendeförhållanden som är oacceptabla. Sociala rörelser stärks för att öka folks inflytande i frågor som de tycker är viktiga.

Samhället - organism i rörelse

*Andreas Silva*³² har en intressant analys av samhällsförändring som är användbar för oss. Samhället borde vi inte se på som något statiskt och oföränderligt. Nej, det är i ständig rörelse.

---

³¹ Amerikansk professor i sociologi och analytisk marxist; <https://youtu.be/XyKga2f7PWc>

³² [Guest Lecture with Andreas Silva, April 21 2020](#)

Därför är *avsikt* viktigt att bära; vi vill ha ett ändamål för samhällsförändring. Men inte genom att tvinga på världen vissa avsikter, utan istället genom att lyssna in och försöka förstå vad världen behöver och arbeta för det.

Helheten, förståelsen för att människor och vår gemensamma mänsklighet är viktigast, idén om att samhället och individen som en sammanväxt organism, bildar grunden. Samhället ska tillsammans upprätthålla vårt liv och allt levandes liv, om vi tänker att vårt syfte i botten är fortlevnad. Vi vill dessutom vara lyckliga.

Viktigaste enhet är människa och planet tillsammans

I *Reidar Larssons* bok *Politiska ideologier i vår tid* är en rubrik för alla ideologier *Viktigaste enhet*. För liberalismen är det individen, för nationalismen nationen, för fascismen staten och för marxismen samhället/kommuniteten. En annan rubrik är *Människosyn*. Båda väcker tankar utifrån ideologin. *Viktigaste enhet* kanske är just enheten mellan individ och helhet/planet, socialt, biologiskt, andligt. Att se att det inte finns någon individ utan planeten (inklusive alla dess individer). Att den viktigaste enheten blir både människa och planet i enhet, ett slags utveckling av idén av en enhet som viktigast där båda dessa tillsammans hela tiden är prioriterade utan inbördes ordning. Det går att tänka det som relationellt eller ömsesidigt beroende också. Intressant i sammanhanget är att det lokala samhället, på ett sätt är att definiera som naturligt och nationen som artificiell, något vi uppfunnit, en anomali för mänskligheten. Därmed står det lokala närmare det globala.

Framtida skiljelinjer och den riktning vi väljer

En krönika av *Svante Nordin*³³ handlar om den intellektuella kulturen och hur konflikt på åttiotalet var en utgångspunkt medan man nu förväntar sig brett konsensus i frågor istället.

"To marginalize any social processes that might undermine or disrupt the institutions", är en väldigt bra beskrivning av den orimliga förväntan många har! Ett krav på konsensus är ett större hot mot intellektuell frihet än metaforer för kamp och dualism (princip 3). Det är en balansgång där på ena extreman finns överdriven dualism och kamp och på den andra sidan överdrivet konsensus-tänk. Det finns situationer där kritiskt tänkande trycks ner i värdegrundens namn samtidigt som man kan förstå avsikten i att kräva att offentliga personer ska agera utifrån en sund människosyn.

Det kanske inte är dualismen i sig som är det farliga, utan vad vi gör med den och hur den framställs. Det finns ett *driv* mot konsensus och en förväntan på ogenomtänkt konsensus, vilket gör att dualism aldrig kan få bara finnas, utan upplevs som hotfull och något att utradera.

---

³³ Nordins krönika: <https://academicrightswatch.se/?p=4266>

Paradoxalt nog leder det till ännu större dualism, eftersom man nu tror att bara en sida måste dominera. Så egentligen är båda delarna ett resultat av brist på hänsyn till komplexitet och nyanser. Det är därför en kulturell förändring kan vara lika viktig som en politisk,

Erik Olin Wright har sagt att om man vill förändra något måste man ta ut en riktning. Det är därför man skapar utopier. För att veta åt vilket håll man ska. Bilder med mindre negationer och mer optimism målar upp vår kapacitet och våra möjligheter att röra oss i en okänd framtid. I en bok som heter *Antropocen: En essä om människans tidsålder* talar *Sverker Sörlin*³⁴ om att våra samhällen har börjat definiera sig mer utifrån vad de inte vill vara och ser som sin uppgift att försvara sig mot hot och främmande inslag. Kollektiva framsteg blir mindre intressanta än individuella vinster. Men i verkligheten drivs samhällena närmre varandra av mäktiga rörelser som demografiska och klimatrelaterade förändringar, krig och konflikter. Man talar om ideologiernas och de stora berättelsernas död, men berättelser är nödvändiga. Den politiska betydelsen av religion och kultur ökar.

Vilka skiljelinjer kommer politiken att ha i framtiden? Det gick att förutse att migrationsfrågan skulle skapa någon typ av politisk skala. Vad kan skönjas utifrån vartåt det barkar idag? Några förslag på kommande politiska vattendelare vi kan förvänta oss:

- Att behandla människor lika eller olika. Idén om att till exempel utlandsfödda ska ha mindre del av välfärden kan komma att utvecklas i flera typer av partier. Här står vår ideologi för samexistens och jämställdhet.
- Att söka fred eller krig, bokstavligen och mindre bokstavligen. Allt från mellanstatliga konflikter, men också internt: Ska vi kriga med kriminella gäng eller motarbeta dem på andra sätt? Skiljelinjen mellan de som vill skapa splittring och de som vill skapa enhet kan växa sig starkare. En av våra prioriteringar är fred och frid och med detta fokus verkar vi mot splittring.
- Att skydda/följa grundlagen eller hota/trotsa den. Här måste vi värna demokratin.
- Hur vi hanterar olikheter i samhället, åsiktsskillnader och livsstilsskillnader. Linjen går mellan dem som utgår ifrån sin världssyn och förväntar sig att andra delar den, och oss som utifrån vår syn vill att samhället har rum för olika åsikter och livsstilar.

Lite tankar om vad vi kan komma att stå tillsammans inför under de närmaste årtiondena.

---

³⁴ Professor i idéhistoria

Så ser vi idealsamhället

Vi ser alla människors värde som oföränderligt och väljer det som är gott för andra och för oss själva, på kort och på lång sikt. Människan är i fokus. Det samhälle vi vill leva i är ett humant, inkluderande samhälle. Mångfald är en självklarhet. Vi har en gemenskap där vi kan vara olika och leva i frid.

Ekonomi, jobben och samhället är till för människorna, inte tvärtom. Pengar är ett medel för att underlätta snarare än att låsa fast människor. Ekologi och kretslopp är inte tomma slagord utan så som samhället fungerar. Människan lever i samklang med naturen och bedriver inte rovdrift på den. Vi ser oss som en del av planeten vi kommer ur och ser det som är gott för planeten och dess liv som gott för oss. Vi är medvetna om vår roll på jorden och sambandet mellan levande varelser och levnadsmiljö och upprätthåller därför balansen. Balans, positivitet, tacksamhet, samexistens och framåtanda är ledord.

Allas lika värde fungerar i praktiken. Fördelningen av rikedom och välstånd är rimlig. Ingen behöver leva i fattigdom. Vi tar hand om varandra. Alla har rätt till ett dragligt liv med bostad, mat, sysselsättning och vila. Det är en självklarhet att folk inte är hemlösa, att man hjälper dem som behöver hjälp och inte dränker dem i byråkrati. Self-governance är också en viktig fråga. Människor behöver inte en yttre auktoritet som säger vad vi ska göra och tänka. Man behöver inte en "stark ledare" utan leder sig själv. Vi eftersträvar ett mer jämlikt och mindre egoistiskt samhälle, där det finns tillit till individens förmåga. Alla har en chans att förverkliga sig under sitt liv. Var och en har sin uppgift, samtidigt som man inte är sitt yrke. Aktiviteter främjas som är motivationshöjande, långsiktigt hållbara, utvecklande för människor, grupper och hela samhället. Det ses mer till samhällsnyttan av det vi gör. Begreppet arbete tolkas på ett lite annorlunda sätt än idag.

Individen har ett skydd mot makthavare i rättssamhället, där alla demokratiska fri- och rättigheter fördjupas. Politiken och myndigheterna fokuserar på att skapa långsiktiga, hållbara lösningar. Medborgarna är och känner sig delaktiga i de politiska beslut som tas, från barnen till de äldsta. Samhällsandan präglas av respekt, lyhördhet och måttfullhet.

Mycket mer fokus ligger på medborgarnas mentala välmående. I ett humant samhälle är det en självklarhet att söka hjälp när man mår psykiskt dåligt på samma vis som när man skadat sig fysiskt. Tabu kring detta finns inte. Stöd finns när förmågan att ta hand om sig och sina nära brister. Hjälp till fysisk och psykisk hälsa är allas rätt. Människor med funktionsnedsättning har lika rätt till ett fullgott liv som alla andra.

Tillsammans söker och utvecklar vi kunskap för att säkerställa våra behov, lösa problem och möta utmaningar. Alla bidrar med kunskap och visdom och de idéer och erfarenheter vi har. Vi tar hänsyn till hur olika individer och helheten drabbas, och tänker hållbart. Det finns inget krav att alla ska skriva på en gemensam samhällssyn. Samhället tillåter folk att uttrycka olika idéer och vara olika, men förväntar sig respekt för vars och ens integritet. Demokratin fördjupas, gäller fler områden och besluten är närmare medborgarna.

Samarbete över kommun-, region- och landsgränser, ja även globalt, är självklart och aktivt, och strävar till fredlig samvaro och kultur- och språkliga utbyten. Kultur, såväl klassisk som modern utmanande, kunskap och vishet, andlighet och religion, filosofi och universellt tänkande är lika viktiga komponenter i mänsklig samvaro som teknik och rationalitet. Kunskap om hälsa och livskunskap lärs ut från tidig ålder. I skolan bedrivs mer upplysningsarbete om hur allt hänger ihop i världen. "Kaosologi: Logiken i hur allt hänger ihop". Samhället strävar aktivt efter fred, och krig fruktas och förebyggs.

I idealsamhället betar vi oss fredligt mot varandra. Vi uppfyller längtan efter paz - frid/fred. För oss alla, de vi älskar och i förlängningen alla människor. Vi upptäcker det som ger oss glädje i livet och har då möjlighet att söka det. Ett samhälle där vi vill gott för varandra, bryr oss om varandra och behandlar varandra med värdighet. Vi har rum för att ha relationer, rum i oss själva och i tiden och platserna vi befinner oss i. Vi gör det vi kan för att trygga att vi kontinuerligt ska ha en situation så nära idealet som möjligt, med hopp och tillit. Ett samhälle med mycket mer empati. Ett samhälle där alla kan bidra, chilla och må gott.

Utopin; flexibel och icke totalitär

Kanske skapar vi den första ideologin utan en definitiv utopi. Den måste ju ändras i takt med nya tekniska och humanistiska framsteg. Utopin kan vara bra för att veta vad man strävar emot, men man får inte bli för bunden till den.

När idéhistorikern *Ronny Ambjörnsson* blev intervjuad av journalisten *Sandra Stiskalos* i *Dagens Nyheter* sa han att när utopister har makten leder det till totalitarism och detaljstyrning. Men politiker och makthavare som inte tänker utopiskt gör å andra sidan politiken till en fråga om förvaltning. Då tappar människor intresset. Vad han föreslår är en kortfattad utopi där partierna konkretiserar sin ideologi, en slags arkitekturritning av hur de föreställer sig ett önskvärt samhälle. Men inte alltför abstrakt.

Hur planerar vi och bygger ett samhälle i framtiden om det är i nuet vi vill vara? När vi väl sätter oss ner och planerar eller bygger befinner vi oss mentalt i nuet. Våra tankar är

förankrade i varje ny given stund. Efter många fokuserade stunder uppenbarar sig framtiden och vi får uppleva det samhälle som vi skapat i fullständig närvaro. I den nya verkligheten uppstår nya tankar som leder till nya lösningar som återigen kommer att ifrågasättas i nästa stund. Det viktiga är att vi inte fastnar i *ett* svar, *en* lösning, *ett* system. En av aspekterna i det vi talat om är att en ny ideologi kan vara inte bara ett politiskt alternativ, utan ett förslag på *hur* vi ska göra, *hur* vi ska vara. I Sverige, i vårt samhälle och förlängt i någon form på hela planeten. Går det att staka ut en sådan riktning? Smarta, ärliga, med tillit, ödmjuka, i samarbete, tillsammans ... Hur kan vi samarbeta och ta vara på det andra människor redan har gjort? Det finns så mycket redan, som *FN-målen*³⁵.

Det finns olika värderingsperioder som präglat politiken sedan den industriella revolutionen. Den första tiden präglades av armodsvärderingar, det vill säga strävan efter medborgerliga rättigheter och en väg ut ur fattigdom. Därpå följde en period av ökat materiellt välstånd som präglades av konsumistiska yttrevärldsvärderingar. På senare tid har vi börjat gå in i en period präglad av inrevärldsvärderingar där vi försöker tillfredsställa vår inre motivation. De ideologier som finns idag är däremot präglade av armodsvärderingar.

Utifrån ett uttalande av *Lars Trägårdh*³⁶ om att samhällen som byggdes på utopisk bas också blev förtryckande, väcktes tron på att en vision framåt behöver kombineras med en stor dos realism för att inte leda till förtryck.

Några funderingar:

- Kan ideologin vara både vad man vill i världen och görandet? Hur vi växer fram och relaterar till varandra?
- Hur kan detta förenas till ett parti när inte sakfrågorna är utgångspunkten?
- Är ideologin viktigare i rikspolitiken än i kommunpolitiken?
- Vi behöver få ordning på fördelningen av resurser i välfärdsstaten och ansvariga politiker behöver styra upp det. Hur görs det rättvist?

Långsiktighet och altruism som filosofisk inriktning

Det finns en filosofisk inriktning som heter *longtermism*³⁷, där fokuset alltid ska ligga på vad som blir bäst i det långa loppet, vilket betyder två- trehundra, tusen år i framtiden. Eller så är longtermism att man kalkylerar risker och tar beslut efter det som ger bäst utdelning i längden. Det som är intressant med longtermism är att det tar upp problemet med att negligera sånt

---

³⁵ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

³⁶ Professor i historia

³⁷ https://www.youtube.com/watch?v=d1jMlb8E08k&feature=youtu.be&fbclid=IwAR0-fu5pGoKa9yPCamhKMbUmHM84l6U4NoDF3We4QDSVAIJQ8GEAI_9kiww

som inte ligger *nära* i vår tidsrymd som till exempel en framtida pandemi...

Varför tänker många i Sverige inte så långt framåt? Har det något med vår agnostiska världshållning att göra? Inom de flesta religioner tror man att belöningen kommer i nästa liv. Är det på lång sikt viktigare att satsa på att förhindra att alla människor någon gång försvinner på grund av till exempel ett virus än att satsa på att eliminera extrem fattigdom? Det kan vara elitistiskt att inte tänka på människor som lider av fattigdom just nu. Vi måste ta itu med närliggande akuta problem, så att det alltid är en balans, även med longtermism. Det är svårt att planera och skapa en bra framtid i en värld med fattigdom.

Men det är lite av ett falskt dilemma. Resurserna vi har idag för att lösa problem är inte numeriska i den meningen att vi behöver bestämma idag hur mycket vi använder för att lösa framtida problem - lösandet av det som är precis framför oss kan vara en väg dit, det kan skapa nya lösningar exponentiellt eller ickelinjärt eller på helt andra sätt som inte har med matematik att göra. Att inte tänka på de långsiktiga problemen är förstås helt tokigt.

I varje fråga ska vi också ta hänsyn till helheten. Helheten hela tiden, på något sätt vore det vettigt att titta på varje fråga ur olika nivåer geografiskt och gruppmissigt också, och ha en rutin där varje fråga ses säg år 2026, 2040 och 2100 eller 2200. Att göra i nuet, planera för 2040 och se framför oss 2100/2200. Ungefär så. Om vi har en idealsituation för 2200 gällande hur organisering av världen ser ut - vad behöver vi planera för på medellång sikt, och vad behöver vi göra nu? Resonemanget kan tillämpas på alla frågor.

Men det räcker inte. Historiskt har arbetats för mänskligt ekonomiskt välstånd genom maximal exploatering av jordens resurser. Idag tänker vi delvis om. Ledare för stater, kulturer och religioner har i historisk och även modern tid strävat efter världsherravälde. Ur deras synvinkel är detta på lång sikt gott. Men alla ser det inte så. Historiskt har vissa försökt, och vill vissa också idag, utplåna ett eller flera andra folkslag. Med målet en bättre värld. Vi är många som inte håller med. Man måste därför ha med *altruism*. Det finns ett initiativ som kallas *Effective Altruism*³⁸ som syftar till att utöva altruism i praktiken. Naturen och djuren borde innefattas också. Minns alltså att "god", "bra", "nytta" kan ha olika innebörd för olika människor och grupper.

Kunskap och folkbildning

En ökad visdom gör att vi ser helt annorlunda på tillvaron. Vi inser att kapitalismen är onödig och att en samarbetsekonomi är mer hållbar och mer effektiv. Det är ett helt annat tänk att

---

³⁸ <https://www.effectivealtruism.org/articles/introduction-to-effective-altruism/>

börja i den änden! Folkbildningen borde också till dels handla om att lära praktiska baskunskaper som för många gått förlorade. Om naturen, husbehovsodling, enklare reparationer, enklare manuell tillverkning av vardagsting. Finns det saker vi kan göra för att bättra människan och vår förmåga till att ta bra beslut? Kan vi genom att skapa mindre stressfyllda kontexter och genom meditation eller medkänsloträning göra oss själva klokare? Helt enkelt träna oss i att bli bättre och lyckligare människor.

Människosyn

En ideologi behöver inte vara behovsbaserad eller något av det en ideologi varit innan. Däremot är vissa aspekter som strukturen idag bygger på väsentliga att ha med. I andliga traditioner sägs att du inte ska fästa dig vid materiella ting, att det inte är det viktiga i livet. Samtidigt uppmanas du att ta ditt liv och dina nära på allvar och organisera din tillvaro för att kunna ha fred och frid för dig och dem. I det ingår då till exempel att se till att familjen kan försörja sig. På samma sätt fungerar det ideologiska arbetet. Någonstans måste vi in i systemet och tillämpa ideologin praktiskt, oavsett all visdom som i slutändan är lösningen.

Vad gäller just människosyn, berör en del just visdomen - nämligen en stark övertygelse om att människor är kapabla. Vi är kapabla att göra saker för oss själva och för andra, vi har en böjelse att vara konstruktiva och ingå samarbeten och samverka med andra för goda ändamål för oss själva och för andra, för gruppen vi tillhör och för andra grupper. Vi är som individer inte kapabla att göra i princip något själva mer än att andas, tänka och använda vår motorik. Beroende på hur långt vi drar det, är allt detta också beroende av andra - att vi har andningsbar luft, att vi inte skadas. Även om vi klarar en basnivå själva kan vi inte få maximal lycka eller nytta utan samverkan. Förenklat behöver alla hjälp ibland, och alla behöver hjälpa ibland. Att det finns stigma eller krafter som motverkar både att be om hjälp och att hjälpa till kan vara ideologiskt knutet.

Ingenting kan förändra vårt människovärde, i meningen att vi är värda att existera. Alla är värda att existera i fred och frid, samtidigt kan du komma till en punkt då du förlorat tillgången till samhället, eller till och med rätten, temporärt, att vara en del av det - till exempel vid grova brott mot just andras rätt att existera i frid och fred.

Om man är vis så behöver man egentligen inga yttre fastlagda värderingar eller normer för att vara en god människa. Redskapen finns inom en själv. En vis människa accepterar och respekterar att alla människor är på väg, på sin egen inre/yttre resa. Vi har bara kommit olika långt i olika delar av den resan.

Värdighet, respekt, fred och samarbete

Det vi borde gynna är samarbete, fredsarbete, så mycket självhushållning som är realistiskt, småskalig och närproducerad ekologiskt mat från en miljö som tillfredsställer den biologiska mångfalden, skogsbruk med blandskog som maximalt tar ut vartannat träd som i till exempel *Lübeck-metoden*³⁹, hantverk, återanvändning, hänsyn till biologisk mångfald, att ge alla människor samma förutsättningar att utvecklas till varje individs fulla potential, ge istället för att ta, visdom och insikt, helhetsperspektiv på alla beslut.

Det allra mest grundläggande måste vara hur vi behandlar varandra. Människor behöver få känna värdighet, och värdighet upprätthålls genom ömsesidig respekt. Då får vi ett samhälle där människor får lov att vara olika, där vi kan ha civiliserade samtal och samhällliga system som ser människor som individer, inte som grupper eller siffror.

Att vara en del av samhället

Samhällsnytta, något som behövs mer fokus på, kan innebära att göra något som är till nytta och glädje för andra i samhället. Men hur blir du del av ett samhälle? Det blir svårt om du inte binder dig till något annat i det samhället, och detta något är ofta en någon. Du skapar alltså en relation. Det i sig är att ge något. Utifrån den logiken blir du en del av samhället genom att ge av dig själv, din talang eller din tid. Efter var och ens förmåga förstås, inte att den som ger mer ska vara mer del av samhället eller sammanhanget. Men tröskeln in ska bara vara att ge något som du kan ge. Det här kan sättas i relation till det oändliga och onödiga samtalet om vem som är svensk. Att en ledare borde byta den abstrakta idén mot något konkret alla kan känna att de kan göra: *Ja men ger jag till samhället då tillhör jag det, då är jag en del av det.* I princip.

Vi som samhälle behöver få saker att fungera, göra alla trygga. Det är bra att upprepa detta som parti, och lägga till en rad saker alltid – *vi som samhälle – du som röstade på mig, du som inte gjorde det, alla i sina arbeten, föreningar, företag och självklart vi som politisk styrelse (eller kommun eller vad det nu är)... vi gör det här tillsammans.* Men inte i termer av plikt utan med viljan att vara med och göra ett samhälle, där vi stöttar varandra ekonomiskt när våra förutsättningar att arbeta förändras eller brister.

Det är viktigt att vi har samhället vi har utifrån att det är det vi valt. Vi kan välja något annat. Och finns inte alternativet vi vill ha kan vi skapa det. Och lyder jag under ett system valt av majoriteten, men som jag inte egentligen vill ha själv, är det inte min plikt att göra som de

---

³⁹ <https://www.skogskunskap.se/skota-barrskog/hyggesfritt/andra-former-av-hyggesfritt-skogsbruk/>

tycker, men helt enkelt det jag är tvungen till. Om jag till exempel inte vill att min mamma får hemtjänst från ett privatägt företag, är jag ändå i vissa kommuner tvungen till det. Men det är inte min plikt att acceptera att jag finansierar vinst för det där hemtjänstbolaget, eller min plikt att bidra till att det finns en marknad för privata bolag på hemtjänstmarknaden. Det är heller inte min plikt att ta hand om mina barn, det är bara det helt naturliga, inget någon behöver ge mig kommando om, men å andra sidan en förpliktelse. Om jag omfamnar något, som att bli pappa, så åtar jag mig ett uppdrag där någon förväntar sig att jag ska fullfölja det. Förpliktelse är nog mer, inte bara semantik.

Utrymme för människors behov av utveckling

Människan har två motstridiga behov. Dels ett behov av trygghet och gemenskap och dels ett behov av utveckling och självförverkligande. *Erik Olin Wrights* definition av att få möjlighet att blomstra som människa, handlar om att bejaka och ge plats för behovet av utveckling. Han menar att olika människor blommar på olika sätt. Om man utgår ifrån fysisk blomstring så innehåller det dels frihet från sjukdomar men dessutom en positiv känsla av att känna sig fysiskt vital och stark. Detta kan även överföras på mentalt mående. Dels frihet från mental funktionsnedsättning eller stöd som kompensation för det, men också möjlighet att utveckla sina mentala färdigheter och självförverkliga sig. Det ökar den mentala blomstringen om man hittar ett eller flera områden i livet där man är stark och odlar det området på ett bra sätt. Det kan gälla allt från att vara bra på att förstå andra människor, coacha folk, skriva, dansa, bygga hus, skapa en politisk rörelse, organisera folk till att skruva ihop en dator eller minibuss. Att få utlopp för sin passion ökar livskänslan.

Psykologiprofessorn *Martin Seligmans* bok *Flourish* ger ett annat perspektiv på "Blomstra". Utifrån positiv psykologi och den så kallade *PERMA*-modellen som består av *Positive Emotion (Sensations)*, *Engagement* (eller *Physical Flow*), *(Physical) Relations*, *Meaning* (eller *Physical Purpose*) och *Accomplishment (Achievement)*, handlar människors möjligheter att *blomstra* i allra högsta grad om att bygga konstruktiva och stöttande relationer, som på många sätt är en förutsättning för allt annat. Att ha ett *emotionellt skydds nät* i svåra tider som går att falla tillbaka på. Att utveckla sina färdigheter är inte det som fokus ligger på utan snarare att kunna se tillbaka på gårdagen och känna stolthet och vara grundad i sin självkänsla. *Accomplishment* är i den modellen ett resultat av välmående snarare än utgångspunkten för det.

Det handlar alltså om vad som läggs i begreppet *blomstra*. Går det att tänka sig ett samhälle som stärker människors möjlighet till starka relationer som främjar den fysiska och psykiska hälsan? Som fungerar som emotionella skydds nät och bygger människors välmående?

Enable people to flourish. Det finns i EOWs utopi och det återkommer ofta, i alla ideologier och idéer nästan. Varför? Varför måste en ideologi hjälpa folk att blomma? Eller snarare så här: Finns det en vilja att möjliggöra, eller har vi en preferens för, att folk blomstrar? Det är stor skillnad. Idag finns det snarare en vilja eller ett önskemål att folk ska blomstra. Utopier som drar åt det hållet tycker egentligen att det är bättre eller har en förväntan på att folk ska blomstra. Kan det stressa folk? Vad säger det om vår människosyn i så fall? Är människor som blomstrar bättre, har de till och med högre värde för samhället och därmed eventuellt högre människovärde? Vad händer med människor som faktiskt inte vill blomstra eller utveckla talanger och förmågor, för att de känner sig lika lyckliga i alla fall? Blomstra kan såklart vara annat, men att det ingår en prestation och att det ofta handlar om talanger och möjligheter jag kan skapa mig är ett vanligt sätt att se på det. En stor del av psykisk ohälsa verkar bero på att jag borde klara av, göra och ha det på ett bestämt vis. Kan en sån idé, om att *möjliggöra att blomstra*, vara farlig i en ideologi, om den läggs fram eller längtas efter på fel sätt? Det finns ett prestationsfokus i den typen av tankegångar som kanske snarare underminerar människors välmående än stärker dem.

Något som är viktigt här kan kopplas till samexistensen och behovet av relationer: Att jag ges möjlighet att ha relationer och samexistera med andra, oavsett om jag blomstrar eller inte. Hur många är inte bekanta med längtan efter att bara få prata av sig utan att den jag pratar med ska börja lösa problemet åt mig? Få gråta och deppa ihop i lugn och ro när det finns anledning till det, utan att behöva brottas med känslan att jag enligt normen borde ta mig i kragen och blomstra? Men jag mår bra av sällskap om sällskapet kan vila i att jag har det så här just nu. Det här är förstås verkligen inte samma sak som att inte vilja bidra till ett samhälle där människor får lust att göra saker, och som har möjlighet till det, och möjlighet att utvecklas. Bygg hellre grunden på att alla alltid har möjlighet till relationer och samexistens med andra människor, än på att alla alltid har möjlighet att blomstra.

Man kan ha så olika definitioner av vad det innebär att blomstra. När blomstrar man och när blomstrar man inte? Vad innebär det att blomstra? Är det när man nått sin fulla potential, mår som bäst och presterar på topp? Det framhålls ibland att man alltid ska ge hundra procent i sitt arbete. För det betalar uppdragsgivaren för. Men ingen människa kan ge hundra procent dag efter dag. Vi har alla toppar och dalar. Vad är lyckat och vad är misslyckat? Det förväntas också ofta att alla medarbetare på en arbetsplats ska vara glada och positiva, som ett krav. Men det finns människor som är allvarligt lagda, och det finns surpupper. Vi måste kunna acceptera människor som de är.

Lyckat och misslyckat hänger ihop med föresatser, om de uppfylls eller inte. Det beror på definitionen av blomstra. Det kan handla om att personen finner ro, känner sig bekväm,

accepteras eller behandlas med värdighet, och inte bara att den utvecklas i meningen att den klättrar i rang eller förverkligar olika ideer. Idealet kan vara ett samhälle där alla kan blomstra, i den meningen att vi behandlas med värdighet och att vi på så sätt kan bidra med vår *frukt* (värde) till världen oavsett om det är att vara en medmänniska eller en uppfinnare. Viktigt dock att formulera det tydligt vilket uttryck man än väljer, så att det inte bidrar till en skev människosyn eller prestationshets.

Brott och straff

Den samhällsförändring vi vill medverka till har som mål att alla medborgare har basbehov uppfyllda, lever i fred med varandra, kan medverka i demokratiska beslutsprocesser, gör nytta efter förmåga och har verktyg till en positiv framtid. Där finns inte plats för diskriminering eller att grupper ställs mot varandra. I själva samhällsbygget ska grunden för kriminalitet urholkas. Social och ekonomisk jämlikhet ska eftersträvas, vilket i sig ger en fredligare och hederligare samexistens. Så det är på en grundläggande nivå kriminalitet ska fås att minska.

I samhällsdebatten idag finns sedan länge två politiska motpoler om kriminalitet. Vilka åtgärder krävs för att komma tillrätta med problemet? Förebyggande insatser bland unga för att förhindra att de slår in på fel väg, eller fler poliser, mer övervakning och hårdare straff? En positiv tendens är att politiker börjar se att det behövs *både* insatser där man visar att samhället inte tolererar brott *och* riktad social verksamhet som förbättrar unga människors sociala situation.

Det kommer förmodligen alltid att behövas ett rättssystem och ett våldsmonopol för att upprätthålla det ramverk som garanterar samhällets invånare en någorlunda rättvisa och ett hyfsat skydd mot olika typer av övergrepp. Vi tänker oss att det ska finnas flera olika metoder att komma tillrätta med brottslighet. Två konkreta metoder finns på förslag för att komplettera det redan existerande systemet med lagar och domstolar: Samråd inom social verksamhet mellan familj och aktuella myndigheter, modell från New Zealand, och sanningskommissioner⁴⁰ (modell Sydafrika efter apartheid), där brottsoffer och förövare möts och kan försonas.

En övergång från fängelsestraff till hemma-inlåsnings-straff och fotbojor riskerar att bli värre än nuvarande system. Vad händer om vi byter inlåsnings till heminlåsnings - kanske blir vi mer benägna att utdela straff? Kanske börjar samhället bevaka en stor del av befolkningen i deras vardag längre perioder i deras liv? Det är idéer som kan verka progressiva rättspolitiskt när det rör sig bort från "lås in dom!" men snarare kan visa sig vara auktoritära och väldigt

---

⁴⁰ <https://www.sahistory.org.za/article/tutu-and-his-role-truth-reconciliation-commission>

aggressiva. Att dessutom känna till att "branschen" som tillverkar alla dessa system, som fotbojor, driver på skiftet i USA är viktigt.⁴¹ Det spelar säkert roll för att idéerna dyker upp mer i Europa och Sverige också.

*Regina Zaitzova*⁴² skrev 2019 angående brott och USA:s fängelsesystem och dem som försvarade det, om hur straff egentligen är ett medel, inte ett mål.

Utdrag ur artikeln:

Det är väldigt populärt att, när det har skett ett brott, lägga stor vikt vid att det brottet ska straffas. Det gäller allt från skatteflykt till våldtäkt till att uppehålla sig illegalt i Sverige till att skicka dickpics; man kan säga att människor oavsett ideologi, politiska åsikter, samhällsklass, och så vidare tycker att brottsstraff är viktigt. De som har gjort ett brott ska straffas, gärna hårt, gärna på livstid, och det här är nog den enda likheten mellan feministiska diskussionsgrupper och sverigedemokratiska.

Att vilja straffa män som begår övergrepp är att befinna sig på det praktiska planet, men det som glöms bort är att straff räcker inte. Straff har inget egenvärde. Nu är det inte meningslöst att jobba för att bestraffa dem som begår brott, men *man får inte glömma att straff är ett medel, inte ett mål*. Vad är ett realistiskt mål? Det är att förhindra att brotten utförs från första början. Det är viktigare att jobba mot att brottet inte ska begås än att jobba mot hårdare straff, men det kräver förstås mer analys. *Det är slöseri med människoliv att sätta folk i fängelse*. Vi måste hitta den exakta tidpunkten en pojke börjar tänka som en förövare. Till exempel detta med skatteflykt (eller alla andra miljoner brott som "borde" straffas hårdare); om man gräver djupare kan man börja undra varför vi har ett samhälle där en sådan handling ens är en möjlig idé hos vissa människor.

Straff ska antingen verka avskräckande, skydda samhället från farliga individer, eller visa vad samhället okejtar och inte okejtar. En annan funktion med straff är att brottsoffret ska känna att hen får upprättelse.

Män begår flest brott globalt enligt all tillgänglig statistik. Varför?

Detta är en mycket viktigare fråga att svara på än hur vi kan straffa dem hårdare. För helt ärligt kommer högre straff inte lösa någonting. Vi ska inte vilja ha några straff överhuvudtaget, för ingen ska vilja utföra något brott. Idén att misshandla eller våldta någon måste bli så absurd att det inte behöver finnas någon lag som förbjuder det.

Ekonomi - fördelningspolitik

Ekonomi ska vara ett medel, ett verktyg för vårt välmående. En ekonomisk grundtrygghet behövs för att undvika stress och onödigt byråkrati och yrkesarbete som är meningslöst både

---

⁴¹ Dokumentär på Netflix som heter Det 13:e tillägget.

⁴² <https://zaitzova.com/2019/02/24/brott-och-straff/>

för samhället och individen (dubbel anomi/alienation). Data kan beskattas globalt och intäkterna därifrån omfördelas. Global handel är en hjälp för länder, men skapar också ojämlikhet. Idag agerar EU protektionistiskt. Istället borde man skattevägen förenkla för fattiga länder att handla med EU. Ingen del av välfärden som har en inneboende motsättning mot ett kapitalistiskt synsätt ska drivas privat eller med vinstintresse. Det är ingen vinst att hålla någon levande i respirator. Samma sak gäller för skolor. Om vissa skolor är svårare att "tjäna pengar på", så är det inte meningsfullt att bygga intrikata kompensationsystem. Vi behöver en värld och system som är enkla, för det kommer stunder då det blir svårt.

Enkel-varianten:

Se till att vi har det vi behöver.

Ta hand om det vi behöver.

Ett syfte är att vårda det vi behöver (bland annat planeten). Då kan man inte effektivisera markanvändningen på ett sätt som går emot det, utan får tänka på hur man samtidigt vårdar marken och näringen som finns och kan komma ur den. Existensen av marknader, som frisörer och matbutiker, är inte skadlig om människor som är på marknaden prioriterar mänskligt välmående och marknaden är instrumentell för detta.

Donut-ekonomin⁴³ (Kate Raworth⁴⁴)

Dagens neoklassiska och keynesianska ekonomiska teori utgår från kapitalismens strävan efter att öka företagets vinster genom ständig ekonomisk tillväxt. Tanken i denna modell är att den ständiga tillväxten skall resultera i en förbättrad välfärd för alla människor, utan att den ekonomiska eliten ska behöva dela med sig av sina samlade rikedomar i någon större omfattning. Tanken om ständig tillväxt är skapad för ekonomiskt tänkande på nationell nivå, utifrån de ekonomiska expansionsmöjligheter som industrialismen möjliggjorde för 100 till 200 år sedan, då stora delar av västvärldens befolkning levde i armod. Men i en globaliserad ekonomi blir det alltmer uppenbart att detta tankesätt kommer att nå en gräns, där den inte längre är konstruktiv.

Förändrat mindset: Detta är idag en förlegad tanke dels med hänsyn till planetens begränsade resurser och dels på grund av det faktum att fattigdomen fortsätter att vara ett

---

⁴³ <https://www.kateraworth.com>

⁴⁴ Senior Research Associate vid Oxford University's Environmental Change Institute; Professor of Practice vid Amsterdam University of Applied Sciences

stort problem trots att våra resurser skulle räcka gott och väl för alla. De gamla ekonomiska teorierna kan inte möta dagens ekonomiska utmaningar på global nivå. Därför behöver vi nu förändra det ekonomiska tänkandet i grunden. En ekonomi för strävan efter människors vällevnad med hänsyn till jordens begränsade resurser behöver formars. Att skapa en ekonomi med mer jämlik fördelning, inom ramarna för vad ekosystemet klarar av.

Donut-ekonomi är en sådan alternativ ekonomisk modell. I stället för tillväxt är målet att möta människans grundläggande behov utan att bedriva rovdrift på planetens ekosystem. Namnet kommer av att målbilden kan beskrivas som en Donut, med gränser inåt och utåt. Donutens centrala gräns beskriver underskottet av tolv olika nödvändigheter för människan (utifrån FN's 12 hållbarhetsmål som hälsovård, utbildning, jämlikhet och så vidare) Den yttre ringen representerar nio ekologiska nyckelområden som människans exploatering inte får överskrida (till exempel global uppvärmning och minskad biologisk mångfald). Så den ekonomiska målbilden är alltså att sträva efter att hålla sig inom den Donut, där vi varken lämnar människor i utsatthet och fattigdom eller riskerar att överskrida ramarna för planetens känsliga ekosystem.

Jämlikhet

Jämlikhet är nyckeln till det mesta, men den kan definieras på många olika sätt. Och den ekonomiska jämlikheten måste inte vara exakt, men målet är att uppnå en jämlikhet där allas värde och grund ska vara likvärdig, och alla ska få känna att de kan påverka sitt liv utan att vara förslavade till sin plats, både socialt och ekonomiskt.

Det skulle kräva stor kontroll av staten att se exakt var alla är ekonomiskt och att kompensera för skillnader, alternativt avskaffa ägande i samhället kopplat med ett väldigt inkluderande system för bruk. Kanske är det snarare önskvärt att ständigt omfördela resurser och annat relevant för att skillnaderna inte ska vara för stora?

I *värdighet* ingår att ingen utestängs från grundläggande sociala och ekonomiska resurser.

Det är inte ekonomin enbart som spelar roll utan också jämlikhet i status, makt och inflytande. I teorin kan ekonomisk ojämlikhet existera relativt problemfritt om någorlunda jämlika förhållanden existerar i de andra två.

Historien har visat att ojämlikhet kan vara bestående och att den inte alltid leder till uppror och konflikt. Frånvaron av socialt sammanhang kan däremot skapa instabilitet. Det är lättare att rekrytera till uppror om inkomstskillnaderna förstärks av till exempel etniska skillnader, därför att gruppen redan har en gemensam bas. Det är större risk för inbördeskrig i länder där det är

stora ekonomiska skillnader mellan sociala grupper som redan upplever politisk ojämlikhet. Så ojämlikhet mellan grupper verkar spela större roll än mellan individer.⁴⁵

Detta är en central fråga för en politisk ideologi då mycket av politiken handlar om omfördelning av resurser och fördelning av status (som till exempel demokrati där alla ska ha en röst oavsett ekonomi och där alla ska vara lika under lagen).

Kate Raworths förslag på yrkesetik för nationalekonomer

- Handla för att tjäna människors välbefinnande i ett blomstrande nätverk av liv, och glöm inte bort förutsättningarna för detta.
- Respektera autonomin hos de samhällen du tjänar genom att ha deras engagemang och medgivande, och ta hänsyn till skiljaktigheter och ojämlikheter.
- Var förnuftig och försök minimera skaderisken, särskilt för de mest utsatta, i en osäker situation.
- Var ödmjuk i ditt arbete, transparent med vilka antaganden och osäkerheter du utgår ifrån, och öppen inför alternativa verktyg och perspektiv.

Real utopias⁴⁶ - Verkliga utopier

Det Erik Olin Wright kallar sin version av socialism kan beskrivas som *en fördjupad politisk demokrati där även besluten över ekonomin/ kapitalägandet är demokratiserade*. EOWs föreläsning om *Real utopias* handlar om olika exempel på icke kapitalistiska, icke vinstdrivna utopier som finns och fungerar i vårt system idag. Han menar att en central fråga i sociologin är att analysera hur människor lider i olika samhällen som en konsekvens av hur olika sociala institutioner är organiserade (= vilket ekonomiskt system vi har). *Real utopias* är sociala institutioner som organiseras på ett mindre skadligt sätt för människorna som drabbas.

Han nämner i detta föredrag bland annat *Wikipedia*, *Solidarity Finance* och *Participatory Budgeting* som exempel. *Wikipedia* är ett försök att skapa ett demokratiserat och kostnadsfritt uppslagsverk genom ideella bidrag. Detta ger människor världen över tillgång till information. *Solidarity Finance* har spridit sig till många länder, både i tredje världen och rikare länder. *Mikrolån* är ett exempel på detta. Grundtanken är att bygga solidariska gemenskaper där man kan få småskaliga ekonomiska stödåtgärder för lokala företagsprojekt, som inte är lönsamma i den vanliga finanssektorns perspektiv, men viktiga för en fattig familj eller bygemenskap. I denna ekonomi är vinsten inte avgörande, utan andra positiva effekter på fattigdom, lokal produktion, ekologi och medinflytande i det lokala systemet.

Participatory Budgeting är ett demokratiserat sätt att fördela en budget i en stad eller kommun. Det finns bland annat städer i Brasilien som arbetat på detta sätt och även Chicago har börjat

---

⁴⁵ <https://www.thebrokeronline.eu/when-do-inequalities.../>

⁴⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=X8tEfo7rFSQ>

med det på försök. Det går ut på att man håller stora arbetsmöten/workshops, där medborgare lyfter fram viktiga saker som behöver göras i samhället och rangordnar dessa tillsammans. Sedan genomför man projekten utifrån den rankinglistan. Man har sett att genom detta system ökar folks engagemang i viktiga frågor och mer pengar går till viktiga projekt i fattiga områden än vad som var fallet när professionella politiker själva planerade budgeten.

Offentlig verksamhet

Affärsmässighet och New Public Management har trängt mer och mer in i den offentliga sektorn. Fokus blir på det som går att mäta, även när det handlar om omvårdnad, psykologi och sociala förhållanden. Detta har lett till kritik då yrkeskunnskap och erfarenhet åsidosätts och det viktiga blir kontroll och protokoll. Vi instämmer i den kritiken och menar att man slagit in på en galen väg. Byråkratin märks också i andra sammanhang i den offentliga verksamheten. Upphandlingslagarna är för stela och kan inte tillgodose behovet. Det går att göra upphandlingen mer flexibel med till exempel dynamiska inköpssystem. Eller är kanske arbetssätten inte tydliga när det gäller att formulera behov? Det behövs mer systematik. Upphandling ska syfta till tre hållbarheter: Ekonomisk, ekologisk och social. Den sociala är väldigt svår att lägga kriterier på, men medvetenheten om problematiken ökar. Inköpsorganisationen börjar bli en mer strategisk partner.

Personalvård är ett annat exempel där det brister. Socionom är ett spännande jobb där man kan göra skillnad, men idag är det svårt att göra det bra. Trots höga antagningspoäng till utbildningen slutar många kort efter anställning på grund av dåliga arbetsvillkor. Även inom hemtjänsten slutar många som egentligen brinner för yrket. Kanske just de som brinner för att hjälpa människor inte kan stå för sitt jobb när förutsättningar saknas för att göra det ordentligt?

Hur kan man förbättra ledning och organisation på politisk väg? Vad borde man göra bättre? Mer energi på bättre ledarskap, tydlighet, ändrad verksamhetskultur. Skiljelinjerna i synsätt går mellan mer styrning (ekonomisk effektivitet, kvalitet) kontra mer makt på "golvet", syftesstyrning. Politiskt finns en motsättning mellan en önskan om mer frivilliga krafter kontra ett starkt offentligt skydds nät.

Kommunikation och infrastruktur

Vi behöver prioritera frågor om infrastruktur. Det bör bli både mer lokalt och mer globalt. Att normalisera kulturproduktion från hela världen samtidigt som ens mat produceras lokalt. Man borde känna till vad som sker politiskt i Bangladesh och kunna se filmer därifrån samtidigt som ens kläder sys i Sverige. Just nu är det tvärtom vilket är bakvänt.

Att få en väl fungerande kollektivtrafik på landsbygden är ett starkt önskemål. På regional nivå behövs ett nytt system för lokaltrafiken, utifrån att automatiseringen blir ett faktum och transportmedel av typen små elbilspooler till dels kan ersätta bussar. Förutom att stärka glesbygderna kan detta också främja utvecklingen av kunskap och samexistens.

En annan idé är att inte lägga ner skolor i orter med minskande antal barn överhuvudtaget, för att inte bidra till en ond cirkel. Hellre betala en lärare för en enda elev än att optimera ekonomiskt. I dag finns teknik som ger duktiga pedagoger möjlighet att verka i olika skolor.

Propaganda och populism

Populistiska rörelser har vuxit sig starka i många länder i västvärlden. Med populism menas då att säga sig företräda *folket* och dess vilja mot etablissemangen, makteliten. Demokratiskt valda politiska företrädare (för andra partier än det populistiska) ses tillsammans med journalister i public service och fri traditionell press samt alla som förespråkar progressiva idéer som suspekta och sammansvurna. När man själv får eller tar makten kan man som sanna företrädare för folket förbjuda eller på annat sätt eliminera motståndet som man kallar landsförrädare. Populism närmar sig på det sättet fascism.

Därför ska man definitivt inte förminska faran med populisterna. Men det är viktigt att skilja mellan den som säger något som folk vill höra för att göra propaganda och få makt, och den som har en tydlig agenda grundad i de människors behov som den följer. Att lyssna på folk är inte liktydigt med att vara en vindflöjel som ändrar sig efter vad som kan fungera. Skilj mellan propaganda och budskap. När man pratar om populism blandar man ofta ihop de begreppen. Fler ord kan behövas för att tydliggöra. Man bör alltid skapa sig en bild av vilken diskurs som finns kring olika frågor som ska arbetas med.

Man måste våga omdefiniera sina motståndare som annat än onda. Styrande i populistpartier kan ha en farlig agenda, men deras väljare reagerar på upplevda problem i vardagen, verkliga eller överkliga. Skepsis mot dem som bestämmer bottnar i en upplevelse av maktlöshet och svårighet att få göra sin röst hörd.

Att sträva efter ett idealsamhälle, en utopi, att följa humanistiska, demokratiska och etiska principer och prioriteringar, ska alltid ske samtidigt som vi verkar och befinner oss på en vardaglig gräsrotsnivå.

Lyssna. Inkludera människor. Våga stanna kvar där det finns en glädje i politiken.

DEL 4: POLITISK STYRELSEFORM

Sidorna 74 till 91

Bakgrund

Önskvärd typ av ledare

Strukturell makt och självorganiserande system

Ideologin som utgångspunkt

Vikten av grundlagar

Parlamentariskt samarbete

Kommunikation

Demokrati, helhet och minoriteter

Utforma politiska alternativ utan att söka makt

Förvalta givna mandat mer demokratiskt

Parti som förtjänar tillit

Leda i kris

Ideologins ekonomiska strategi

Kate Raworths konkreta idéer

Ideologins variant av basinkomst

Lokalt inflytande och lokalt lyssnande

Parti; ett sätt att pröva ideologin

Börja lokalt

Lyssnande-lärande

Roll i helheten

Walk the talk

Politisk styrelseform och vägen dit

Ideologin som utvecklats har visioner, och under samtalen har det utvecklats mer specifika önskemål om hur en ny styrelseform skulle se ut. Och hur går vi tillväga för att införa den? Följande text kommer besvara båda frågor.

Bakgrund

En svårighet för nya politiska partier är att kombinera omvärldsanpassning, ny vetenskap och teknik och samarbete med ett bevarande av deras fasta grundprinciper. Alla dessa bitar krävs för att kunna finnas med på kartan och ta plats, nationellt som internationellt. Det är en grundprincip att bevara sina prioriteringar som partiets politik grundar sig på, vilket är viktigt för att vara genomtänkt på så sätt att man så småningom når sina mål. Att kombinera dessa delar är inget enkelt koncept om man siktar på en långvarig politisk position, vilket gör det ännu viktigare att planera ordentligt redan i början. En fråga vi behöver ta ställning till är hur vi ska förhålla oss till stormakters intressen när de strider mot vår ideologi och målen i den. Hur kan vi driva vår politik i framtiden även när den går emot USA:s eller Kinas ekonomiska intressen? Vad vi inte ska kompromissa med är det mänskliga välmåendets intressen.

Några viktiga punkter för vår politik:

- Hur vi delegerar ansvar och makt.
- Att det finns uppföljning inte bara efter fyra år.
- Vad händer om partiledaren försvinner?
- Makt får aldrig bli viktigare än ideologi.
- När är vår politik inte relevant längre? Hur länge har vi existensberättigande?
- Att inte låsa oss mentalt till partiformen.

Önskvärd typ av ledare

Eftersom viljan att förändra samhället ska vara basen för vårt politiska arbete, och inte strävan efter makt och egenintresse, behöver det vi försöker föra fram en delvis ny typ av ledare. Denna eller dessa ledare behöver vara förebilder för ideologin och styrelseformen, och leva som de lär. Till exempel ska de hellre vara ödmjuka än ha en "stark" profil, vara ärliga och kunna visa sig osäkra i vissa frågor hellre än slipade och rättframma. Speciellt där det inte finns tvärsäkra svar.

Ideologins ledare ska...

1. ... se sig själv som en av flera möjliga ledare.

2. ... inte vara intresserad av makten själv, utan av att vara en enande kraft för en ny ideologi och politisk vilja.
3. ... få energi av dialog.
4. ... jobba för att inspirera.
5. ... uppskatta utmaning.
6. ... vilja ha ständig feedback.
7. ... ha både iq och eq, det vill säga både intellekt och emotionell intelligens.
8. ... ha en kreativ förmåga att hitta nya vägar.

Ett problem med politiska ledare är att de efterhand kan förlora kontakten med sina följare. Därför kan det vara en fördel att byta ledare ofta, i intervall som bedöms vara ultimata för styrelseskicket. Men alla dessa krav på ledare kräver samtidigt mycket från folket. Därför är det viktigt att inte fokusera på enbart ledaren/ledarna, utan ännu mer på medborgarna och deras roll i demokratin. Det är viktigt för ideologin och styrelseskicket att avståndet mellan politiker och folket minskar.

Ett exempel på bra ledare som vi vill lyfta fram, är amerikanskan *Tarana Burke* som grundade *Me too*. Rörelsen startade som samtal i små grupper och blev sedan en stark internationell politisk kraft. Att Burke låtit rörelsen växa organiskt och tillsammans med medlemmarna istället för att själv söka makt, gör henne till ett föredöme.

Strukturell makt och självorganiserande system

Sedan början av nittonhundratalet utvecklades alltmer populära självorganiserande system, som nu får en större betydelse. I detta finns olika former av organisering som sociokrati och holokrati, som inte bara kan förstås som processer för beslutsfattande utan också styrning. Holokrati är ett styrsystem som bygger på autonomi, rörlighet och syfte, och sociokrati bygger på bland annat samtycke vid beslut och feedback på dessa beslut. För att samarbeta på en djupare, mer målmedveten nivå, behöver vi omskapa kärnsystemen i våra organisationer, förändra tankesätt och sätt att föra en dialog. Idag är ekonomi organiserad omkring profit som ackumuleras hos ett fåtal, vilket inte är inspirerande. Vår idé är att ändra fokus från vinst till andra drivkrafter som både kan hjälpa människor ur fattigdom och andra förtryck och samtidigt inte överskrider viktiga gränsvärden för den globala ekologin.

*Miki Kashtan*⁴⁷ är en författare, internationell lärare och utövare av ickevåldskommunikation, "The Non-violence Communication Movement". Hon talar om förändring (shifts) i tre olika områden:

1. I människor som har strukturell makt.
2. I människor som inte har strukturell makt.
3. I system/organisationsstrukturer.

Skiftet ska transformera till makt i samarbete. De som har makten måste alltså lära sig att ge upp sin egen önskan för tydliga överenskommelser enligt tydliga kriterier.

Kashtan menar att dessa förändringar är nödvändiga för att ett självstyrande mänskligt system ska kunna frodas och utvecklas. Ett kollektivt ansvarstagande mellan människor måste väckas och därför ska vi också tala mer om behov.

Miki Kashtans olika system är:

System för beslutsfattande, som måste röra sig mot en rådsprocess (advice process), vilket innebär att vem som helst kan fatta beslut med input från dem som påverkas av beslutet och dem som har expertis.

Resursflödessystem. Varifrån kommer det och vart går det? Flödena kan gälla såväl pengar som mänsklig kraft och maskiner.

Informationsflödessystem. Detta är av vital och kritisk betydelse. Alla i organisationen måste ha tillgång till all information. Resultatet blir en feedback-loop.

Konflikthantering. Det finns olika sätt att hantera konflikt och att mitigera konflikten när den eskalerar. Detta är något som alla organisationer måste arbeta med.

Ideologin som utgångspunkt

Formuleringen av prioriteringarna måste vara tydlig samtidigt som det också måste finnas utrymme för nya förhållningssätt framöver. Ett parti har oftast en bakgrund (arbetarrörelsen, miljörelsen etcetera) kopplad till sin ideologi, även om partierna just nu inte riktigt är trogna sina grundideal. Vi skulle behöva definiera oss som rörelse och koppla det till partidefinitionen för att tydliggöra vad vi vill. Vi behöver en tydlig målsättning och ett tydligt syfte för snabb kommunikation. Att komma fram till en gemensam uppfattning av vilken framtid vi som parti vill se, och hur vi kommunicerar den till medborgarna. (För att kunna ha en ideologi som är verklighetsbaserad samt en stark identitet, och för att lyckas med att skapa ett tydligt spår som dessutom är hållbart.)

---

⁴⁷ Miki Kashtan on the three shifts needed for self-managing organisations to thrive.
https://podcasts.apple.com/se/podcast/leadermorphosis/id1234632893?i=1000450072937&fbclid=IwAR2wTqMv8RzhGNWxzV3UJt_AoHmt5U2QVcATSZkPqdNXXavEoXzChigzcu

Alla partier utom Miljöpartiet, som därför blir den nuvarande regeringens talesperson för miljön, påstår att miljöfrågan "går in under de övriga frågorna" och därför inte behöver behandlas separat. Gör man så försvinner den frågan. Den behöver snarare *både* stå som enskild punkt *och* samtidigt bakas in i alla de andra frågorna. Precis som demokrati- och jämlikhetsfrågan, barns rättigheter och jämställdhet - *både* egna frågor *och* en aspekt av de flesta andra frågor.

Utifrån Kunskapsprioriteringen behöver vi jobba för kunskapsdelning, dela möjliga lösningar, och samarbeta för kunskapsutveckling. Ett exempel på globalt samarbete kan vara att låta dem med jordbrukskompetens åka och utveckla jordbruk i länder där det behövs, istället för att stanna och leva på jordbruksbidrag i sin hemort.

Att utgå från ideologin behöver också göras inom områden som Artificiell Intelligens, automatisering och digitalisering. Dessa drivs av vinstintressen idag, och utvecklas utifrån data som uteslutit de allra fattigaste länderna eller länderna med flest fattiga. Att verka för att fattiga tvärtom gagnas mest av automatisering, digitalisering, stordataanvändning och artificiell intelligens skulle kännas naturligt i vårt arbete. Eftersom vi vill prioritera mänskliga behov, så blir det ett naturligt sätt att organisera samhället på sätt som inte kräver tvång. Mänskliga behov som organisationsprincip är något att sträva efter. Men det kräver ett skifte från att tänka på sina individuella behov till att tänka på allas behov. Detta kan man göra genom att identifiera underliggande behov, snarare än att ställa upp behov mot varandra. En fråga att ställa sig är: "Vad är mest troligt att kunna fungera för alla?" Detta sätt att organisera sig innebär inte att man måste kompromissa, som oftast blir en lose-lose-situation. Däremot ska vi försöka att så långt det går söka efter integrerade lösningar och hitta ett sätt att låta var och en få veta att de räknas och betyder något.

Vi behöver utveckla förmågan till dialog, och använda frågor för att komma framåt. På det sättet behöver man inte nöja sig med ytliga lösningar, utan kan verkligen söka efter den djupaste sanningen. Till exempel, om man har svårt att lösa ett problem, kan man ställa sig frågan om vilka hinder som finns och sedan utgå från svaret. Varje steg på vägen kommer att ge mer frihet och samarbete, och det räcker med ett steg i taget. Det är en praktisk metod att inte behöva ha bråttom utan istället låta det ta den tid det tar att nå dit man vill. Det är också viktigt att vara ödmjuk i att vår världsbild inte måste vara den rätta.

Vikten av grundlagar

I diskussioner har vi kommit fram till att grundlagar fyller funktionen att viktiga frågor inte bara blir subjektiva åsikter och tyckanden. Till exempel behöver man inte säga att "Jag tycker att

alla ska ha en bostad”, utan istället “Nej, det står i grundlagen att vi ska ha det!” Grundlagen är grunden för politiken som bedrivs, och bör ändras med tiden om man upptäcker att det behövs. Basbehov är en sådan fråga som kan grundlagsstiftas om.

Sen har vi problemet att en del länders gällande grundlagar tillkommit i transitionen mellan diktatur och demokrati, som Spaniens eller Chiles⁴⁸, vilket då behöver undersökas.

Den svenska demokratin är bland de svagast skyddade. Att det faktiskt är möjligt att avskaffa demokratin i Sverige genom grundlagsändring som är lättare att genomföra än i många andra stater, gör att vi måste arbeta för en förstärkning av grundlagsskyddet.

Parlamentariskt samarbete

Politik handlar om att komma överens med andra som inte tycker som en själv. Därför måste hållbarhet vara ledstjärnan, så inte politik förblir en evig dragkamp mellan olika ideologier och partier. Dragkampen om makt är inte hållbar. Politisk praktik måste bygga på dialog. När två parter inte är överens, är normen i nuläget antingen en kompromiss eller att en av parterna viker sig för den andra. Istället vill vi jobba för en tredje norm som innebär att parterna med gemensam kreativitet kommer på ett tredje helt annat förslag tillsammans, som båda utvecklats och tror på. Ett problem här är att det finns ideologier som bygger på grunder man inte kan samarbeta med. Intoleranta och antidemokratiska politiska rörelser, rörelser som skadar och polariserar, måste motverkas.

Visst behöver politiken utvecklas och förbättras - inte minst för att hantera könsdiskriminering. Men i grunden är den också ett verktyg för att lösa intressekonflikter utan våld. Därför kan den komma att innehålla en dimension av konflikt - där det gäller att (i en demokrati) få med sig en majoritet för det intresse man driver. Politiken behöver innehålla tydligt olika idéer och ståndpunkter, och därmed finns en naturlig friktion eller intressekonflikt. Men vi ska arbeta för att undvika aggressivitet, opportunism och den på olika sätt våldsamma konfrontation som gjorts synonym med politisk konflikt. Vi tror det skulle locka fler att delta i politiken, om den förs på ett värdigare vis. Här spelar media en stor roll och då har vi som mediekonsumenter också ett ansvar i att efterfråga, eller i alla fall försvara, saklighet, prövning och resonering.

Kommunikation

Vi bör ha principer för hur vi talar och bemöter specifikt. Talet och lyssnandet är centralt. Varje politiskt aktiv har ansvar för kommunikationen sinsemellan och gentemot medborgarna. Det ligger i medborgarnas intresse att förstå hur de folkvalda tänker. Kommunikationen behöver förändras till ett mer lyssnande klimat, där alla bereds möjlighet att komma till tals på lika

---

⁴⁸ Chiles befolkning har 2020 röstat för att konstitutionen ska förnyas och skrivas om.

villkor. Ett respektfullt tilltal går alltid att ha oavsett den andras beteende. Kommunikationen mellan politiker behöver fokusera på fakta, politiska principer och transparens. Inte känslor, personliga angrepp och förenklingar.

För att kunna ha en seriös politisk debatt krävs följande:

1. Respektfulla debattregler som främjar en öppen och inkluderande dialog
2. Deltagare som tar ansvar för en förnuftsstyrd dialog med sina politiska motståndare

Tre viktiga komponenter i ett förnuftsstyrt kommunikationssätt:

- Hålla sig till sakfrågor med logiska argument och undvika personangrepp
- Vara ärlig med vad man säger och varför man säger det
- Ha en öppen och nyfiken attityd, där man säger sin mening, visar att man förstått, och besvarar frågor

Här följer ett exempel på ovanstående principer:

Man kan tänka sig en TV-debatt där vissa debattörer avbryter och mobbar ut sina motståndare. På strukturell nivå krävs då spelregler som att alla får tala till punkt utan att bli avbrutna och att ingen får tala nedsättande eller respektlöst om en motståndares budskap. Debattledaren måste redan från början uttala att hen tar den ansvarsfulla rollen att se till så alla håller sig till reglerna och stoppa den som försöker avbryta och mobba ut en annan.

På individuell nivå handlar det om att i grunden öva upp förmågor som krävs i rollen som representant för folket. Att hålla sig till sakfrågor och principiella resonemang, vara rak och ärlig samt inta en positiv och inspirerande attityd.

Om vi eftersträvar ett inspirerat och lyssnande förhållningssätt kring de politiska utmaningarna, kan vi få med oss andra på ett positivt och respektfullt sätt att kommunicera. Man behöver vara så öppen i sinnet att man klarar att föra en dialog med politiker från andra läger, försöka förstå hur de tänker, ta till sig de fakta de lyfter fram, och se det positiva i att olika perspektiv kommer fram i en demokrati.

En dialog behöver jag den andras välvilja till, det vill säga att försöka ha dialog med personer som inte vill ha det är energispill. Om jag gör det jag tror på kan det så småningom attrahera fler, vilket är bättre än att försöka övertala andra. Det finns en långsiktig kraft i att orka stå för goda debattregler och en öppen attityd.

Men man måste också klara sig när populisterna av olika slag försöker ta initiativet. Då gäller det att hålla huvudet kallt, inte låta känslorna styra, hålla sig till sakfrågan och inte gå till motangrepp. Samtidigt måste man veta vad man vill ha sagt och säga det klart och tydligt.

Vi behöver också förändra språket som används i politiska möten och protokoll för att fler ska kunna förstå, relatera och mötas. Politiker behöver utveckla sin kommunikation gentemot medborgarna, så att dialogen sker på ett begripligt och respektfullt sätt. Som samhällsgrupp

har de invecklat sig i ett eget sätt att tala, som ibland fjärmar politiken från medborgarnas vardag. Vissa samhällsgrupper exkluderas på så sätt från den politiska samhällsdialogen och det är ett hot mot demokratins framtid.

Vi vill fördjupa demokratin genom att öka människors engagemang och delaktighet i politiska frågor. Om fler medborgare engagerar sig i samhällsdebatten, blir det svårare för populisterna att få gehör för förenklade resonemang och härskartekniker.

Vi ska eftersträva att framföra våra egna idéer utan att smutskasta andras.

Vi ska sträva efter att inspirera och föregå med gott exempel och försöka undvika att bli mästrande, kortsiktigt röstmaximerande eller på annat sätt undergräva en levande demokrati.

Demokrati, helhet och minoriteter

I en demokrati finns alltid risken att det går över till majoritetsförtryck över minoriteten. Att respektera och värna om möjligheten till olika sätt att leva är viktigt. Med andra ord, hur mycket av "det goda" kan den dominerande delen av samhället tvinga på resten? Det kan bli aktuellt vid många olika frågor, till exempel klimatfrågan, djurrätt, utjämning/jämlikhet, krav man ställer på folk som får försörjningsstöd, krav på invandrare/flyktingar, och folk som på olika sätt vill leva utanför systemet. Det behöver kunna finnas en mångfald i samhället för att utmana det som vi tar för givet, och för att värna om friheten till att tänka och leva på ett sätt som frångår normen. Samhället bör också värna mer om och lyssna mer till ursprungsbefolkningen.

Helheten ska hela tiden finnas med i tankarna kring det som man fattar beslut om. Ett beslut i Huddinge påverkar Kristinehamn, och så vidare. Helheten som genomgående princip, eller strävan dit, är central för det. Att vid varje beslut faktiskt tänka in alla grupper. Minoriteter är alltid på halare lina i demokratier, eftersom normen är att medborgarnas egenintressen styr val av regering och fördelning av mandat i parlament. De flesta påverkas starkt av sina egenintressen i val av politisk riktning. Det är en klassisk svaghet i representativa demokratiska system, som förstås drabbar minoriteter. Det finns en skillnad i att som ledare eller makthavare fatta det bästa beslutet för majoriteten, eller att fatta ett beslut som kan fungera för alla. Det blir stor skillnad i tankebanorna och förstås slutligen i beslutet.

Den statliga nivån blir mindre aktuell då mer och mer politik görs på lokal och global nivå. Den statliga blir dock ett verktyg för att få upp lokala intressen till den globala nivån.

Förutom att ha mekanismer för att beakta helheten, är det viktigt för en regering att motverka själva egenintresset som fenomen. En regerings egenintresse borde vara helt neutralt, alltså att ingen avsikt att bli omvald borde finnas.

Utforma politiska alternativ utan att söka makt

Man måste presentera ett alternativ som är det man tror på, och inte efter att ideologin ska tilltala folk. Så fort vi börjar tumma på det eller anpassa politiken till kortsiktiga behov hos väljarna, rör vi oss i samma populistiska riktning som många partier gör idag. Partiet och dess medlemmar måste vara redo att på alla sätt förvalta sitt mandat, men samtidigt inte eftersträva mer röster som egenvärde.

Om ingen skulle vilja stödja vår politiska rörelse, så var tiden kanske inte mogen för det. Idealscenariot för ett politiskt parti är att det utformas utifrån en djupt grundad övertygelse hos ett större antal människor, ett grundande som då också tar tid. När det är grundat på det sättet så blir det ett alternativ som erbjuds väljare. Utan att vara manipulerande, förskönande eller övertalande. Rakt, slätt, hederligt. Partiet ska inte ställa upp i ett val så länge det inte finns kapacitet och villighet att förvalta ett mandat från väljarna.

Gör dig och dina idéer tillgängliga. Utveckla din idé, synliggör den, men utan att manipulera, utan att kräva. Mitt görande kan påverka mer än mitt tyckande, alltså behöver vi "göra" politik på det sätt vi tror på. På det sättet kan vi manifesteras något som inte funnits innan, eller åtminstone är ovanligt. Om någon ser vad vi gör och tar efter för att den tycker om det den ser, kommer det antagligen att hålla betydligt längre. Vi går in för att vara ett attraktivt ljus i politiken hellre än en skrängig megafon. Megafonen drar till sig folks uppmärksamhet i början, men efter ett tag sliter det och tröttar ut.

Det är viktigare att utveckla så goda idéer som möjligt, presentera dem så sakligt och ödmjukt som möjligt, än att skapa en politik - det vill säga idéer - utifrån det som kan ge röster. Så borde politiken vara - ett parti erbjuder ett alternativ till invånarna, och är tillräckligt många intresserade så röstar de på det. Partiet bör inte eftersträva något annat än att skapa så bra alternativ vi kan.

Förvalta givna mandat mer demokratiskt

Ett sätt att välja partirepresentanter mer demokratiskt, är att representanterna till fullmäktige slumpas fram ur en pool med frivilliga partimedlemmar. Detta kan göras genom en algoritm som ser till att det blir så nära en representation av kommunens invånare som möjligt. Valet kommer alltså inte att göras helt fritt, utan för att ingå i "poolen" måste man ha visat intresse att förvalta mandatet samt ha tillräcklig kunskap och förberedelse. Till exempel: "Jag går med i ett lokalt parti. Jag och 33 andra är beredda att förvalta ett mandat i kommunfullmäktige som partiet kan komma att få vid nästa val. Om jag är villig att förvalta det behöver jag uppfylla några kriterier alla kan uppnå - till exempel kunskap rörande vad partiet vill göra. Det blir val

och partiet får sju mandat. Dessa slumpas ur poolen på 34 frivilliga med hjälp av en algoritm, vilken väljer utifrån parametrar som ska se till att de utvalda blir så brett representativa som möjligt. Olika livssituationer eller tillhörigheter som finns representerade i kommunens befolkning. Invandrade, hbtq-personer, religiösa, med funktionsvariation och i olika åldrar. Och hälften kvinnor, hälften män såklart.

Idén är alltså att mandatet ska vara självvalt, eftersom det krävs för att det ska hålla över tid. Men utifrån en pool av frivilliga sker urvalet slumpmässigt. Det viktiga med mekanismen är att man själv inte kan göra något för att öka sina chanser att få mandatet, och att få en jämn maktfördelning mellan grupper i kommunen. Den sociala sammanhållningen i en kommun ska underlättas genom mer demokratisk makt, eftersom ekonomisk och statusmässig ojämlikhet destabiliserar.⁴⁹

Dock måste människor ha behov av en drive och en passion för det de gör, åtminstone de som vill göra skillnad. Och väljare, medborgare, folk, vill gärna stötta någon som de ser har intelligens, karisma eller visioner. Drivkrafter som bottnar i önskan att komma fram som person och "förverkliga sig själv" är inte bara av ondo. Det finns många som vill ha mer av personval i Sverige. Och det finns de som ger sig in i politiken inte av maktbegär, utan för att de brinner för något. Slumpvis utvalda kan tendera att fungera som oengagerade tjänstemän. Men samtidigt har det fördelar av en mer representativ fördelning av makt och mindre maktmissbruk. När idén utvecklas vidare är detta något att ta hänsyn till.

När det gäller rättigheter brukar man ofta säga "staten ska garantera att..." Det skulle vara bättre om man säger "samhället ska garantera att..." eller "invånarna ska garantera att..." så att det blir mer konkret och att folk kan internalisera plikten att gemensamt skapa välfärd och frid i deras samhälle istället för att se en stat som tar mina pengar eller förmåner och ger dem till någon annan. Det skulle få fler att engagera sig samt att det skulle öppna för att invånarna ska vara mer delaktiga i lösningarna.

Parti som förtjänar tillit

Hur kan ett parti ha integritet över mandatperioderna? Det borde finnas en prioritering och en checklista att avverka under åren. Att det som partiet gått till val på, som jag som väljare röstat på, är det partiet verkar för och fokuserar på. Lobbyism och påverkan från medborgare kommer på olika sätt att finnas, men då får det påverka det som partiet går till val på nästa gång, inte så att prio ändras helt mitt i en mandatperiod.

---

⁴⁹ <https://www.thebrokeronline.eu/when-do-inequalities-cause-conflict/>

Detta krockar med en annan tanke om att individerna i partiet kanske inte håller med partiet i allt och behöver göra individuella bedömningar. Kombinerat med idén att lotta representanter ur en pool med frivilliga, måste det då vara så att man bara anmäler sig frivilligt till att vara just representant i kommunfullmäktige, om man kan rösta i linje med vad partiet lovat sina väljare.

Leda i kris

Politik handlar inte alltid om lugna, fredliga situationer, där det finns tid till eftertanke. När det väl blivit en maktfaktor, hur agerar vårt framtida parti med nya principer i en skarp våldsamt situation?

Problem och våld, även dödligt, har alltid funnits och kommer nog alltid att finnas, men går helt klart att minska. Framförallt borde alla i samhällets ledarroller alltid minimera sin del i att det finns (både psykiskt och fysiskt våld). I upplöpslika situationer är det för politiker viktigt att se och förstå uppkomsten av situationen utan att någonsin acceptera eller sanktionera någon våldsanvändning. Tekniskt borde vi dels ha en oberoende myndighet som utreder poliser, vilket inte finns idag, dels verkar poliskårens sammanhållning och kultur vara sådan att de sällan direkt erkänner misstag. Det är verkligen inte alla poliser som betar sig rasistiskt eller använder övervåld, men det är så pass många att det har blivit ett problem. Fred i det här läget behöver börja med att den med makt är tydligare. Att hela tiden kommunicera balanserat på ett sätt som inte polariserar grupper och individer. Att hota med mer våld om det inte upphör är förstås helt avskrivet. I ett läge där polisen inte gör det som behövs (erkänner misstag, ber om förlåtelse) och en regering inte kan eller bör ministerstyra, kan en politiker ändå alltid formulera något som objektivt och avdramatiserat kan lägga fram en rättvis bild som pekar på flera ansvarspunkter. Alltså täcker de nya tankarna och principerna också in skarpa situationer, där händelserna rusar iväg.

Om grunden finns i ett samhälle, om det finns ett fungerande samhällskontrakt, alla har lika värde och är lika inför lagen och det inte finns någon institutionell rasism, då klarar man sig långt. Det är sådana principer som måste finnas i botten.

Ideologins ekonomiska strategi

Västerländska konsumtions- och produktionsmönster kan inte utökas till hela världen. Man måste istället skala ner västerländsk ekonomi och standard genom att sätta begränsningar på önskemål/lyx samtidigt som man garanterar grundläggande behov till alla. För att uppnå en ekonomi som inte förstör framtida förutsättningar för välfärd (genom miljöförstörelse) måste marknadens krafter få mindre utrymme och regleras mer. Kan regleringen skalas ner till mer lokala nivåer, till exempel genom lokalekonomiska strategier? Dessa kan vara att främja en mångfald av lokala företag, arbeta systematiskt för att förflytta människor från ekonomiskt

utanförskap genom schyssta arbetsvillkor, upphandla med sociala hänsyn och använda lokal mark och finansiella tillgångar för att gynna lokalsamhället. Detta kan verka protektionistiskt, men det är viktigt att skapa en stabil lokalekonomi. Framförallt om man ska överge tillväxt då det annars kan leda till ekonomisk kris. Medborgare, experter och tjänstemän behöver jobba tillsammans i demokratiska forum för att tillfredsställa behov i de lokala sammanhangen.

Frågor vi behöver ha svar på är: Hur kan man skala upp lokala initiativ utan att de förlorar sin lokala förankring? Hur kan man främja synergier för att länka olika lokala rörelser i globala nätverk? Från ideellt håll finns många initiativ och en ökande delningsekonomi. På statlig nivå finns många olika policyförslag men de behöver samlas i en sammanhängande plan.

Ideologins syfte med den ekonomiska organisationen är:

- Tillgång till det vi behöver (föräldraledighet, tid, hem, pengar, näring, jorden)
- Kunna välja meningsfullt arbete
- Individuellt kunna välja bort dåliga arbetsgivare och dåliga leverantörer
- Omsorg över de som blir arbetslösa i förändringar
- Backup för oförutsedda situationer
- Regler mot girighet och egoism som skadar andra
- Gemensam allmännytta, välfärdsorgan, sociala investeringar, tillgång till basbehov
- Stärka tillgången på kunskap i samhället
- Ha rättvis meritokrati (innefatta alla på samma villkor)

Det finns vägar vi kan utforska som kan leda till detta:

- En variant av basinkomst, som till exempel en modell med 3000 dagar garanterad inkomst som man kan använda när man vill under livet
- Beskattning som fungerar vid högre automatisering (skatteväxling vinst-arbete eller annat)
- System för skatt på intäkter jag genererar för tredje part när jag genererar data
- Offentlig sektor som mer effektivt förekommer gap på arbetsmarknaden (till exempel första tiden i ett land utan språk, barn som inte får sommarjobb utan kontakter, omställningstjänst när branscher försvinner)
- Jobba bort diskriminering, till exempel genom att alla på arbetsmarknaden får information om utlysta tjänster. Så de inte bara tillsätts privat
- Färre som jobbar hundra procent, nudge eller system för att gå ner till åttio procent
- Välfärdssystem som fungerar vid befolkningschocker eller migrationstoppar

- Offentlig sektor som gör sociala och förebyggande investeringar
- Inget vinstuttag och införa lönetak inom den privata välfärden
- Eller eventuellt ingen privat drift där vinstintresse krockar (vård, skola till exempel)
- Förbjuda kapitaldonationer till partier
- Göra kunskap oberoende av privata medel, ekonomi ska inte styra forskning

Kate Raworths konkreta idéer

I boken *Donutekonomi: sju principer för en framtida ekonomi* har *Kate Raworth* en rad konkreta förslag. Hon samlar en rad redan existerande förslag, och tar inte bara upp egna idéer. Det är en intressant samling idéer för inspiration, tycker vi. Här följer några exempel på konkreta förslag enligt Raworth:

- Lagstadgad högsta-lön
- Statliga banker som ger lån till låg ränta för långsiktiga omställningsprojekt
- Vid allvarliga kriser, istället för lättnader⁵⁰ till banker - ge pengar direkt till folk att betala av sina lån (En besläktad idé är Helikopterpengar⁵¹)
- Robotandel - delat ägande av maskiner; se *Alaska Permanent Fund*⁵²
- Allmänning - staten har andel i teknik utvecklad med statligt finansierad forskning
- En skatt på bara 1,5% av nettoförmögenheten hos de 2000 dollarmiljardärerna i världen räcker till skola och hälsovård för alla barn i samtliga låginkomstländer
- Globalt system för bolagsskatt
- Skatt på destabiliserande och skadlig verksamhet
- "Generösa städer" som planeras för att ge mervärden till naturen och klimatet
- Cirkulär eller regenerativ ekonomi, i motsats till degenerativ
- Kompletterande mått till BNP - till exempel Human Development Index, Happy Planet Index, Social Progress Index och Inclusive Wealth Index

Ideologins variant av basinkomst

När basbehov finansieras av skatter, som alla med inkomster betalar, blir de med försörjning förpliktigade att garantera basbehov för dem utan. Och där brukar vissa ställa frågan: Varför ska jag vara tvungen att se till samhällets välfärd för dem som inte behöver göra det? Man kan säga att de med försörjning förpliktas just för att de har något att ge. Solidaritet är

---

⁵⁰ Quantative Easing, QE

⁵¹ <https://sv.wikipedia.org/wiki/Helikopterpengar>

⁵² https://sv.wikipedia.org/wiki/Alaskas_Permanenta_Fond

nödvändigt för att ett samhälle ska fungera tillfredsställande för alla medborgare, inte bara ett fåtal. Valfärden fungerar idag genom ett antal olika slags bidrag, men en stor fördel med minimering av den djungel av bidragsformer som finns idag är summorna man sparar på administration och byråkrati. Allt detta ersätts av basinkomsten, vilket skulle skapa mycket större frihet för alla.

Den rådande ojämlikheten bidrar också till kriminalitet, utanförskap och slavliknande arbeten. Det som vi borde koncentrera oss på är de basala funktionerna såsom mat, sjukvård, omsorg, solidaritet, samarbete, fredsarbete och så vidare, för att öka tryggheten i samhället (se FN's agenda 2030 för 12 mål för hållbar utveckling) .

En variant är att arbeta mot det som ibland kallas för Universal Basic Access. Det innebär att samhället söker att säkra de grundläggande behoven, som är husrum, mat, sjukvård, transport, men också främja sakbibliotek och sharing centers istället för shopping centers. Det skulle klara av det mest grundläggande för att människor ska kunna överleva. En annan variant är att inte ha konstant basinkomst, utan istället 3000 dagar du kan utnyttja när som helst under livet, för att kanske säga upp dig från ett destruktivt arbete. Man kan ta ett sabbatsår istället för att av ekonomiska skäl tvingas vara kvar på arbetsplatser som skadar en. Det skulle också underlätta för många att kunna livnära sig på småskaliga företag på landsbygden, konstnärlig och kulturell verksamhet, och allmänt resultera i att en mängd samhällsnyttiga verksamheter börjar spira.

Det skulle även leda till en jämnare maktbalans mellan arbetstagare och arbetsgivare, där arbetstagaren inte blir fastlåst. Det finns två faror med denna variant: Att samhället skulle bli instabilt med volatila arbetare, och att företag skulle erbjuda något annat istället för lön - bostad till exempel, vilket skulle göra arbetaren ännu mer beroende.

Universal Basic Access skulle ge jämförelsevis mindre frihet, men 3000 dagars-systemet skulle ge mindre ekonomisk trygghet. Vi behöver välja vad som ska prioriteras i samhället, och skulle även kunna testa ett basinkomstsystem tillsammans med bostadspolitik som satsar på hyresrätter folk har råd med.

Lokalt inflytande och lokalt lyssnande

Medborgare borde få mer inflytande i lokalpolitiken. Idag har vi en "folklig demokrati" där folk blir inbjudna eller får inflytande när det är i linje med de politiska möjligheterna. Det kan ske när det finns budget, mandat eller bara passar in. Detta godtycke skapar misstro. För det som faller utanför finns inga kanaler in till beslutsfattarna. Man försöker skylla ifrån sig sitt ansvar. Det riktiga måste vara att göra något åt saken, om någon presenterar en mängd evidens för

ett behov. Man bör åtminstone resonera om åtgärder och initiera en dialog. Alla måste också bli behandlade lika med sina idéer. Inte bara de som har idéer som passar partiet ska få audiens.

Lyssnandet och tillfredsställandet av behov är centralt. En demokratisk lokalpolitik som uppmuntrar medborgarnas engagemang innebär att man bjuder in alla som hör av sig. Om en politisk kropp ska vara lyssnande måste antagligen lyssnandet ske organiskt men också få en struktur och institutionaliseras. Dagens medborgardialoger, medborgarförslag med mera räcker inte, utan något annat måste till. Det ekar märkligt om politiker inte tar sig tid att träffa personer som aktivt söker kontakt genom att till exempel mejla, samtidigt som de tar sig tid att ta egna initiativ till studiebesök, arbetsplatsbesök och annat där de pratar med folk som inte sökt kontakt med dem. Något så enkelt som att ha en rutin för att bjuda de som hör av sig till fika en viss veckodag blir ett bra sätt att öka det lokala inflytandet. Kunskapsinhämtning och erfarenheter är centrala delar av kunskap. Lyssnande till folks tankar kan institutionaliseras i ett politiskt parti på lokal eller nationell nivå. Tre konkreta förslag på hur det kan genomföras:

1. Att varje politiker har en stående tid varje vecka för att träffa folk som tar kontakt, inte offentliggjord, men alltid bokad i den egna kalendern. På ett mejl kan politikern då direkt svara "Tack för att du hör av dig, kan du komma hit på en fika tisdag klockan 16 så vi kan prata mer om det? Det kommer kanske några andra som också hört av sig och hade frågor." Dialogen kan generera att folk tänker vidare kring sin idé och utvecklar den.
2. Eftersom dessa är de som på eget bevåg tar kontakt (med andra ord inte är representativa) och dessutom gör det med en agenda, skulle en stående tid också behövas för en fokusgruppsintervju med slumpvis utvalda deltagare. Rekryteringen kunde ske som av respondenter vid en fokusgruppsintervju inom forskning, till exempel. På nationell nivå skulle de kunna bjudas in via slumpmässiga urval.
3. Ytterligare en typ av fokusgrupper är folk som inte själva valt att ta kontakt men som representerar olika grupper politikern behöver lyssna in. De kan rekryteras mer aktivt för att få med även sådana som inte har självförtroendet eller självbilden att höra av sig till en politiker. Men frivilligt förstås, inte tvingande, som vid vissa icke-önskade politikerbesök.

För varje enskild fråga kan särskilda inventeringar göras i samma format – folk som hört av sig om just den frågan bjuds in, och intervjuer görs med berörda grupper eller fokusgrupper med relevant erfarenhet av frågan eller situationen.

Inget av det här behöver utesluta medborgardialoger, som ändå sker sällan och som dessutom också kunde utvecklas så att det inte alltid är en majoritet redan engagerade. Detta borde även fungera nationellt.

En del politiker är mycket ute och pratar med folk redan. Andra inte. Den här "kom på fika"-grejen är inte något som bör kommuniceras som en grej utanför det vanliga, utan borde vara en princip att följa. Säkerhetsaspekten ska inte behöva förhindra kontakten med väljarna utan måste gå att lösa. Likaså risken att nästan all denna tid skulle tas upp av rättshaverister. En gräns för antal tillfällen kan vara rimlig för att inte möjliggöra ett felaktigt utnyttjande.

Det finns också lobbyister som har en organiserad påverkan, samt representanter för föreningslivet som kunde önska mer dialog med politikerna. De har också rätt att träffa politiker, och vem vet, det är kanske de som blir "lobbade på" eller får bättre förståelse för verkligheten om de hamnar på en fikastund med fyra vanliga invånare.

En annan möjlighet för utökad demokrati är det som Extinction Rebellion förespråkar (specifikt för klimatet), nämligen medborgarråd - Citizen's Assembly. Medborgarråd ger människor och samhällen möjlighet att fatta viktiga beslut på ett sätt som är rättvist och djupt demokratiskt. Vanliga människor sammanförs slumpmässigt från hela landet för att undersöka, diskutera och ge rekommendationer. Processen utformas för att säkerställa att rådet återspeglar hela spektrat av egenskaper som kön, ålder, etnicitet, utbildningsnivå och geografi. Medborgarråd drivs av icke-statliga organisationer under oberoende tillsyn. De används för att ta itu med viktiga frågor som den valda politiken inte kan fixa på egen hand.

Parti; ett sätt att pröva ideologin

Partipolitiken har funnits där sedan starten som ett sätt att konkret "walk the talk" - visa att idéerna vi har, inte minst principerna, är realistiska. Partipolitiken är förstås också ett sätt att påverka samhällets politiska beslut i en riktning i linje med principerna och ideologin, och att värdera idéerna och bygga på vår kunskap kring det politiska systemet från roten.

Tankarna med att börja utforska det lokalpolitiska alternativet är flera:

Det gör att vi blir mer utmanande i utvecklingen av ideologin, genom att vi testar den praktiskt. Det blir då ett slags fortsatt utveckling genom att korsbefrukta teoretiska idéer vi haft hittills (och kommer fortsätta att ha) och praktisk applicering. En växelverkan som vi ser kan gynna ideologins helhet och användbarhet.

Genom att starta lokalt blir utforskandet och byggandet hanterbart och realistiskt på ett sätt som det inte vore om ansatsen direkt var nationell. Skulle vi efter en period av arbete på den lokala nivån se att det finns en mening att organisera ett nationellt alternativ, kan det förstås hända.

Politiska partiers organisationer brister i funktion och struktur, och har sitt ursprung i historiska militära strukturer. De har sedan anpassats till nittonhundratalets industriella struktur, men har svårt att tas på allvar i dagens moderna organisationsstrukturer. Mycket har förändrats och

modifierats för att vara ett praktiskt alternativ men för organisationer som producerar ett förtroendekapital verkar man inte ha lyckats med en god organisationsmodell. En orsak kan vara felaktigheter i strukturens maktmodell.

Det handlar om ett tvåpolstänkande mellan statiskt och dynamiskt, stabilitet och rörlighet. För att fånga upp kreativa krafter måste det finnas dynamik. Samtidigt måste man stå för sina åsikter och sin politik. Det krävs då stabilitet och ett statiskt motstånd mot rörlighet. För att dessa ska kunna samverka krävs en infrastruktur med kommunikativt interface. Om man ska starta parti är det viktigt att göra saker ordentligt, med kunskap och respekt för andra och systemet. Om det inte växer gör det inte så mycket, det kan istället vara ett frö för något längre fram. Samtidigt är det viktigt att vara beredd på att det kan växa för att det finns goda möjligheter till det. Det är också viktigt att behöva hoppet, vara positiv, se att stora förändringar börjar med små steg. Och att ta egen makt. Minns att kungen och adeln inte frivilligt lämnade över makten då demokratin började utvecklas i Sverige.

Sättet vi kommunicerar på, om detta är en arbetsmetod, så är den avgörande för vilka resultat vi kommer få. Man måste komma ihåg att media är stort nu, det kommer att behöva användas. Det kan finnas förväntningar från allmänheten om att trycka till sin politiska motståndare. Från vilka finns de förväntningarna? Maskulinitetsnormer handlar om att upprätthålla en ordning av dominans och underordnad.

Det kan också finnas förväntan från allmänheten om att en partiledardebatt ska gå schysst till. Så det blir viktigt att veta vilken "allmänhet" man refererar till.

Börja lokalt

Det är viktigt att se möjligheterna lokalt. Det är de små sammanhangen som räknas. Och de lokala och regionala besluten kan få mycket påverkan. Det ger en annan bild av hur vi kan attrahera människor att engagera sig. Om vi har en bättre förståelse för det kan vi också engagera fler. Det är kanske inte så många som är rustade för den nationella nivån, men alla är rustade för någon nivå. Att tänka nationellt kan lätt bli mystiskt och stort på ett sätt som gör att man inte tar steget. Att börja lokalt är som att sätta en fot framför den andra, ett steg i taget och se vart du kommer. Det kan bli en kort eller lång sträcka och det kvittar att några sträckor blir kortare än andra, bara alla rör sig framåt.

När man är i den här utforskande fasen blir det mer frågor än svar. Många parallella tankar finns bredvid varandra, och liknar varandra. När stora system har ändrats har det alltid kommit underifrån. Det stämmer hela tiden när man tittar bakåt i historien.

Lyssnande-lärande

Ett sätt att komma igång med sikte på ett parti är att alla följer sin kommunfullmäktige - tar del av handlingarna inför varje session och analyserar hur vi skulle agera utifrån den nya ideologin om vi själva var förtroendevalda. Hur vi skulle resonera och rösta. Som ett sätt att vara konkret och lärande, men också utifrån att det finns ett värde i att ha följt fullmäktige en längre period om så småningom gruppen blir anförtrodda mandat att förvalta. Det blir värdefullt både för att ha fördjupat förståelsen och vara "erfarna" även om ledamöterna/partiet är helt nytt, men också för att en frågas historia alltid är relevant för vilket beslut som ska fattas.

Roll i helheten

En ytterligare tanke kring nytt parti är att det inte är det enskilt viktigaste att göra, utan en del av flera saker som behöver hända, om vi ska få en riktning mot fred och samexistens och mellanmänniskt tjänande. Det är viktigt att se ett framtida initiativ i det sammanhanget. Ett nytt parti, om det betar sig på ett nytt, fredligt, kunskapsorienterat och tjänande sätt, och får stöd, om än lite, kan påverka de andra partierna i samma riktning, som tidigare vid Miljöpartiets och Feministiskt Initiativs uppkomst. Att även formen om den anses framgångsrik kan påverka och smitta. Därför kan det vara viktigt att även mindre partier får stöd. Plus att det enskilt viktigaste är att smitta ett beteende av det här slaget bland alla som är utanför politiken. Alla som vänder sig vidare från dagens sandlåde-kritiska sätt på sociala medier och går in i ett nytt beteende kommer att upptäcka att det genererar mer frid och dessutom är framgångsrikt för att åstadkomma förändring. Och när det händer, kommer de att efterfråga samma beteende av politikerna vi har idag. Så allt är i en växelverkan. En idé kan vara att ha en dialog med småpartier.

Walk the talk

Inlärandet av ett nytt språk skapar nya sätt att tänka på. Rent fysiskt adderar kopplingar i hjärnan. Ett nytt sätt att göra, uttala och tala politik kunde bli som ett nytt språk som också ändrar vår kognitiva kapacitet och bredd, våra möjligheter att tänka nytt, och vidgar vårt sätt att tänka på. Det kanske är ett nytt språk på gång här, som ger oss helt oanade möjligheter. Sverige kan internationellt ses som dels en liten aktör (som tror sig vara större än vi är) och dels som en hycklande aktör (vapenhandel med diktaturer kombinerat med idéer om humanism och fred). Om det är en riktig iakttagelse, behöver en korrigerande göras. Liksom vi internt i Sverige inte modifierar agendor för att få makt, kunde vi tänka likadant globalt, genom att börja en mandatperiod med en prioriteringslista över internationella situationer att engagera oss i, och jobba utifrån det oavsett vad som blir "populärt".

Det handlar inte främst om att diskutera med meningsmotståndare, utan om att skapa goda demokratiska samtal och sätt att agera, istället för att fördöma, kritisera och polarisera. Vi ska visa att dörren är öppen för alla oavsett bakgrund som väljer att följa de principer vi står för. Alternativa framtidsvisioner möter alltid motstånd från de som försvarar den rådande ordningen. Detta motstånd kan skapa ilska och frustration hos de som har siktet inställt på en bättre värld. Det är det positiva alternativet som vinner sympati hos människor, inte ilskan och frustrationen, som kommer av att förändringarna motarbetas eller går för långsamt.